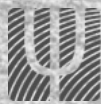

Filosofijos
fakultetas

Lietuvos
psichologų
sąjunga

XXIII-oji Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencija

PSICHOLOGIJA ŠIANDIEN: tarp stabilumo ir kaitos

Pranešimų santraukų leidinys

2026 M. | VILNIAUS UNIVERSITETO LEIDYKLA

XXIII-oji Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencija

PSICHOLOGIJA ŠIANDIEN: tarp stabilumo ir kaitos

2026 m. gegužės 15 d.

PRANEŠIMŲ SANTRAUKŲ LEIDINYS

Abstract book of the
23rd Conference of Junior Researchers in Psychology
**PSYCHOLOGY TODAY:
BETWEEN STABILITY AND CHANGE**

MAY 15, 2026

VILNIAUS
UNIVERSITETO
LEIDYKLA

ORGANIZACINIS KOMITETAS

| ORGANISATIONAL COMMITTEE

Pirmininkė | Chair: Agnė Grigaitė

Nariai | Members: Livija Žiemienė,
Jurgita Tilingaitė, Fadzai Munyuki,
Lauryna Vilutytė, Paulina Smolskaitė,
Ugnius Binkauskas, Sandra Bagdonaitė-
Jankauskienė, Adelė Petravičiūtė.

Studentai | Students:

Brigita Mikulstykė, Bernardas Liukaitis.

LiPSA nariai | LiPSA members:

Justas Stabrauskas, Gabija Kasilovskytė.

KONFERENCIJOS MOKSLO KOMITETAS

| SCIENTIFIC COMMITTEE OF THE CONFERENCE

Pirmininkas | Chair: Doc. dr. Alfredas Laurinavičius

Nariai | Members: prof. dr. Evaldas Kazlauskas,
doc. dr. Sigita Girdzijauskienė, dr. Austėja
Dumarkaitė, dr. Arūnas Žiedelis, prof. dr. Ilona
Laurinaitytė, dr. Viktorija Azuma, doc. dr. Greta
Kalūževičiūtė, dr. Gabrielė Skabeikytė-Norkienė.

KONFERENCIJOS GLOBĖJA

| PATRON OF THE CONFERENCE

Prof. habil dr. Danutė Gailienė

KONFERENCIJOS ORGANIZATORIAI

| CONFERENCE ORGANISERS

Filosofijos
fakultetas

RĖMĖJAI

| SPONSORS

Go Vilnius

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

DOI <https://doi.org/10.15388/JMPK.2026>

ISSN 2669-0357

Copyright © 2026 Authors. Published by Vilnius University Press. This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Licence, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

JAUNŪJŲ MOKSLININKŲ PSICHOLOGŲ KONFERENCIJA

„PSICHOLOGIJA ŠIANDIEN: tarp stabilumo ir kaitos“

Rengiant šių metų Jaunųjų mokslininkų psichologų konferenciją kėlėme iš pirmo žvilgsnio paprastą, tačiau ne visai lengvai atsakomą klausimą – kuo šiandien gyvena psichologija? Kokiomis temomis, klausimais ir abejonėmis gyvena jauni tyrėjai, pradedantys savo akademinį kelią? Šių metų konferencijos tema „Psichologija šiandien: tarp stabilumo ir kaitos“ kviečia pažvelgti į psichologiją kaip į nuolat besikeičiančią, bet kartu savo pagrindus išlaikančią discipliną. Viena vertus, remiamės sukauptomis žiniomis, teorijomis ir metodais, kita vertus – kasdien susiduriame su naujais reiškiniiais, kurie verčia kelti klausimus ir skatina ieškoti naujų atsakymų.

Tai atsispindi ir šių metų konferencijos pranešimuose. Juose nagrinėjamos tiek ilgą tyrinėjimų istoriją turinčios psichologijos temos – psichologinė gerovė, trauma, tarpasmeniniai santykiai, tiek vis labiau aktualėjančios sritys, susijusios su technologijomis, dirbtiniu intelektu, socialiniais tinklais ar klimato kaita. Šių temų temų įvairovė rodo, kad psichologija šiandien yra gyva, jautri kontekstui ir nuolat ieškanti naujų būdų suprasti žmogų.

Šiomet konferencijoje pristatoma beveik 60 jaunųjų mokslininkų pranešimų, kurie apima platų psichologijos lauką – nuo vaikystės ir paauglystės raidos etapų iki darbuotojų gerovės ir šiuolaikinių psichologinės pagalbos formų. Tai leidžia matyti ne tik temų įvairovę, bet ir augančią, aktyvią jaunųjų tyrėjų bendruomenę.

Konferenciją pradės plenarinė diskusija „Būti mokslininku psichologijoje: kartų perspektyva“, kurioje skirtingų kartų psichologai-mokslininkai dalinsis savo akademinio kelio patirtimis. Tikimės, kad ši diskusija taps erdve dialogui ir padės geriau suprasti, kaip formuojasi psichologijos mokslas šiandien bei kaip jame savo kelią kuria skirtingų kartų tyrėjai.

Nuoširdžiai dėkoju organizaciniam komitetui už jų laiką, atsakomybę ir bendrą darbą. Taip pat dėkoju mokslo komiteto nariams už kruopštų santraukų vertinimą ir indėlį užtikrinant konferencijos kokybę. Esame dėkingi konferencijos globėjai prof. habil. dr. Danutei Gailienei už palaikymą ir dėmesį šiai iniciatyvai. Nuoširdų „ačiū“ noriu tarti ir visiems savanoriams, rėmėjams bei partneriams, prisidėjusiems prie konferencijos įgyvendinimo.

Kviečiu šį leidinį skaityti kaip šiuolaikinės psichologijos momentinę nuotrauką – įvairią, gyvą ir nuolat kintančią!

dokt. Agnė Grigaitė
JMPK 2026 Organizacinio komiteto pirmininkė

TURINYS

KONFERENCIJOS PROGRAMA.....	7
ŽODINIAI PRANEŠIMAI LIETUVIŲ KALBA ORAL PRESENTATIONS IN LITHUANIAN	11
AMBRAZAITĖ, B.,_Diskriminacija dėl amžiaus – kokios darbuotojų grupės labiausiai jaučiasi diskriminuojamos ir kaip to išvengti?	11
ANILIONYTĖ, M., MIKULIČIŪTĖ, V.,_Kai antraštės šaukia, o „like'ai" pritaria: kas skatina tikėti naujienomis socialiniuose tinkluose?	11
BALSYS, J.,_Nerimo dėl sveikatos, skaitmeninio sveikatos raštingumo, kognityvinio uždarumo poreikio ir neapibrėžtumo netoleravimo sąsajos su kiberchondrija.....	12
BAUBLINSKAITĖ, J.,_„Stipri ir galinga“: socialinės kūniško patyrimo reikšmės tarp queer moterų „Sapfo festivalio“ rankų lenkimo varžybose	13
BIKULČIŪTĖ, K.,_Sąlytį su savižudišku elgesiu patyrusių kalinamųjų psichologinė gerovė, įveikos strategijos ir potrauminio streso požymiai	14
BINKAUSKAS, U., RAIŽIENĖ, S.,_Paauglių mokymosi įsitraukimo profiliai: sąsajos su bazinių psichologinių poreikių patenkinimu, frustracija ir mokytojų elgesiu	15
BUTKAUSKAITĖ, G., KRIUKA, K., JANUTYTĖ, G.,_Susietumo poreikis, viltis, ir tai, kokie bendruomenių aspektai rūpi jų nariams: Kėdainių regiono gyventojų kiekybinė ir kokybinė apklausa.....	15
ČEPAITĖ, L.,_Pradinių klasių mokinių susidomėjimo mokomuoju dalyku sąsajos su skaitymo ir matematikos pasiekimais: vaiko, tėvų ir mokytojų vertinimai.....	16
DALBOKAITĖ, P.,_Jaunų suaugusiųjų mirties nerimo ir vienišumo sąsaja.....	17
GUIGAITĖ, Ž.,_8-10 metų vaikų ir jų mamų jautrumo aplinkai sąsajos su motinystės kalte	17
JONELIŪKŠTĖ, E., RAKICKIENĖ, L.,_Lietuvos gimnazijose dirbančių matematikos mokytojų profesinis perdegimas: motyvuojančių įsitikinimų vaidmuo	18
JUZĖNAITĖ, G., STANKEVIČIENĖ, V.,_BODYPOSI – internetu vykdoma pozityvaus kūno vaizdo savipagalbos programa pogimdyminiame laikotarpyje: programos pritaikomumas ir dalyvių patirtys	19
KAIRAITĖ, A.,_Pradinių klasių moksleivių elgesio ir emocijų sunkumų kaita, taikant dailės metodus arba dėmesingu įsisąmoninimu (ang. <i>Mindfulness</i>) grįstus dailės metodus	20
KARALEVIČIŪTĖ, G.,_Psichologinio atsparumo, asmenybės funkcionavimo lygio ir mentalizacijos sąsajos.....	20
KAULINSKAITĖ, M.,_Tarp gydytojo kabineto ir dirbtinio intelekto: sveikatos raštingumo, kiberchondrijos, pasitikėjimo gydytojais bei pasitikėjimo DI teikiama sveikatos informacija sąsajos	21
KISIELIŪTĖ, V.,_Nesavižudiška savižala nepalankių vaikystės patirčių kontekste	22
KRIVICKAS, Ž., VEPŠTAS, D., ALEKSEJEVAS, A., VADVILAVIČIUS, T.,_Saugumo pojūčio, saugumo kaip vertybės ir naujienų vartojimo pokyčiai Lietuvoje prieš ir karo Ukrainoje metu	23
KUČIAUSKAITĖ, G.,_Mirties nerimo komponentų ir suvoktos rizikos susirgti lėtine liga reikšmė perdėtam polinkiui į sveiką mitybą (ortoreksiją)	24

LABANAUSKAITĖ, A.,_Kalėjimų darbuotojų sąlytis su kalinamų asmenų savižudišku elgesiu ir psichikos sveikatos rodikliai	25
LIUBINAS, R.,_Devynių savaičių iššūkis studijų karo akademijoje pradžioje: kariūnų psichologinių savybių dinamika	25
LIUKAITIS, B., ŽILIONYTĖ, A., GOTH., K., BARKAUSKIENĖ, R., Asmenybės funkcionavimo lygių klausimyno 12–18 trumpoji versija (LOPF-Q 12–18 Short) lietuvių kalba: psichometrinės savybės paauglių imtyje.....	26
LUBAUSKAITĖ, G.,_„Kaip tai gali būti man?“ moterų išgyvenusių depresiją po gimdymo savęs, tarpasmeninių santykių ir motinystės patyrimas	27
MONKEVIČIŪTĖ, E., VAŠTAKĖ, M.,_Susitinkant "ant panašios plokštumos": efektyvios egzistencinės supervizijos diadinė patirtis.....	28
MYKOLAITYTĖ, A.,_Karjeros stagnacija moterų vidurio amžiuje: patyrimas, iššūkiai ir galima įveika	29
NARKEVIČĖ, V.,_Laisvės atėmimo bausmę atliekančių suaugusių asmenų sąlyčio su kitų kalinamų asmenų savižudišku elgesiu, potrauminio streso požymių ir suicidiškumo sąsajos	30
PAKAMORYTĖ, A.,_Į kūno funkcionalumą ir išvaizdą orientuoto turinio socialiniame tinkle „Instagram“ įtaka jaunų moterų ketinimams mankštintis ir kūno pripažinimui.....	31
PAŠKEVIČIŪTĖ, E.,_Jaunų suaugusiųjų, turinčių aktyvumo ir dėmesio sutrikimą, psichikos sveikata	32
PAŠKEVIČIŪTĖ, P., LAURINAVIČIUS, A., GRIGUTYTĖ, N., EIMONTAS, J.,_Įsitraukimo į nuotolines konsultacijas veiksnį tyrimas	33
PETRAITYTĖ, E.,_Perfekcionizmu pasižyminčių studentų subjektyvaus gyvybingumo stiprinimas taikant trumpas dėmesingo įsisažmoninimo ir atjautos sau intervencijas	33
PETRAVIČIŪTĖ, A.,_Religinių ir dvasinių sunkumų vaidmuo siejant potencialiai traumuojančius įvykius su psichologiniais sunkumais: sisteminė literatūros apžvalga ...	34
PETRUČIONIS, K. A., PUPKEVIČIŪTĖ, G.,_Dešimtokų rizikingo transporto priemonių vairavimo sąsaja su aprašomosiomis bei įsakomosiomis draugų normomis	35
RAČINSKAITĖ, R.,_Pedagogų streso patyrimas ir streso įveikos strategijos: literatūros analizė.....	36
RUPŠYS, G., GRIGIENĖ, D., MARCINKEVIČIŪTĖ, M., RIMKEVIČIENĖ, J.,_Šeimos ir draugų bendruomenių vaidmuo lietuvių vyrų savižudybių rizikoje	37
SERAPINĖ, R., ŽIEMIENĖ, L., DUMARKAITĖ, A.,_Trauminės patirtys, internalizuota stigma ir bendras funkcionavimas: kaip tai susiję tapsmo suaugusiuoju laikotarpiu?.....	37
SINKEVIČIUS, T.,_Jaunų suaugusių vyrų ir moterų amžistinių nuostatų skirtumai.....	38
SIPAVIČIŪTĖ, K., RUTKŪNAITĖ, G., Somatinės intervencijos „Dance-walk“ poveikis subjektyviam gyvybingumui ir psichikos sveikatai	39
ŠABLINSKA, J.,_Melagingų ketinimų atpažinimas atsakant į netikėtus klausimus: verbalinių melo požymių ypatumai	40
ŠLEKYS, V.,_Išminties, egzistencinio nerimo bei prasmės gyvenime jausmo ryšiai su psichologiniais sunkumais.....	40
TILVIKAITĖ, G.,_Kūno pozityvumo tendencijos įtaka požiūriui į sveiką mitybą ir fizinį aktyvumą.....	41
UMANTAITĖ, G.,_Psichoterapeutų patirtys ir psichologinė gerovė konsultuojant klientus nuotoliniu būdu: kokybinis tyrimas.....	42

VADVILAVIČIUS, T.,_Kokie žmonės mažiau paklūsta autoritetui politikoje?	42
VAIŠVILĖ, R., Paauglių probleminio interneto naudojimo rizika: lyties, patiriamo nerimo, veiklų internete dažnio ir neadaptivių asmenybės savybių reikšmė	43
VASILIAUSKAITĖ, V., PERMINAS, A.,_Jaunų suaugusiųjų įsitikinimų pagal sveikatos įsitikinimo modelį ir D tipo asmenybės bruožų sąsajos su sveikatai nepalankiu elgesiu	44
ZAVECKAITĖ, V., Nerimo dėl klimato kaitos ir jo įveikos ryšys: nerimastingumo, neurotiškumo ir depresijos, nerimo bei streso simptomų vaidmuo	44
ŽIEMIENĖ, L., DUMARKAITĖ, A., GRIMALDOS, J., Pokalbių robotu paremtų intervencijų poveikis jaunimo psichikos sveikatai: sisteminė apžvalga.....	45
ŽODINIAI PRANEŠIMAI ANGLŲ KALBA ORAL PRESENTATIONS IN ENGLISH	47
ANDRADE, M.,_Olfaction, a cognitive and neurobiological pathway that consolidates our memory	47
BONDARAU, M, DUBOVİK, M., GAIDAMAVIČIUS, K.,_Linking core-self evaluation and self-assessed intelligence to overreliance on AI tools	47
CHUMAK, A.,_Can trust in one's memory protect against social influence?	48
POVILĖNAITĖ, M.,_Is this pain yours? A literature review on transmission of historical intergenerational trauma and resilience	49
RUDYTĖ, G., VAN DER ROEST, H. G., VAN HOUT, H., Is burnout in home care professionals associated with older adult client outcomes? Exploring depressive symptoms, pain, health-related quality of life, and the moderating role of dependency .	50
SARISU, S.,_The relationship between Instagram use, fear of missing out and life satisfaction among university students studying abroad	50
STENDINIAI PRANEŠIMAI POSTER PRESENTATIONS	52
DUNDAITĖ, V.,_Priklausomų asmenų melo motyvai, prierašumo stiliai ir vienišumo jausmas.....	52
KEMEŽYTĖ, L.,_Emocijų reguliacijos strategijų sąsajos su nuotaikos svyravimais atsižvelgiant į nepalankias vaikystės patirtis ir emocinį pažeidžiamumą	52
KUČINSKAITĖ, M., VADVILAVIČIUS, T.,_Šeimai palankaus vadovo elgesio ir darbuotojų saviveiksmingumo ryšys: sisteminė literatūros analizė.....	53
LIEBUTĖ, V.,_Jauno suaugusiojo savivertės raiška kinetiniame šeimos piešinyje	54
PUPKEVIČIŪTĖ, G., PETRUČIONIS, K. A.,_Dešimtokų nuostatų į rizikingą vairavimą sąsajos su įspūdžių siekimu ir suvokiamu bendraamžių spaudimu	55
RIMKEVIČIUS, A., Sąsajos tarp akademinio saviveiksmingumo ir aukštojo mokslo lūkesčių dėl rezultatų studijuojančių vyrų ir moterų imtyse	55

KONFERENCIJOS PROGRAMA

10:00-10:15	KONFERENCIJOS ATIDARYMAS
10:15-11:30	PLENARINĖ DISKUSIJA „BŪTI MOKSLININKU PSICHOLOGIJOJE: KARTŲ PERSPEKTYVA”. Doc. Dr. Alfredas Laurinavičius, Prof. Dr. Rasa Barkauskienė, Doc. Dr. Jonas Eimontas, Asist. Dr. Modesta Morkevičiūtė. Moderuoja dokt. Ugnius Binkauskas.
11:30-12:00	KAVOS PERTRAUKA
12:00 - 13:30	PRANEŠIMAI ATSKIROSE SEKCIJOSE

ŽMOGUS TARP ŽMONIŲ, NUOSTATOS IR ELGESYS

Moderuoja: A. Grigaitė

J. Baublinskaitė „Stipri ir galinga“: socialinės kūniško patyrimo reikšmės tarp queer moterų „Sapfo festivalio“ rankų lenkimo varžybose“

T. Sinkevičius „Jaunų suaugusių vyrų ir moterų amžistinių nuostatų skirtumai“

T. Vadvilavičius „Kokie žmonės mažiau paklūsta autoritetui politikoje?“

Ž. Krivickas „Saugumo pojūčio, saugumo kaip vertybės ir naujienų vartojimo pokyčiai Lietuvoje prieš ir karo Ukrainoje metu“

M. Anilionytė „Kai antraštės šaukia, o „like'ai" pritaria: kas skatina tikėti naujienomis socialiniuose tinkluose?“

J. Šablinska „Melagingų ketinimų atpažinimas atsakant į netikėtus klausimus: verbalinių melo požymių ypatumai“

TRAUMA, NERIMASTINGUMAS IR ĮVEIKA

Moderuoja: S. Bagdonaitė-Jankauskienė

R. Sarapinė „Trauminės patirtys, internalizuota stigma ir bendras funkcionavimas: kaip tai susiję tapsmo suaugusiuoju laikotarpiu?“

V. Šlekys „Išminties, egzistencinio nerimo bei prasmės gyvenime jausmo ryšiai su psichologiniais sunkumais“

V. Zaveckaitė „Nerimo dėl klimato kaitos ir jo įveikos ryšys: nerimastingumo, neurotiškumo ir depresijos, nerimo bei streso simptomų vaidmuo“

P. Dalbokaitė „Jaunų suaugusiųjų mirties nerimo ir vienišumo sąsaja“

A. Petravičiūtė „Religinių ir dvasinių sunkumų vaidmuo siejant potencialiai traumuojančius įvykius su psichologiniais sunkumais: sisteminė literatūros apžvalga“

PSICHOLOGINĖS PAGALBOS AKTUALIJOS

Moderuoja: L. Žiemienė

P. Paškevičiūtė „Ištraukimo į nuotolines konsultacijas veiksmų tyrimas“

L. Žiemienė „Pokalbių robotu paremtų intervencijų poveikis jaunimo psichikos sveikatai: sisteminė apžvalga“

G. Juzėnaitė „BODYPOSI – internetu vykdoma pozityvaus kūno vaizdo savipagalbos programa pogimdyminiame laikotarpyje: programos pritaikomumas ir dalyvių patirtys“

E. Petraitytė „Perfekcionizmu pasižyminčių studentų subjektyvaus gyvybingumo stiprinimas taikant trumpas dėmesingo įsisąmoninimo ir atjautos sau intervencijas“

K. Sipavičiūtė „Somatinės intervencijos „Dance-Walk“ poveikis subjektyviam gyvybingumui ir psichikos sveikatai“

E. Monkevičiūtė „Susitinkant "ant panašios plokštumos": efektyvios egzistencinės supervizijos diadinė patirtis“

VAIKYSTĖ IR PAAUGLYSTĖ: UGDYMAS IR RAIDA

Moderuoja: P. Smolskaitė

A. Kairaitė „Pradinių klasių moksleivių elgesio ir emocijų kaita, taikant dailės metodus arba dėmesingu įsisąmoninimu (ang. mindfulness) grįstus dailės metodus“

L. Čepaitė „Pradinių klasių mokinių susidomėjimo mokomuoju dalyku sąsajos su skaitymo ir matematikos pasiekimais: vaiko, tėvų ir mokytojų vertinimai“

U. Binkauskas „Paauglių mokymosi įsitraukimo profiliai: sąsajos su bazinių psichologinių poreikių patenkinimu, frustracija ir mokytojų elgesiu“

B. Liukaitis „Asmenybės funkcionavimo lygių klausimyno 12–18 trumpoji versija (LoPF-Q 12–18 Short) lietuvių kalba: psichometrinės savybės paauglių imtyje“

R. Vaišvilė „Paauglių probleminio interneto naudojimo rizika: lyties, patiriamo nerimo, veiklų internete dažnio ir neadaptivių asmenybės savybių reikšmė“

K. A. Petručionis „Dešimtokų rizikingo transporto priemonių vairavimo sąsaja su aprašomosiomis bei įsakomosiomis draugų normomis“

CURRENT TOPICS IN PSYCHOLOGY ACROSS CONTEXTS

Moderuoja: F. Munyuki

M. Povilėnaitė „Is This Pain Yours? A Literature Review on Transmission of Historical Intergenerational Trauma and Resilience“

M. Bondarau „Linking Core-Self Evaluation and Self-assessed intelligence to Overreliance on AI tools“

A. Chumak „Can Trust in One’s Memory Protect Against Social Influence?“

S. Sarisu „The Relationship Between Instagram Use, Fear of Missing Out and Life Satisfaction Among University Students Studying Abroad“

G. Rudytė „Is Burnout in Home Care Professionals Associated With Older Adult Client Outcomes? Exploring Depressive Symptoms, Pain, Health-Related Quality of Life, and the Moderating Role of Dependency“

M. Andrade „Olfaction, a Cognitive and Neurobiological Pathway that Consolidates Our Memory“

13:30 - 14:30

**PIETŲ PERTRAUKA
STENDINIŲ PRANEŠIMŲ PERŽIŪRA**

14:30 - 16:00

PRANEŠIMAI ATSKIROSE SEKCIJOSE

SUICIDIŠKUMAS, SĄLYTIS SU SAVIŽUDIŠKU ELGESIU IR SAVIŽALA

Moderuoja: U. Binkauskas

K. Bikulčiūtė „Sąlytį su savižudišku elgesiu patyrusių kalinamųjų psichologinė gerovė, įveikos strategijos ir potrauminio streso požymiai“

V. Narkevičė „Laisvės atėmimo bausmę atliekančių suaugusių asmenų sąlyčio su savižudišku elgesiu, potrauminio streso požymių ir suicidiškumo sąsajos“

A. Labanauskaitė „Kalėjimų darbuotojų sąlytis su kalinamų asmenų savižudišku elgesiu ir psichikos sveikatos rodikliai“

G. Rupšys „Šeimos ir draugų bendruomenių vaidmuo lietuvių vyrų savižudybių rizikoje“

V. Kisieliūtė „Nesavižudiška savižala nepalankių vaikystės patirčių kontekste“

SVEIKATOS PSICHOLOGIJA ŠIUOLAIKINIAME PASAULYJE

Moderuoja: A. Grigaitė

M. Kaulinskaitė „Tarp gydytojo kabineto ir dirbtinio intelekto: sveikatos raštingumo, kiberchondrijos, pasitikėjimo gydytojais bei pasitikėjimo DI teikiama sveikatos informacija sąsajos“

G. Kučiauskaitė „Mirties nerimo komponentų ir suvoktos rizikos susirgti lėtine liga reikšmė perdėtam polinkiui į sveiką mitybą (ortoreksiją)“

G. Tilvikaitė „Kūno pozityvumo tendencijos įtaka požiūriui į sveiką mitybą ir fizinį aktyvumą“

V. Vasiliauskaitė „Jaunų suaugusiųjų įsitikinimų pagal Sveikatos įsitikinimo modelį ir D tipo asmenybės bruožų sąsajos su sveikatai nepalankiu elgesiu“

J. Balsys „Nerimo dėl sveikatos, skaitmeninio sveikatos raštingumo, kognityvinio uždarumo poreikio ir neapibrėžtumo netoleravimo sąsajos su kiberchondrija“

A. Pakamorytė „Į kūno funkcionalumą ir išvaizdą orientuoto turinio socialiniame tinkle „Instagram“ įtaka jaunų moterų ketinimams mankštintis ir kūno pripažinimui“

PSICHOLOGINIS FUNKCIONAVIMAS: INDIVIDUALŪS IR TARPASMENINIAI VEIKSNIAI

Moderuoja: A. Petravičiūtė

Ž. Guigaitė „8-10 metų vaikų ir jų mamų jautrumo aplinkai sąsajos su motinystės kalte“

G. Karalevičiūtė „Psichologinio atsparumo, asmenybės funkcionavimo lygio ir mentalizacijos sąsajos“

G. Butkauskaitė „Susietumo poreikis, viltis, ir tai, kokie bendruomenių aspektai rūpi jų nariams: Kėdainių regiono gyventojų kiekybinė ir kokybinė apklausa“

G. Lubauskaitė „„Kaip tai gali būti man?“ moterų išgyvenusių depresiją po gimdymo savęs, tarpasmeninių santykių ir motinystės patyrimas“

E. Paškevičiūtė „Jaunų suaugusiųjų, turinčių aktyvumo ir dėmesio sutrikimą, psichikos sveikata“

DARBUOTOJŲ GEROVĖ IR IŠŠŪKIAI

Moderuoja: J. Tilingaitė

B. Ambrazaitė „Diskriminacija dėl amžiaus – kokios darbuotojų grupės labiausiai jaučiasi diskriminuojamos ir kaip to išvengti?“

G. Umantaitė „Psichoterapeutų patirtys ir psichologinė gerovė konsultuojant klientus nuotoliniu būdu: kokybinis tyrimas“

E. Joneliūškė „Lietuvos gimnazijose dirbančių matematikos mokytojų profesinis perdegimas: motyvuojančių įsitikinimų vaidmuo“

R. Liubinas „Devynių savaitių iššūkis studijų karo akademijoje pradžioje: kariūnų psichologinių savybių dinamika“

A. Mykolaitytė „Karjeros stagnacija moterų vidurio amžiuje: patyrimas, iššūkiai ir galima įveika“

R. Račinskaitė „Pedagogų streso patyrimas ir streso įveikos strategijos: literatūros analizė“

16:00 - 16:15

PERTRAUKA

16:15

KONFERENCIJOS UŽDARYMAS IR APDOVANOJIMAI

ŽODINIAI PRANEŠIMAI LIETUVIŲ KALBA || ORAL PRESENTATIONS IN LITHUANIAN

DISKRIMINACIJA DĖL AMŽIAUS – KOKIOS DARBUOTOJŲ GRUPĖS LABIAUSIAI JAUČIASI DISKRIMINUOJAMOS IR KAIP TO IŠVENGTI?

Bernadeta Ambrazaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Ilgėjant gyvenimo trukmei, ilgėja ir darbinio amžiaus trukmė. Remiantis socialinio identiteto teorija, darbuotojų amžiaus skirtumai organizacijose sąlygoja suskirstymą pagal amžiaus grupes, o tai didina diskriminacijos tikimybę. Nors anksčiau buvo pastebėta, kad diskriminaciją dėl amžiaus patiria vyresni (50 m.+) žmonės, manytina, kad ši problema aktuali ne tik jiems. Dėl demografinių tendencijų mažėjant jauno amžiaus žmonių, jauni darbuotojai kartais taip pat tampa socialine mažuma ir gali susidurti su diskriminacija dėl amžiaus. Visgi, lyginamųjų tyrimų šia tema nedaug. Kartu, pastebėtina, kad ne visi darbuotojai vienodai suvokia diskriminaciją. Kol vieni yra linkę pateisinti jiems nepalankius sprendimus, kiti juos greičiau identifikuoja kaip diskriminaciją jų atžvilgiu. Todėl šio tyrimo tikslas – ištirti, kokios darbuotojų grupės jaučiasi diskriminuojamos dėl amžiaus ir įvertinti diskriminacijos suvokimą prognozuojančius individualius ir organizacinius veiksnius.

Metodika. Tyrime dalyvavo 387 respondentai: 299 (77,2 %) moterys ir 88 (22,8 %) vyrai, amžiaus vidurkis = 39,51 m. (SD = 12,39). Duomenys rinkti anketinės apklausos būdu, naudojant diskriminacijos dėl amžiaus darbe skalę, taip pat suvokto bendrojo organizacinio teisingumo, etiškos lyderystės, saviveiksmingumo, suvokiamos profesinės kompetencijos skales. Duomenų analizei taikyti vidurkių palyginimo ir regresijos metodai.

Rezultatai. Gauti rezultatai parodė, kad diskriminaciją dėl amžiaus labiausiai jaučia jaunesni nei 24 m. ir vyresni nei 55 m. amžiaus darbuotojai. Suvokiamą diskriminaciją dėl amžiaus tiesiogiai prognozuoja suvoktas organizacijos teisingumas ir per jį netiesiogiai etiška lyderystė. Suvokto organizacijos teisingumo prevencinis efektas stipresnis tiems darbuotojams, kurie pasižymi didesniu saviveiksmingumu ir geriau vertina savo kompetencijas.

Diskusija. Sprendžiant diskriminavimo dėl amžiaus problemą organizacijose svarbu atsižvelgti ne tik į vyresnius, bet ir jaunus darbuotojus. Organizaciniai procesai nukreipti į etiškos lyderystės ir organizacinio teisingumo puoselėjimą gali padėti diskriminacijos prevencijai. Taip pat siūlytina kurti darbo aplinką, kuri būtų palanki darbuotojų saviveiksmingumo ir kompetencijos raiškai.

Darbo vadovė: Doc. dr. Dalia Bagdžiūnienė

Raktiniai žodžiai: diskriminacija dėl amžiaus, etiška lyderystė, organizacijos teisingumas.

KAI ANTRAŠTĖS ŠAUKIA, O „LIKE'AI" PRITARIA: KAS SKATINA TIKĖTI NAUJIENOMIS SOCIALINIUIOSE TINKLUOSE?

Milana Anilionytė, Doc. Dr. Vita Mikuličiūtė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Socialiniuose tinkluose sparčiai plintant melagingai informacijai, tampa svarbu suprasti, kokie stilistiniai ir socialiniai signalai lemia jos vertinimą. Ankstesni tyrimai rodo, kad informacijos vertinimą gali veikti naujienų antraščių sensacingumas ar socialiniai ženklai (pvz., patiktukų skaičius) (Judith et al., 2021; Ali et al., 2022), tačiau poveikio rezultatai

išlieka prieštarą. Taigi, šio tyrimo tikslas buvo iširti, kaip antraščių sensacingumas ir socialinis pritarimas veikia melagingų ir tikrų naujienų vertinimą socialiniuose tinkluose bei palyginti melagingų ir tikrų naujienų suvokiamą patikimumą. Be suvokiamo patikimumo vertinimo, tyrime taip pat analizuojami galimi elgesio rodikliai – ketinimas skaityti naujieną bei ketinimas tikrinti jos faktinį tikrumą kituose šaltiniuose.

Metodika. Tikslui įgyvendinti buvo pasitelktas eksperimentinis metodas, kuris leido patikrinti priešastinius ryšius, manipuluojant antraščių sensacingumu (neutrali / sensacinga) ir socialiniu pritarimu (mažesnis / didesnis patiktukų skaičius). Tyrime dalyvavo 117 jaunų suaugusiųjų (30% vyrai, 70% moterys), kurių amžius svyravo nuo 18 iki 29 metų ($M = 23,02$, $SD = 2,29$). Tyrimo dalyviai atrinkti netikimybinio patogiuoju atrankos būdu ir atsitiktinai suskirstyti į 3 grupes. Tiriamieji pildė internetinę anketą, kur turėjo įvertinti 5 tikrus ir 5 melagingus socialinio tinklo „Facebook“ naujienų įrašus. Buvo matuojamas suvokiamas naujienų patikimumas ir tikėtinas elgesys – ketinimas skaityti naujienų straipsnį ir ketinimas tikrinti faktus. Duomenų analizei pasitelktas T testas nepriklausomoms ir priklausomoms imtims.

Rezultatai. Rezultatai parodė, kad sensacingumas nepaveikė ketinimo skaityti nei tikrų, nei melagingų naujienų ($p > 0,05$), tačiau sumažino melagingų naujienų suvokiamą patikimumą ($t = 2,48$, $p = 0,02$, $d = 0,55$) ir padidino ketinimą tikrinti jų faktinį tikrumą ($t = -2,60$, $p = 0,01$, $d = 0,58$). Socialinis pritarimas neturėjo reikšmingo poveikio nei patikimumo vertinimui, nei elgesio ketinimams ($p > 0,05$). Taip pat nustatyta, kad tyrimo dalyviai tikras naujienas suvokė kaip patikimesnes, lyginant su melagingomis, tačiau efekto dydis buvo mažas ($t = -2,20$, $p = 0,03$, $d = 0,20$).

Diskusija ir išvados. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad sensacinga naujienų antraščių forma gali veikti kaip įspėjamasis signalas, skatinantis didesnę vartotojų skepticizmą klaidinančio turinio atžvilgiu. Tuo tarpu neutraliai pateikta melaginga informacija gali kelti didesnę riziką, nes nesukelia papildomo budrumo. Ši įžvalga ypač svarbi medijų raštingumo ugdymo kontekste: svarbu mokyti atpažinti ne tik emocinį manipuliatyvumą, bet ir kritiškai vertinti iš pirmo žvilgsnio objektyviai ar neutraliai pateikiamą informaciją.

Darbo vadovė: Doc. Dr. Vita Mikuličiūtė

Raktiniai žodžiai: Melagingos naujienos; sensacingos antraštės; socialinis pritarimas; socialiniai tinklai.

NERIMO DĖL SVEIKATOS, SKAITMENINIO SVEIKATOS RAŠTINGUMO, KOGNITYVINIO UŽDARUMO POREIKIO IR NEAPIBRĖŽTUMO NETOLERAVIMO SĄSAJOS SU KIBERCHONDRIJA

Justas Balsys

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Internetas tapo pagrindiniu šaltiniu, kuriuo žmonės ieško informacijos apie sveikatą (Prescott, 2016). Tačiau asmenys, savarankiškai diagnozuojantys savo būklę interneto pagalba, gali susidurti su dideliu informacijos kiekiu, kuris gali sukelti neapibrėžtumo jausmą ar padidinti nerimą dėl sveikatos (Starcevic & Berle, 2013). Toks pernelyg dažnas informacijos ieškojimas apie savo sveikatą internete, susijęs su padidėjusiu nerimu dėl sveikatos, yra vadinama kiberchondrija (McElroy et al., 2019). Tyrimai rodo, jog kiberchondrija gali būti susijusi su neapibrėžtumo netoleravimu (Fergus, 2013) bei asmenų skaitmeniniu sveikatos raštingumu (Walton, & Fallon, 2016). Šio tyrimo tikslas – iširti sveikatos nerimo, kognityvinio uždarumo poreikio, neapibrėžtumo netoleravimo ir skaitmeninio raštingumo sąsajas su kiberchondrija.

Metodika. Tyrime dalyvavo 189 19–74 metų (Vidutinis amžius - 35,2 m.) asmuo (68,3% moterų, 30,7% vyrų ir 1% kita). Tyrimui atlikti buvo naudojamas sutrumpintas nerimo dėl

sveikatos inventorius, poreikio kognityviniam uždaramui skalė, neapibrėžtumo netoleravimo skalė, skaitmeninio sveikatos raštingumo skalė bei kiberchondrijos sunkumo skalė. Siekiant įvertinti kiberchondrijos prognozinis veiksnis, buvo atlikta daugialypė tiesinės regresijos analizė.

Rezultatai. Atlikta daugialypė regresinė analizė parodė, jog modelis paaiškina 49,3% kiberchondrijos dispersijos ($R^2 = 0,493$, $F(7, 179) = 24,9$, $p < 0,001$). Aukštesnis nerimas dėl sveikatos ($\beta = 0,433$, $p < 0,001$), mažesnis neapibrėžtumo toleravimas ($\beta = 0,348$, $p < 0,001$) bei žemesnis skaitmeninis sveikatos raštingumas ($\beta = 0,129$, $p < 0,022$) prognozavo didesnę kiberchondrijos riziką. Tuo tarpu kognityvinio uždaramo poreikis ($\beta = 0,026$, $p < 0,715$), amžius ($\beta = 0,064$, $p < 0,256$), lytis ($\beta = 0,095$, $p < 0,086$), bei subjektyvus fizinės gerovės vertinimas ($\beta = 0,032$, $p < 0,587$), statistiškai reikšmingos prognostinės vertės šiame modelyje neturėjo.

Išvados. Asmenys, patiriantys didesnę nerimą dėl savo sveikatos, turintys prastesnius skaitmeninio sveikatos raštingumo įgūdžius bei sunkiau toleruojantys neapibrėžtas situacijas, gali būti labiau linkę dažnai ieškoti informacijos, susijusios su sveikata, internete. Todėl skaitmeninio sveikatos raštingumo ugdymas bei neapibrėžtų situacijų mažinimas yra svarbios strategijos, siekiant užkirsti kelią kiberchondrijai.

Darbo vadovas: dr. Arūnas Žiedelis

Raktiniai žodžiai: kiberchondrija, nerimas dėl sveikatos, neapibrėžtumo netoleravimas, skaitmeninis sveikatos raštingumas.

„STIPRI IR GALINGA“: SOCIALINĖS KŪNIŠKO PATYRIMO REIKŠMĖS TARP QUEER MOTERŲ „SAPFO FESTIVALIO“ RANKŲ LENKIMO VARŽYBOSE

Julija Baublinskaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Sociologijos katedra

Įvadas. Kaip ir kiti jėgos bei koviniai sportai, rankų lenkimas stereotipiškai suvokiamas kaip vyriška veikla (Diffrient, 2019; Hill-Cann & Burr, 2024; Országhová, 2023). Vis dėlto jau daugiau nei dešimtmetį Lietuvoje organizuojamame queer feministiniame festivalyje „Sapfo“ rankų lenkimo varžybos yra tapusios tradiciniu ir festivalio bendruomenės – daugiausiai queer moterų – laukiamu renginiu (SapfoFest, 2023). Šiame tyrime siekiu įsigilinti į „Sapfo“ rankų lenkimo varžybų kūnišką patyrimą ir dalyvavimui jose suteikiamas lyties bei bendruomenės reikšmes.

Metodika. Tyrime dalyvavo 4 cislytės queer moterys (27-32 m.), kurios bent kartą per pastaruosius 5 metus dalyvavo „Sapfo festivalio“ rankų lenkimo varžybose. Remiantis „piešti-rašyti-reflektuoti“ prieiga (Sharafizad, 2023), kiekvienos informantės prašiau nupiešti kūno žemėlapi atsižvelgiant į pateiktus klausimus apie dalyvavimo varžybose patyrimą. Aptarus piešinius, papildomus klausimus uždaviau taikydama pusiau struktūruotą interviu. Pokalbių garso įrašus transkribavau, nuasmeninavau ir atlikau teminę analizę.

Rezultatai. Išskyriau 3 pagrindines temas: 1) įkrauta rankų lenkimo varžybų patirtis; 2) socialinė varžybų reikšmė: dominavimas vs. bendrystė; 3) įlytintos rankų lenkimo prasmės. Pirmoji tema apėmė dalyvavimo varžybose patirtį kaip itin intensyvią, sukeliančią stiprius emocinius ir fizinius išgyvenimus. Antroji tema atskleidė dvilypę varžybų reikšmę festivalio bendruomenėje. Trečioji tema išryškino su lytiškumu susijusius varžybų aspektus – moteriškumui keliamus lūkesčius ir išsilaisvinimą iš jų.

Išvados. „Sapfo festivalio“ rankų lenkimo varžybos išgyvenamos kaip itin intensyvi patirtis. Rankos lenkimo momentu informančių patyrimas susiaurėja; jų kūnai susitraukia iki lenkiamos/lenkiančios rankos. Viena vertus, šios varžybos yra proga parodyti savo fizinę jėgą ir per tai įtvirtinti socialinę galią, pasirodyti patraukliai; kita vertus, jos veikia kaip tarpusavio ryšio ir bendruomeniškumo kūrimo priemonė. Tyrimo dalyvės akcentuoja

pastarąją reikšmę. Dauguma informančių rankų lenkimą suvokia kaip lyčiai neutralią veiklą, o „Sapfo festivalio“ varžybas – kaip queer erdvę, suteikiančią galimybę išsilaisvinti iš moteriškumui keliamų lūkesčių. Kita vertus, dalis tyrimo dalyvių per rankų lenkimą įtvirtina ir tam tikrą alternatyvų, queer ir moterišką vyriškumą.

Raktiniai žodžiai: Queer moterys, imtynės, galia, bendruomenė, įlytinimas

SĄLYTĮ SU SAVIŽUDIŠKU ELGESIU PATYRUSIŲ KALINAMŪJŲ PSICHOLOGINĖ GEROVĖ, ĮVEIKOS STRATEGIJOS IR POTRAUMINIO STRESO POŽYMAI

Karolina Bikulčiūtė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Savižudiško elgesio paplitimas įkalinimo įstaigose yra reikšmingai didesnis nei bendroje populiacijoje. Tai didina tikimybę laisvės atėmimo bausmės atlikimo metu patirti sąlytį su kito asmens suicidiniu elgesiu. Sąlytis su savižudišku elgesiu yra siejamas su tokiais neigiamais padariniais psichikos sveikatai kaip potrauminis stresas, padidėjęs depresiškumas, nerimas ir kt. (Hales et al., 2013; Favril et al., 2020). Nepaisant sukauptų žinių, vis dar mažai žinoma, kaip ši patirtis siejasi su kalinamųjų psichikos sveikata. Šiuo tyrimu siekiama geriau suprasti kaip siejasi sąlytį patyrusių kalinamųjų psichologinė gerovė, streso įveika ir potrauminio streso požymiai.

Metodika. Šiame tyrime analizuojama netikimybinė 217 suaugusių, laisvės atėmimo bausmę atliekančių vyrų imtis (18-67 m., $M = 37.82$, $SD = 10.09$). Tyrimo dalyviai pildė sąlyčio su savižudišku elgesiu anketą, taip pat klausimynus, matuojančius jų psichologinę gerovę (WHO-5; World Health Organization, 1998), streso įveikos strategijas (Brief COPE, Carver, 1997) ir potrauminio streso sutrikimo požymius (IES-R; Weis & Marmar, 1997).

Rezultatai. 78% tyrime dalyvavusių kalinamųjų ($n = 170$) per pastaruosius metus įkalinimo įstaigoje patyrė sąlytį su kitų asmenų savižudišku elgesiu. Atlikta duomenų analizė atskleidė, jog sąlytį patyrusių kalinamųjų psichologinė gerovė yra susijusi su potrauminio streso požymiais ($r_s = -0.24$; $p < 0.01$). Taip pat nustatyta, kad į vengimą orientuota streso įveikos strategija yra labiausiai susijusi su potrauminio streso požymiais ($r_s = 0.64$; $p < 0.01$).

Išvados. Tyrimo rezultatai atskleidžia didelį laisvės atėmimo bausmę atliekančių asmenų sąlyčio su kitų kalinamųjų savižudišku elgesiu mastą, taip pat tokios patirties sąsajas su psichikos sveikata. Sąlytį su suicidiniu elgesiu patyrusių kalinamųjų potrauminio streso požymiai yra susiję su prastesne jų psichologine gerove. Rezultatai rodo, jog vengimo, kaip streso įveikos strategijos, taikymas siejasi su potrauminio streso požymiais.

Atliktas tyrimas yra Vilniaus universiteto mokslininkų grupės vykdomo projekto dalis. Projektą finansuoja Lietuvos mokslo taryba (projekto Nr. P-MIP-24-240).

Darbo vadovė: dr. Violeta Cimalanskaitė-Kazlauskienė

Raktiniai žodžiai. sąlytis su suicidiniu elgesiu; psichologinė gerovė; įveikos strategijos; potrauminio streso požymiai; kalinamieji.

PAAUGLIŲ MOKYMOSI ĮSITRAUKIMO PROFILIAI: SĄSAJOS SU BAZINIŲ PSICHOLOGINIŲ POREIKIŲ PATENKINIMU, FRUSTRACIJA IR MOKYTOJŲ ELGESIU

Ugnius Binkauskas, Prof. dr. Saulė Raižienė
Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Mokinių įsitraukimas į mokymąsi užima svarbų vaidmenį edukacinėje psichologijoje dėl sąsajų su mokinių akademinio prisitaikymu ir mokymosi išdavomis. Remiantis Savideterminacijos teorija, mokinių įsitraukimas į mokymąsi klasėje atspindi jų bazinių psichologinių poreikių patenkinimą ar frustraciją. Nors įsitraukimas į mokymąsi yra konceptualizuojamas kaip daugiamatis konstruktas, nedaug studijų yra tyrę šio konstrukto raišką tarp paauglių, taikant į asmenį orientuotą metodologinę prieigą. Šiuo tyrimu siekiama atskleisti paauglių profilius, pasižyminčius unikalėmis skirtingų įsitraukimo į mokymąsi dimensijų konfigūracijomis, ir iširti, ar bazinių psichologinių poreikių patenkinimas ir frustracija, taip pat suvokiamas mokytojų elgesys klasėje yra susiję su priklausymu specifiniams profiliams. Duomenys renkami taikant skerspjūvio tyrimo strategiją ir šiuo metu yra surenkami iš apytiksliai 400 12–19 metų mokinių iš Lietuvos pagrindinių ir vidurinių mokyklų. Tyrimo metu mokiniai pildo klausimynus, vertinančius agentinį, emocinį ir elgesio įsitraukimą, bazinių psichologinių poreikių patenkinimą ir frustraciją bei suvoktą mokytojų elgesį klasėje. Užbaigus duomenų rinkimą, įsitraukimo į mokymąsi profiliai bus identifikuoti taikant trijų žingsnių latentinę profilių analizę. Bazinių psichologinių poreikių patenkinimas ir frustracija bei suvokiamas mokytojų elgesys bus analizuojami kaip profilių priklausomybės numatomieji kintamieji, taikant daugianarę logistinę regresiją. Mokinių amžius, lytis, motinos išsilavinimas ir mokykla bus įtraukti į analizę kaip kovariatai. Tikimasi išskirti kelis įsitraukimo į mokymąsi profilius, pasižyminčius: 1) aukštu įsitraukimu visose dimensijose, 2) žemu įsitraukimu visose dimensijose, 3) selektyviu įsitraukimu, pasižyminčiu žemu agentiniu ir emociniu, bet aukštu elgesio įsitraukimu, 4) vidutiniu įsitraukimu visose dimensijose. Manoma, kad aukštesnis bazinių psichologinių poreikių patenkinimo lygis ir didesnis autonomiją palaikantis mokytojų elgesys bus susiję su priklausymu labiau įsitraukusiems profiliams, tuo tarpu poreikių frustracija ir labiau kontroliuojantis mokytojų elgesys bus siejami su mažesnio įsitraukimo profiliais. Tikimasi, kad šis tyrimas suteiks galimybę geriau suprasti mokinių įsitraukimo į mokymąsi raiškos ypatumus.

Raktiniai žodžiai: Savideterminacijos teorija, įsitraukimas mokantis, baziniai psichologiniai poreikiai, motyvacija, mokiniai.

SUSIETUMO POREIKIS, VILTIS, IR TAI, KOKIE BENDRUOMENIŲ ASPEKTAI RŪPI JŲ NARIAMS: KĖDAINIŲ REGIONO GYVENTOJŲ KIEKYBINĖ IR KŪKYBINĖ APKLAUSA

Gintarė Butkauskaitė, Karolis Kriuka, Gerda Janutytė
Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Savideterminacijos teorijos kontekste išskirti baziniai poreikiai – kompetencija, susietumas, o ypač – autonomija, siejama ir viltimi, o pastaroji asocijuojama su psichologine gerove. Šiame tyrime nagrinėjama, kaip poreikiai atsiskleidžia tyrimo dalyviams mąstant apie bendruomenes, kaip pasireiškia susietumo poreikis ir kaip jis susijęs su viltimi.

Metodai. Duomenims rinkti buvo naudojama internetinė apklausa, kurioje naudotas Tarpasmeninio elgesio klausimynas (angl. *Interpersonal Behavior Questionnaire* (Rocchi et al., 2016)), matuojantis, kaip kiti žmonės padeda ar kliudo atsakinėjančiam asmeniui išpildyti savo poreikius – autonomiją, kompetenciją ir susietumą. Greta buvo naudojami 2 uždari klausimai viltinumui įvertinti bei atviri klausimai požiūriams apie svarbiausius bendruomenių aspektus aptikti. Tyrimo dalyvavo 268 Kėdainiečiai (Amžius: 18-74, M =

46.63, SD = 12,29), iš jų – 86,6% - moterys. Kokybiniai duomenys apdoroti taikant turinio analizės metodą (Elo ir Kyngas, 2008).

Rezultatai. Didžioji dalis atvirų atsakymų atskleidė susietumo poreikį (tyrimo dalyviai indikavo atvirumo, atjautos svarbą), ypač paklausti apie šeimą. Kompetencijos ir autonomijos poreikiai buvo išvelgti dalyviams rašant apie darbą ir draugus – respondentai mini savirealizaciją arba ribas. Sugretinus kokybinius duomenis su kiekybiniais pastebėta, kad asmenys, paminėję bent vieną susietumo aspektą, jautėsi labiau paremti asmeninių ryšių, nei tie, kurie nepaminėjo nė vieno. Be to, pastarieji asmenys jautėsi labiau suvaržyti santykių priimant sprendimus. Taip pat pastebėta, kad bent vieną susietumo aspektą paminėję tiriamieji taip pat nurodė jaučiantys daugiau vilties.

Išvados. Ši mišri tyrimo strategija rodo, kad kokybinių duomenų rinkimas greta kiekybinių leidžia kontekstualizuoti kiekybinius. Šiuo atveju kokybiniai duomenys mums leidžia matyti, kad skirtinguose bendruomeniniuose kontekstuose kinta poreikių svarba – šeima ir draugai asocijuojami su pasitikėjimu, profesiniame gyvenime palaikomos ribos, bet minimas tobulėjimo siekis. Asmenys, kurie paminėjo bent vieną susietumo aspektą, yra labiau viltingi, o tai – atspara tolimesniems tyrimams apie susietumo ir viltingumo sąsajas.

Tyrimą finansuoja Lietuvos mokslo taryba (LMT), sutarties nr. S-MIP-24-77.

Darbo vadovė: asist. D. Grigienė

Raktiniai žodžiai: susietumo poreikis, viltis, bendruomenės.

PRADINIŲ KLASIŲ MOKINIŲ SUSIDOMĖJIMO MOKOMUOJU DALYKU SĄSAJOS SU SKAITYMO IR MATEMATIKOS PASIEKIMAIS: VAIKO, TĖVŲ IR MOKYTOJŲ VERTINIMAI

Laura Čepaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas

Išvadas. Mokymosi motyvacija yra vienas svarbiausių veiksnių, lemiančių vaiko akademinis pasiekimus jau pradinėje mokykloje (Bonifacci, 2023). Remiantis lūkesčių–vertės teorija, vidinė vertė, kuri apibrėžiama kaip susidomėjimas mokomuoju dalyku, yra vienas iš svarbių ir anksti besiformuojančių motyvacijos veiksnių, galinčių reikšmingai prisidėti prie vėlesnių mokymosi rezultatų (Eccles & Wigfield, 2024). Tačiau vertintojo pasirinkimas yra itin svarbus, nes skirtingi informantai – vaikai, tėvai ar mokytojai – gali suteikti papildomų, bet skirtingų įžvalgų apie vaiko motyvaciją (Silcox & Son, 2024; Georgiou et al., 2021). Šiame tyrime analizuojama, ar pradinių klasių mokinių susidomėjimas mokyti prognozuoja vėlesnius skaitymo ir matematikos pasiekimus, bei ar šios sąsajos skiriasi priklausomai nuo informanto (vaiko, tėvų ar mokytojų) ir akademinio dalyko.

Metodika. Tyrime naudoti projekto „Get Involved! Learning in Primary School (Silinskas & Raizienė, 2025) duomenys. Tirti 582 mokiniai, kurie buvo stebimi nuo 3 iki 4 klasės, jų tėvai ir mokytojai. Trečioje klasėje mokinių susidomėjimas skaitymu ir matematika buvo vertintas remiantis vaikų, tėvų ir mokytojų atsakymais. Skaitymo gebėjimai (žodžių ir sakinių skaitymo sklandumas) bei matematikos gebėjimai (sudėtis, atimtis ir daugyba) buvo vertinti tiek 3, tiek 4 klasėje. Naudoti instrumentai buvo kurti bei adaptuoti tyrimo autorių. Duomenų analizei taikyta hierarchinė regresinė analizė, kontroliuojant ankstesnius akademinis pasiekimus, vaiko lytį ir tėvų išsilavinimą.

Rezultatai. Tyrimo rezultatai parodė, kad mokytojų vertintas mokinių susidomėjimas mokomuoju dalyku buvo stipriausias ir nuosekliausias 4 klasės skaitymo ir matematikos pasiekimų prognostinis veiksnys. Tėvų vertintas vaikų susidomėjimas reikšmingai prognozavo skaitymo gebėjimus, tačiau nebuvo susijęs su matematikos pasiekimais, o šios sąsajos buvo silpnesnės nei nustatytos remiantis mokytojų vertinimais. Vaikų vertintas susidomėjimas neprognozavo akademinis pasiekimų nei skaitymo, nei matematikos srityse.

Išvados. Rezultatai rodo, kad informanto pasirinkimas ir mokomasis dalykas yra svarbūs aspektai analizuojant pradinės mokyklos mokinių susidomėjimą mokytis ir pasiekimus.
Raktiniai žodžiai: Susidomėjimas, skaitymas, matematika, pasiekimai

JAUNŲ SUAUGUSIŲJŲ MIRTIES NERIMO IR VIENIŠUMO SĄSAJA

Paulina Dalbokaitė

Vytauto Didžiojo universitetas, Socialinių mokslų fakultetas, Psichologijos katedra

Įvadas: Mirties nerimas – iš mirtingumo suvokimo kylantis nerimas, nesusijęs su tiesiogine grėsme gyvybei (Tomer, 1992). Pernelyg stipri jo išraiška gali neigiamai veikti psichosocialinį funkcionavimą (Menzies et al., 2019). Remiantis Siaubo valdymo teorija, socialiniai ryšiai ir priklausymas mažina egzistencinį nesaugumą, todėl jų stoka gali būti susijusi su didesniu mirties nerimu (Landau et al., 2004; Schimel et al., 2008). Vienišumas laikomas vienu iš galimų su tuo susijusių veiksnių, tačiau šių konstrukto ryšiai jaunų suaugusiųjų imtyje vis dar nepakankamai ištirti (Chow, 2017; Çakar, 2020). Šiuo tyrimu siekta nustatyti jaunų suaugusiųjų vienišumo sąsają su mirties nerimu.

Metodai: Internetinės apklausos būdu vykdomame tyrime dalyvavo 192 jauni suaugusieji (149 moterys ir 43 vyrai) nuo 18 iki 29 metų (amžiaus vid. = 23,02, SN = 2,584). Instrumentai: Pataisytas mirties nerimo inventorių (DAI-R) (Tomás-Sábado & Gómez-Benito, 2005), Kalifornijos universiteto vienišumo skalės trečioji versija (UCLA-3) (Russell, 1996).

Rezultatai. Tiesinė regresinė analizė parodė, kad, kontroliuojant socialinius demografinius veiksnus (lytį, amžių, išsilavinimą, veiklos pobūdį ir santykių statusą), didesnis vienišumas reikšmingai prognozavo mažesnę mirties priėmimą (aukštesnis mirties priėmimo balas reiškia mažesnę mirties priėmimą) ($\beta = 0,25$, $p = 0,001$) ir didesnę minčių apie mirtį dažnumą ($\beta = 0,40$, $p < 0,001$). Koreliacinė analizė duomenimis vienišumas reikšmingai teigiamai koreliavo su mirties, kaip negrįžtamo proceso, suvokimu ($r = 0,146$, $p = 0,043$).

Išvados. didesnis jaunų suaugusiųjų vienišumo lygis yra susijęs su didesniu mirties nerimu: mažesniu mirties priėmimu, didesniu mirties, kaip negrįžtamo proceso, suvokimu dažnesnėmis mintimis apie mirtį.

Darbo vadovas: Aidis Perminas

Raktiniai žodžiai: jauni suaugusieji, mirties nerimas, vienišumas.

8-10 METŲ VAIKŲ IR JŲ MAMŲ JAUTRUMO APLINKAI SĄSAJOS SU MOTINYSTĖS KALTE

Živilė Guigaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Vis daugėja empirinių tyrimų, patvirtinančių, kad žmonės skiriasi savo jautrumu aplinkai, tačiau Lietuvoje šis bruožas dar mažai tyrinėtas, o vaikų-mamų kontekste netirtas visai. Anot Aron ir Aron (1997), itin didelis jautrumas yra genetiškai nulemtas temperamento bruožas, todėl tikėtina, kad itin jautrius vaikus auginantys tėvai ir patys bus itin jautrūs. Tėvystės kontekste stipriau išreikštas jautrumo bruožas gali būti susijęs ir su specifiniais išgyvenimais, pavyzdžiui, tėvystės kalte – motinos arba tėvo patyrimu, kad ji/jis nepateisina tėvystei keliamų lūkesčių, negali padaryti pakankamai dėl savo vaiko, būti jam tobulu tėvu (Rich, cit. iš Collins, 2021). Kita vertus, ši kaltė gali sustiprėti dėl iššūkių, su kuriais tėvai

mato susiduriant savo vaiką. Pagrindinis šio tyrimo tikslas -iširti sąsajas tarp 8-10 metų vaikų ir jų mamų jautrumo aplinkai bei motinystės kaltės.

Metodika. Tyrime analizuojami 112 mamų (amžius: $M(SD)=39,9 (4,75)$), auginančių 8-10 metų vaikus, atsakymai. Surinkti duomenys apie 52 mergaites (46,4%) ir 60 berniukų (53,6%), kurių amžiaus vidurkis 9,3 m. ($SD=9,6$). Tyrimui atlikti buvo sukurta anoniminė internetinė anketa, kurią sudarė bendrajai informacijai apie tiriamuosius surinkti skirti klausimai, Itin jautrių vaikų skalė, skirta pildyti tėvams (HSC-P; Pluess et al., 2018), peržiūrėta Itin jautrių asmenų skalė suaugusiesiems (HSP-R; Pluess et al., 2024) ir Tėvystės kaltės skalė (GAPS; Haslam & Finch, 2016).

Rezultatai. Atlikus koreliacines analizes rastos reikšmingos teigiamos sąsajos tarp mamų ir vaikų jautrumo aplinkai ($r=0,41$; $p<0,001$) bei mamų jautrumo ir tėvystės kaltės ($r=0,27$; $p<0,05$). Svarbu paminėti, kad statistiškai reikšmingos koreliacijos tarp vaikų jautrumo ir motinystės kaltės nebuvo. Rasta atvirkštinė koreliacija tarp mamų amžiaus ir patiriamos kaltės ($r=-0,19$; $p<0,05$). Tarp mergaičių ir berniukų jautrumo aplinkai statistiškai reikšmingas skirtumas nerastas. Mamų jautrumas ar kaltė statistiškai reikšmingai nesiskiria nepriklausomai nuo auginamo vaiko lyties.

Išvados. Tyrimas atskleidė, kad mamų patiriama kaltė susijusi tik su jų pačių jautrumu, bet ne su vaiko, o jaunesnės mamos pasižymi aukštesniu kaltės išreikštumu. Pranešimo metu bus plačiau aptariamos galimos tokių rezultatų priežastys. Berniukų ir mergaičių jautrumas aplinkai yra panašus.

Darbo vadovas: doc. dr. Tomas Lazdauskas

Raktiniai žodžiai: Jautrumas aplinkai, itin didelis jautrumas, vaikai, tėvystės kaltė.

LIETUVOS GIMNAZIJOSE DIRBANČIŲ MATEMATIKOS MOKYTOJŲ PROFESINIS PERDEGIMAS: MOTYVUOJANČIŲ ĮSITIKINIMŲ VAIDMUO

Elena Joneliūkštė, asist. dr. Lauryna Rakickienė
Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Ivadas. Lietuvoje matematikos valstybinio brandos egzamino 2024 m. neišlaikė 10,5% kandidatų, tik patenkinamą lygį pasiekė 40,6% visų laikusiųjų (Nacionalinė švietimo agentūra, 2024). Ši statistika verčia ieškoti, kas gali trukdyti mokiniams pasiekti aukštesnių rezultatų. Mokytojų patiriamas profesinis perdegimas gali sietis su prastesniais mokinių akademineis rezultatais (Madigan & Kim, 2021). Tačiau palankūs motyvuojantys įsitikinimai (pavyzdžiui, saviveiksmingumas, susidomėjimas darbu), siejami su mažesniu perdegimu (Skaalvik & Skaalvik, 2010). Šio darbo tikslas – nustatyti Lietuvos gimnazijose dirbančių matematikos mokytojų profesinio perdegimo prognostinius veiksnius.

Metodika. Tyrimo imtį sudarė 56 Lietuvos gimnazijų matematikos mokytojai, dalyvavę DoIT2 tęstiniame tyrime. Mokytojai užpildė klausimynus apie savo profesinį perdegimą (pervargimą, cinizmą ir nepakankamumo jausmą), saviveiksmingumą (suvokiamą gebėjimą mokyti, motyvuoti mokinius ir valdyti klasę) ir susidomėjimą darbu (mokymu, dėdaktika ir matematika)

Rezultatai. Koreliacinė analizė parodė, kad pervargimas neigiamai siejasi su suvoktu gebėjimu valdyti klasę, cinizmas – suvoktu gebėjimu mokyti, valdyti klasę bei visomis susidomėjimo darbu dimensijomis. Nepakankamumo jausmas neigiamai siejosi su visomis saviveiksmingumo dimensijomis bei susidomėjimu mokymu. Visi nustatyti ryšiai tarp kintamųjų – vidutinio stiprumo (r reikšmė – nuo $-0,277$ iki $-0,444$)

Mokytojų cinizmo ir nepakankamumo jausmo prognostiniams veiksniams nustatyti atlikta hierarchinė regresinė analizė. Pirmuoju žingsniu nepriklausomi kintamieji buvo darbo stažas ir krūvis, antruoju papildomai – saviveiksmingumo ir susidomėjimo darbu suminiai įverčiai. Nustatyta, kad profesinį perdegimą galima prognozuoti tiksliau, kai atsižvelgiama į

motyvuojančius įsitikinimus, galutiniai modeliai prognozavo 47 proc. cinizmo ir 34,7 proc. nepakankamumo jausmo įverčių variacijos. Cinizmą teigiamai prognozavo darbo stažas ($\beta=0,315$), o neigiamai – saviveiksmingumo ($\beta=-0,294$) ir susidomėjimo darbu ($\beta=-0,398$) suminiai įverčiai, nepakankamumo jausmą – teigiamai darbo stažas ($\beta=0,301$), o neigiamai – saviveiksmingumo suminis įvertis ($\beta=-0,351$).

Diskusija. Tyrimas atskleidė Lietuvos gimnazijose dirbančių matematikos mokytojų profesinio perdegimo sąsają su jų motyvuojančiais įsitikinimais.. Mažesnę mokytojų cinizmą prognozuoja didesnis jų saviveiksmingumas ir susidomėjimas darbu, o mažesnę jų nepakankamumo jausmą – didesnis saviveiksmingumas. Rezultatai leidžia svarstyti apie pozityvių motyvuojančių įsitikinimų reikšmę gimnazijose dirbančių matematikos mokytojų atsparumui perdegimo grėsmės akivaizdoje.

Raktiniai žodžiai: Matematikos mokytojai, profesinis perdegimas, motyvuojantys įsitikinimai.

BODYPOSI – INTERNETU VYKDOMA POZITYVAUS KŪNO VAIZDO SAVIPAGALBOS PROGRAMA POGIMDYMINIAME LAIKOTARPYJE: PROGRAMOS PRITAikomumas IR DALYVIŲ PATIRTYS

Gabija Juzėnaitė, Viktorija Stankevičienė

Vytauto Didžiojo universitetas, Socialinių mokslų fakultetas, Psichologijos katedra

Įvadas. Perinataliniu laikotarpiu apie 15,4 – 68,8 proc. moterų patiria nepasitenkinimą savo kūno vaizdu (Grajek et al., 2022; Linde et al. 2024; Vanderkruik et al., 2022). Neigiamas kūno vaizdas siejamas su psichikos sveikatos, socialiniais, prierašumo prie kūdikio bei žindymo sunkumais. Siekiant gerinti kūno vaizdo suvokimą perinataliniu laikotarpiu buvo sukurta internetu vykdoma pozityvaus kūno vaizdo savipagalbos programa – BODYPOSI. Nors intervencijos, nukreiptos į nepasitenkinimo kūno vaizdu mažinimą, yra taikomos kitose populiacijose, apie tokių intervencijų pritaikomumą perinataliniame kontekste žinoma nedaug. Tad šio tyrimo tikslas - įvertinti BODYPOSI programos pritaikomumą.

Metodika. Tyrime dalyvavo 10 moterų nuo 6 savaičių iki 1 metų po gimdymo. Išbandyti 4 savaičių trukmės BODYPOSI programą buvo kviečiamos 18 m. ir vyresnės moterys, neturinčios valgymo sutrikimų ar kūno vaizdo suvokimą galinčių paveikti būklių. Programą sudarė 12 užduočių, sukurtų remiantis pozityvaus kūno vaizdo samprata (Tylka & Wood-Barcalow, 2015). Duomenų rinkimui pasitelktas pusiau struktūruoto interviu metodas, po kurio atlikta dedukcinė teminė analizė (Braun & Clarke, 2006), pasitelkiant Bowen et al. (2009) tyrimų pritaikomumo koncepcinę sistemą.

Rezultatai. Analizė atskleidė tris programos pritaikomumo temas. Programos priimtino temą sudarė šios potėmės: pasitenkinimas programa, ketinimas tęsti naudojimąsi ir suvokiamas tinkamumas problemai spręsti. Programos paklausos tema apėmė faktinį programos funkcijų naudojimą, susidomėjimą ar pirminį ketinimą naudoti programą bei suvokiamą paklausą tikslinėje grupėje. Programos praktiškumo temą sudarė teigiamas ar neigiamas poveikis dalyviams bei dalyvių gebėjimas atlikti programos užduotis.

Išvados. Didžiausią pasitenkinimą dalyvėms suteikė praktinės užduotys, susijusios su dėmesingo įsisąmoninimo praktikomis ir pagimdžiusių moterų nuotraukomis. Programa buvo suvokiama kaip naudinga ir aktuali – dalyvių teigimu, jos rekomenduotą programą kitoms motinoms. Kelios dalyvės nurodė ketinimus naudoti intervencijos užduotis ilgalaikėje perspektyvoje. Keli iš dažnai minimų iššūkių – programos integravimas į naują motinystės rutiną bei lankstumo trūkumas užduočių atlikimo ribojimų atžvilgiu. BODYPOSI turėjo teigiamą poveikį skatinant savęs ir kūno pokyčių priėmimą bei dėkingumą kūnui. Apibendrinant tyrimo dalyvių patirtis, programa vertinama kaip tinkama ir priimtina.

Tyrimas yra dalis projekto, kurį finansuoja Lietuvos mokslo taryba, sutarties Nr. [S-MIP-24-36].

Darbo vadovė: doc. dr. Gabija Jarašiūnaitė-Fedosejeva

Raktiniai žodžiai: kūno vaizdas, pogimdyminis laikotarpis, pritaikomumas, skaitmeninė intervencija

PRADINIŲ KLASIŲ MOKSLEIVIŲ ELGESIO IR EMOCIJŲ SUNKUMŲ KAITA, TAIKANT DAILĖS METODUS ARBA DĖMESINGŲ ĮSISĄMONINIMU (ANG. *MINDFULNESS*) GRĮSTUS DAILĖS METODUS

Aušra Kairaitė

Lietuvos sveikatos mokslų universitetas, Slaugos fakultetas, Reabilitacijos klinika, Vilniaus dailės akademija, Kauno fakultetas

Įvadas. Pradinių klasių mokinių emocijų ir elgesio sunkumai daro neigiamą poveikį jų socialinei adaptacijai ir mokymosi rezultatams, todėl aktualu ieškoti veiksmingų ankstyvųjų intervencijų metodų. Dailės metodai ir dėmesingu įsisąmoninimu (ang. *mindfulness*) grįsti metodai gali padėti stiprinti vaikų emocinę savireguliaciją ir elgesio kontrolę. Tyrimo tikslas – nustatyti dailės metodų ir dėmesingu įsisąmoninimu pagrįstų dailės metodų poveikį pradinių klasių mokiniams, turintiems emocijų ir elgesio sunkumų.

Metodika. Tyrime dalyvavo 18 pradinių klasių mokinių (1-4kl.), suskirstytų į dvi grupes: dailės metodų (DT) ir dėmesingu įsisąmoninimu pagrįstų dailės metodų (DT+DI). Vertinimui naudotas „Galių ir sunkumų klausimynas“, kurį pildė pedagogai prieš pirmąjį ir po paskutiniojo užsiėmimo. Duomenų analizė atlikta taikant parametrinius ir neparametrinius testus, apskaičiuoti efekto dydžiai.

Išvados. Taikant dailės metodus (DT) pradinių klasių moksleiviams statistiškai reikšmingų pokyčių nebuvo nustatyta. Taikant dėmesingu įsisąmoninimu pagrįstus dailės metodus (DT+DI) pradinių klasių moksleiviams buvo nustatytas statistiškai reikšmingas elgesio sunkumų sumažėjimas ($Z = -2,032$, $p=0,042$), kitose „Galių ir sunkumų klausimyno“ subskalėse reikšmingų pokyčių nebuvo. Lyginant pradinių klasių moksleivių emocijų ir elgesio kaitą tarp grupių (I grupei taikyti dailės metodai; II grupei - dėmesingu įsisąmoninimu pagrįsti dailės metodai) tyrimo rezultatai parodė, kad statistiškai reikšmingas skirtumas nustatytas elgesio sunkumų subskalėje ($U = 14,500$; $Z = -2,457$, $p=0,019$) – dėmesingu įsisąmoninimu pagrįsti dailės metodai turėjo reikšmingai didesnę poveikį elgesio sunkumų korekcijai nei dailės metodai. Kitose „Galių ir sunkumų klausimyno“ subskalėse statistiškai reikšmingų pokyčių nenustatyta.

Darbo vadovė: Dr. Viktorija Grigaliūnienė.

Raktiniai žodžiai: Vaikų emocijų ir elgesio sunkumai, dailės terapija, dėmesingas įsisąmoninimas.

PSICHOLOGINIO ATSPARUMO, ASMENYBĖS FUNKCIONAVIMO LYGIO IR MENTALIZACIJOS SĄSAJOS

Greta Karalevičiūtė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Psichologinis atsparumas atspindi svarbią psichikos funkciją – gebėjimą teigiamai prisitaikyti prie reikšmingų sunkumų, tad svarbu suprasti, su kokiais veiksniais jis susijęs.

Nėra pakankamai ištirta, kaip atsparumas siejasi su asmenybės funkcionavimo lygiu ir mentalizacija. Šie du konstruktai apima įvairias kompetencijas, kurios gali būti reikšmingos prisitaikant prie sunkumų: emocijų reguliaciją, refleksyvumą, ypatumus, leidžiančius palaikyti kokybiškus tarpasmeninius santykius.

Šio tyrimo tikslas – išanalizuoti psichologinio atsparumo, asmenybės funkcionavimo lygio ir mentalizacijos sąsajas bendroje suaugusiųjų imtyje.

Metodika. Tyrimo imtis: 143 asmenys 18–73 m. amžiaus ($M = 29,72$, $SD = 11,82$). Iš jų: 98 moterys, 42 vyrai, 3 kita. Mentalizacijos vertinimui pasitelkta Mentalizacijos skalė (MentS), asmenybės funkcionavimo lygis vertintas naudojant Asmenybės funkcionavimo lygio skalę – Trumpąją versiją (LPFS-BF 2.0), o psichologiniam atsparumui tirti naudota Atsparumo įvertinimo skalė (RES).

Rezultatai. Atlikus koreliacinę analizę šiame tyrime nustatyta, kad esant didesniai psichologiniam atsparumui, yra aukštesnis asmenybės funkcionavimo lygis ir mentalizacijos gebėjimai. Daugialypės hierarchinės regresinės analizės rezultatai parodė, kad asmenybės funkcionavimo lygis yra reikšmingas psichologinio atsparumo prognostinis veiksnys, antrame etape į modelį įtraukus mentalizaciją, papildoma reikšminga prognostinė vertė nenustatyta.

Išvados. Tyrimo rezultatai prisideda prie geresnio su psichologiniu atsparumu susijusių veiksnių supratimo.

Darbo vadovė: Doc. dr. Asta Adler

Raktiniai žodžiai: Psichologinis atsparumas, asmenybės funkcionavimo lygis, mentalizacija

TARP GYDYTOJO KABINETO IR DIRBTINIO INTELEKTO: SVEIKATOS RAŠTINGUMO, KIBERCHONDRIJOS, PASITIKĖJIMO GYDYTOJAIŠ BEI PASITIKĖJIMO DI TEIKIAMA SVEIKATOS INFORMACIJA SĄSAJOS

Morta Kaulinskaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Dabar, nei bet kada anksčiau, asmeniui susirūpinus sveikata yra pasiekiamas didžiausias kiekis įvairių šaltinių. Šaltiniai gali būti itin nauji, pavyzdžiui, dirbtinis intelektas (DI), arba labiau tradiciniai – gydytojai. Vis dėlto žmogui ne visada lengva nuspręsti, kuria informacija ar šaltiniu labiau verta pasitikėti. Žemas sveikatos raštingumo lygis gali apsunkinti asmens gebėjimą rasti, suprasti, įvertinti ar taikyti tinkamą sveikatos informaciją, o pernelyg didelis pasitikėjimas dirbtinio intelekto patarimais ar pakartotinis perteklinis sveikatos informacijos naršymas internete gali silpninti pasitikėjimą gydytojais arba net lemti vengimą kreiptis pagalbos. Kadangi tai yra santykinai nauja ir besivystanti tyrinėjimų sritis, šio tyrimo tikslas yra išanalizuoti sveikatos raštingumo, pasitikėjimo gydytojais, polinkio ieškoti sveikatos informacijos internete bei pasitikėjimo dirbtinio intelekto teikiama sveikatos informacija sąsajas.

Metodika. Tyrime dalyvavo 192 asmenys (61,5 % moterys), kurių amžius buvo nuo 18 iki 55 ($M = 33,3$, $SD = 12$), savanoriškai sutikę užpildyti internetinę apklausą. Tyrimo metu naudotas Sveikatos raštingumo tyrimo klausimynas HLS-EU-Q47 (Consortium, 2012), Pasitikėjimo gydytoju skalė TIPS (Anderson & Dedrick, 1990), sutrumpinta Kiberchondrijos sunkumo skalė CSS-12 (McElroy & Kearney, 2019). Tyrimo dalyvių taip pat buvo prašoma

įvertinti nuo 0 iki 10 DI pateikiamos sveikatos informacijos tikslumą ir subjektyviai vertinamą pasitikėjimą DI teikiama sveikatos informacija.

Rezultatai. Nustatytas reikšmingas, silpnas teigiamas ryšys tarp kiberchondrijos ir DI informacijos tikslumo vertinimo, ($r = .16$, $p = .029$) bei pasitikėjimo DI teikiama informacija, ($r = .15$, $p = .042$). Statistiškai reikšmingo ryšio tarp sveikatos raštingumo ir kiberchondrijos nerasta, ($r = -.13$, $p = .075$). Nors pastebima neigiama tendencija (didesnis raštingumas – mažesnė kiberchondrija), ji nepasiekė $p < .05$ reikšmingumo lygmens. Ryšys tarp pasitikėjimo gydytojais ir kiberchondrijos yra statistiškai nereikšmingas, ($r = -.01$, $p = .33$).

Išvados. Tyrimo rezultatai patvirtino, kad tyrimo dalyviai, kurie labiau pasitiki DI teikiama informacija, kartu yra linkę pernelyg dažnai ieškoti su sveikata susijusios informacijos internete, tačiau ši tendencija nežymi. Vis dėlto kitaip nei buvo tikėtasi, kiberchondrijos lygis nebuvo susijęs nei su prastesniu sveikatos raštingumu, nei su nepasitikėjimu gydytojais. Tai gali reikšti, kad DI naudojimas sveikatos informacijos paieškos tikslais gali turėti tik menką įtaką kiberchondrijos vystymuisi, o jos formavimui greičiausiai įtaką turi kiti veiksniai.

Darbo vadovė: Olga Zamalijeva

Raktiniai žodžiai: kiberchondrija, sveikatos raštingumas, pasitikėjimas dirbtiniu intelektu, pasitikėjimas gydytojais.

NESAVIŽUDIŠKA SAVIŽALA NEPALANKIŲ VAIKYSTĖS PATIRČIŲ KONTEKSTE

Vakarė Kisieliūtė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Nesavižudiška savižala (NS) yra svarbi visuomenės problema. Jauni suaugę, išgyvenę NVP, yra itin pažeidžiama grupė NS atsiradimui. Nepaisant NS problemos rimtumo, žinios apie jos atsiradimą, raidą ir įveikimą yra ribotos. Taigi šio tyrimo tikslas yra atskleisti ir aprašyti asmenų, išgyvenusių NVP, NS atsiradimo, raidos ir įveikimo patirtis.

Metodika. Šiame tyrime dalyvavo 6 jaunos suaugusios (21 – 25 metų) moterys, išgyvenusios NVP ir per gyvenimą naudojusios NS, tačiau jos nebenaudojančios bent jau 2 metus. Duomenų rinkimui naudotas pusiau struktūruotas interviu ir duomenų analizei pasitelktas refleksyvosios teminės analizės metodas.

Rezultatai. Tyrimo rezultatai atskleidžia, jog jaunos suaugusios moterys NS atsiradimą gali patirti kaip susijusį su NVP išgyvenimu, emocijų reguliacijos sunkumais ir įgūdžių juos įveikti trūkumu, paramos artimoje aplinkoje trūkumu, patiriamu negalėjimu pasidalinti vidiniais išgyvenimais šeimos kontekste ir NS patyrimu kaip išmoktos bei saugesnės įveikos strategijos. NS raida patiriama kaip dinamiška ir formuojama įvairių vidinių ir išorinių patirčių. NS įveikimo procesas patiriamas kaip vienišas, itin sunkus ar galintis įvykti natūraliai ar staigiai, susijęs su požiūriu į NS, pagalbos siekiu, alternatyvių įveikos strategijų vystymu ir reikšmingais pokyčiais gyvenime. Galiausiai, įveikus NS, gali patirti apgailėstą ir gėdos jausmą ar savo NS patirti kaip ne itin rimtą. Kita vertus, gali būti patiriama ir teigiama NS patirties reikšmė – būdas, padėjęs išgyventi NVP ir prisidėjęs prie asmeninio augimo.

Išvados. Jaunos suaugusios moterys NS patiria kaip susijusią su NVP, emocijų reguliacijos sunkumais ir paramos stoka, kaip išmoktą įveikos strategiją, kurios raida patiriama kaip dinamiška ir kintanti. Savižalos įveikimas patiriamas kaip sudėtingas, neretai vienišas procesas, susijęs su požiūriu į NS kaita, pagalbos paieška ir alternatyvių įveikos būdų kūrimu. Įveikus NS, ji patiriama dviprasmiškai – lydimą gėdos ar abejojimo jos rimtumu, tačiau patiriama ir kaip reikšminga, išgyventi padėjusi bei asmeninį augimą skatinusi patirtis. Nors dėl siauros imties ir retrospektyvaus tyrimo pobūdžio rezultatai negali būti generalizuojami, jie suteikia vertingų įžvalgų specialistams.

Ateities tyrimuose gali būti svarbu tirti NS patirtį platesnėse imtyse, giliau iširti šeimos paramos ar jos stokos, nepalankios aplinkos palikimo vaidmenį ir tirti patirtis, susiformuojančias praėjus skirtingiems laikotarpiams po NS įveikimo.

Darbo vadovas: dr. Said Dadašev

Darbo konsultantė: dokt. Miglė Marcinkevičiūtė

Raktiniai žodžiai: nesavižudiška savižala (NS), nepalankios vaikystės patirtys (NVP), jauni suaugę.

SAUGUMO POJŪČIO, SAUGUMO KAIP VERTYBĖS IR NAUJIENŲ VARTOJIMO POKYČIAI LIETUVOJE PRIEŠ IR KARO UKRAINOJE METU

Žygimantas Krivickas, Deividas Vepštas, Augustas Aleksejevas, Tadas Vadvilavičius
Vytauto Didžiojo universitetas, Socialinių mokslų fakultetas, Psichologijos katedra

Įvadas. Saugumo klausimas Lietuvoje tapo ypač aktualus dėl geopolitinių pokyčių Europoje, susijusių su Rusijos pradėtu karu Ukrainoje. Tyrimai rodo, kad karas ir su juo susijusios grėsmės gali būti susijusios su padidėjusiu stresu bei sumažėjusiu saugumo pojūčiu (Huțul et al., 2024; Malecki et al., 2023). Be to, su karu susijęs naujienų vartojimas gali būti siejamas su didesniu psichologiniu distresu ir mažesniu psichologiniu atsparumu (Enav et al., 2024; Malecki et al., 2023). Šio tyrimo tikslas – nustatyti saugumo pojūčio, saugumo kaip vertybės ir naujienų vartojimo pokyčius Lietuvoje.

Metodika. Analizei naudoti Lietuvoje surinkti Europos socialinio tyrimo duomenis iš 2018 m. (n = 1835), 2020 m. (n = 1659) ir 2023 m. (n = 1365) bangų. Iš jų 64, 2 % buvo moterys ir 35, 2% vyrai. Amžius svyravo nuo 15 iki 90 metų (M = 52,98; SD = 18,07). Saugumo pojūtis vertintas pagal klausimą apie saugumo jausmą vaikstant vienam savo gyvenamojoje vietovėje sutemus. Saugumas kaip vertybė vertintas naudojant Žmogaus vertybių skalę, Saugumo poskalę (Schwartz, 2021). Naujienų vartojimas matuotas pagal vidutinį kasdienį laiką, skiriamą politinėms naujienoms ir aktualijoms.

Rezultatai. Nustatyta, kad saugumo pojūtis 2020 m. ir 2023 m. buvo didesnis nei 2018 m., o skirtumai tarp 2020 m. ir 2023 m. nebuvo statistiškai reikšmingi. Saugumo kaip vertybės svarba tarp tyrimo bangų nekito. Naujienų vartojimas 2020 m. sumažėjo, palyginti su 2018 m., tačiau 2023 m. vėl padidėjo.

Diskusija. Nustatyti saugumo pojūčio pokyčiai gali būti aiškinami psichologinės adaptacijos procesais, kai ilgainiui prie grėsmių prisitaikoma, o subjektyvus saugumo pojūtis stabilizuojasi ar net didėja. Saugumas kaip vertybė išlieka stabili, tikėtina, dėl asmeninių vertybių pastovumo. Naujienų vartojimo svyravimai gali atspindėti skirtingas įveikos strategijas: pandemijos laikotarpiu – informacijos vengimą siekiant mažinti emocinį nuovargį, o vėliau – aktyvesnį informacijos ieškojimą, susijusį su siekiu atkurti kontrolės jausmą ir mažinti neapibrėžtumą geopolitinio nestabilumo kontekste.

Raktiniai žodžiai: saugumo pojūtis, saugumas kaip vertybė, naujienų vartojimas, Europos socialinis tyrimas (EST)

MIRTIES NERIMO KOMPONENTŲ IR SUVOKTOS RIZIKOS SUSIRGTI LĒTINE LIGA REIKŠMĖ PERDĒTAM POLINKIUI Į SVEIKĄ MITYBĄ (ORTOREKSIJA)

Gintarė Kučiauskaitė

Vytauto Didžiojo universitetas, Psichologijos katedra

Įvadas. Perdėtas polinkis į sveiką mitybą, dar vadinamas ortoreksija – įkyrus rūpinimasis sveika mityba, kuris apima griežtos, į maisto kokybę sutelktos, tačiau dažnu atveju pernelyg ribojančios mitybos laikymąsi (Bratman, 1997). Šio reiškinių etiologija išlieka neaiški, neseniai pradėtos kelti prielaidos apie egzistencinių (tarp jų ir mirties nerimo) ir sveikatos veiksnių svarbą ortoreksijai (Matsumoto & Rodgers, 2020). Mirties nerimas apima skirtingus kognityvinius, emocinius bei elgesio aspektus (Iverach et al., 2014). Šio tyrimo tikslas: nustatyti jaunų suaugusiųjų perdėto polinkio į sveiką mitybą, suvoktos rizikos susirgti lėtine liga ir mirties nerimo komponentų sąsajas.

Metodikos. Tyrime dalyvavo 259 dalyviai (18-35 m.; vid. – 25,6 m.; SN – 3,925), 198 moterys (75,9 %), 61 vyras (23,4 %). Perdėtas polinkis į sveiką mitybą įvertintas Teruel ortoreksijos skale (Barrada & Roncero, 2018), mirties nerimas – Mirties nerimo inventoriumi (Tomás-Sábado et al., 2005), bendras nerimastingumas – Spielberger nerimastingumo klausimyno trumpąja Vengrijos skale (STAIT-5), suvokta rizika susirgti lėtine liga vertinta rizikingo elgesio diagnostikos skale (Witte et al., 1996). Duomenų analizei naudota SPSS Statistics 30 ir AMOS 26.

Rezultatai. Nustatyta, kad tik vienas iš mirties nerimo komponentų – mintys apie mirtį – mediavo ryšį tarp suvoktos rizikos susirgti lėtine liga ir perdėto polinkio į sveiką mitybą (pilna mediacija). Kiti su mirtimi susiję nerimo komponentai – mirties priėmimas, išoriniai su mirtimi susiję įvykiai ir gyvenimo baigtinumo suvokimas – mediacinės funkcijos neatliko. Šiuose modeliuose perdėtą polinkį į sveiką mitybą tiesiogiai prognozavo didesnis rizikos susirgti lėtine liga suvokimas, kontroliuojant bendrą nerimastingumą, adaptyvų polinkį į sveiką mitybą ir kitus kontrolinius kintamuosius.

Išvados. Rezultatai rodo, kad vienas iš mechanizmų, paaiškinančių rizikos susirgti lėtine liga suvokimo ir perdėto polinkio į sveiką mitybą, sąsają, yra kognityvinis su mirtimi susijęs procesas – mintys apie mirtį. Kiti mirties nerimo aspektai nėra tokie svarbūs. Gauti rezultatai pabrėžia kognityvinių su mirtimi susijusių procesų bei suvoktos rizikos susirgti lėtine liga svarbą ortoreksijos prevencijai ir intervencijai bei tolimesnių tyrimų poreikį, tiriant didesnes imtis.

Darbo vadovas: prof. dr. Aidas Perminas.

Raktiniai žodžiai: Perdėtas polinkis į sveiką mitybą, mirties nerimas, suvokta rizika susirgti lėtine liga, ortoreksija.

KALĖJIMŲ DARBUOTOJŲ SĄLYTIS SU KALINAMŲ ASMENŲ SAVIŽUDIŠKU ELGESIU IR PSICHIKOS SVEIKATOS RODIKLIAI

Aistė Labanauskaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas: Darbas įkalinimo įstaigoje padidina riziką susidurti su kito asmens savižudišku elgesiu – savęs žalojimu, bandymu nusižudyti bei savižudybe. Susidūrimas su smurtu darbo vietoje yra susijęs su potrauminio streso sutrikimo, depresijos, nerimo ir miego sutrikimų simptomais, padidėjusia rizika savižudybei (Lerman, 2022). Nepaisant potencialiai traumuojančios patirties, įkalinimo įstaigų darbuotojai privalo atlikti savo pareigas – užtikrinti kalinamųjų priežiūrą, pagal kompetencijas suteikti reikalingą pagalbą ir paslaugas. Tad šio tyrimo tikslas – nustatyti, kaip sąlytis su savižudišku kalinčių asmenų elgesiu siejasi su darbuotojų psichikos sveikatos rodikliais.

Metodai: Tyrime dalyvavo 181 įkalinimo įstaigų darbuotojai, turintys tiesioginį kontaktą su kalinamaisiais: 62 (34,3%) iš jų vyrai, 115 (63,5%) moterys, amžiaus vidurkis 41,46 (SD=10,16). Buvo taikytas patogiosios imties metodas. 98 (54,1%) darbuotojai nurodė, per praėjusius metus susidūrę su kalinamojo savižudybe, 113 (62,4%) su bandymu nusižudyti, 156 (86,2%) – save žalojančiu elgesiu, 73 (40,3%) – kalbėjimu apie norą nusižudyti. Buvo vertinama psichologinė gerovė, stresas, nerimas, depresiškumas, potrauminio streso sutrikimo simptomai ir kt.

Rezultatai: Pritaikius nepriklausomų imčių Stjudento T testą, buvo rasta, kad darbuotojų, turėjusių sąlytį su savižudišku elgesiu, depresiškumo, nerimo, streso, suicidiškumo, potrauminio streso sutrikimo invazijos bei vengimo simptomų įverčiai buvo aukštesni. Kaip labiausiai paveikusį įvykį 26,4 proc. darbuotojų nurodė save žalojantį elgesį, 16 proc. savižudybę, 7,4 proc. bandymą nusižudyti, 50,2 proc. su tokiu įvykiu nesusidūrė. Prognostiniai modeliai parodė, kad tokie kintamieji, kaip lytis, amžius, darbo stažas bei potrauminio streso sutrikimo simptomai po sąlyčio su savižudišku elgesiu, gali paaiškinti iki 22 procentų psichikos sveikatos rodiklių sklaidos.

Išvados: Kalėjimų darbuotojų, patyrusių sąlytį su savižudišku kalinamųjų elgesiu, psichikos sveikatos rodikliai žemesni nei sąlyčio nepatyrusių. Sąsajų tarp sąlyčio su savižudišku kalinamųjų elgesiu bei psichikos sveikatos rodiklių supratimas yra reikšmingas, kuriant intervencijas psichologiniam darbuotojų atsparumui bei postvencijas, siekiant sumažinti patiriamus neigiamus padarinius psichikos sveikatai.

Pranešimas parengtas naudojantis tyrimo „Sąlytį su suicidiniu elgesiu kalėjimuose išgyvenusių darbuotojų bei bausmę atliekančių asmenų patirtis ir psichikos sveikata“ dalimi duomenų. Tyrimą finansuoja Lietuvos mokslo taryba (projekto Nr. P-MIP-24-240).

Darbo vadovas: doc. dr. Alfredas Laurinavičius

Raktiniai žodžiai: Sąlytis su suicidiniu elgesiu, kalėjimų darbuotojai, psichikos sveikata.

DEVYNIŲ SAVAIČIŲ IŠŠŪKIS STUDIJŲ KARO AKADEMIJOJE PRADŽIOJE: KARIŪNŲ PSICHOLOGINIŲ SAVYBIŲ DINAMIKA

Rytis Liubinas

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Karinėje aplinkoje karių veiklos efektyvumą lemia ne tik fizinis pasirengimas, bet ir psichologinės savybės. Konstruktai kaip proaktyvumas, psichologinis atsparumas, saviveiksmingumas ir atkaklumas laikomi svarbiais veiksniais, padedančiais kariams prisitaikyti prie sudėtingų, neapibrėžtų ir stresinių situacijų (Bandura, 1977; Duckworth et al.,

2007). Bazinis karinis rengimas yra vienas intensyviausių kariūnų profesinio ugdymo etapų, kurio metu naujai įstoję kariūnai susipažįsta su karine struktūra, mokosi veikti komandoje ir įgyja pagrindinius karinius įgūdžius. Nors šių psichologinių savybių svarba karinėse organizacijose pripažįstama, jų pokyčiai bazinio rengimo metu tyrinėjami ribotai. Tyrimo tikslas – įvertinti kariūnų psichologinių savybių (proaktyvumo, psichologinio atsparumo, saviveiksmingumo ir atkaklumo) dinamiką bazinio karinio rengimo metu.

Metodika. Dviejų etapų longitudiniame tyrime dalyvavo 165 Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos kariūnai (studentai), iš kurių 82 proc. buvo vyrai. Amžius svyravo nuo 18 iki 27 m. Psichologinės charakteristikos matuotos standartizuotomis proaktyvumo (Bateman & Crant, 1993), psichologinio atsparumo (Connor & Davidson, 2003), saviveiksmingumo (Buch, Säfvenbom & Boe, 2015) ir atkaklumo (Duckworth & Quinn, 2009). Analizuojant duomenis vertinti psichologinių savybių pokyčiai tarp dviejų tyrimo etapų bei jų tarpusavio ryšiai.

Rezultatai. Rezultatai parodė, kad po bazinio karinio rengimo statistiškai reikšmingai padidėjo kariūnų proaktyvumas ($M = 24,06$; $SD = 3,23$ prieš kursą ir $M = 24,46$; $SD = 3,22$ po kurso; $p = 0,041$), psichologinis atsparumas ($M = 41,48$; $SD = 4,63$ prieš kursą ir $M = 42,79$; $SD = 4,40$ po kurso; $p < 0,001$) bei saviveiksmingumas ($M = 29,27$; $SD = 4,05$ prieš kursą ir $M = 29,78$; $SD = 3,56$ po kurso; $p = 0,035$). Atkaklumo rodikliai statistiškai reikšmingai nepakito. Visos tirtos psichologinės savybės yra teigiamai tarpusavyje susijusios; stipriausias ryšys nustatytas tarp saviveiksmingumo ir psichologinio atsparumo ($r = 0,63$; $p < 0,001$).

Išvados. Nors nustatyti psichologinių savybių pokyčiai nėra dideli, jie statistiškai reikšmingi ir gali būti svarbūs kariūnų profesinės raidos kontekste. Karinis rengimas bei veikimas komandoje gali sudaryti sąlygas stiprėti proaktyvumui, saviveiksmingumui ir psichologiniam atsparumui. Tyrimo išvados gali būti naudingos tobulinant kariūnų rengimo programas ir planuojant psichologinių kompetencijų ugdymą karinėse organizacijose.

Darbo vadovė: Prof. Irena Žukauskaitė

Raktiniai žodžiai: Kariūnai, proaktyvumas, psichologinis atsparumas, saviveiksmingumas.

ASMENYBĖS FUNKCIONAVIMO LYGIŲ KLAUSIMYNO 12–18 TRUMPOJI VERSIJA (LOPF-Q 12–18 SHORT) LIETUVIŲ KALBA: PSICHOMETRINĖS SAVYBĖS PAAUGLIŲ IMTYJE

Bernardas Liukaitis¹, Aurėja Žilionytė², dr. Kirstin Goth³, prof. dr. Rasa Barkauskienė¹

¹*Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas, Raidos psichopatologijos tyrimų centras*

²*VšĮ Karoliniškių poliklinika*

³*Sarlando universiteto klinikos, Vaikų ir paauglių psichiatrijos skyrius*

Įvadas. Naujoji asmenybės sutrikimo dimensinė samprata nurodo asmenybės funkcionavimo lygį (AFL) kaip vientisą, tačiau ir daugialypį konstrukta, apimantį tapatumo, apsisprendimo, empatijos ir artimumo sritis (Sharp & Wall, 2021). Siekiant veiksmingai aptikti asmenybės disfunkciją, svarbu parengti patikimus ir validžius instrumentus. Šiame tyrime tikrintos LoPF-Q 12–18 Short klausimyno lietuvių kalba psichometrinės savybės.

Metodika. Tyrime dalyvavo 456 paaugliai (11–18 metų), kurie sudarė populiacijos ($n = 370$; $M = 14,58$; $SD = 1,56$; 64,86% mergaičių) ir psichikos sveikatos paslaugas gaunančią klinikinę ($n = 86$; $M = 15,05$; $SD = 1,36$; 81,40% mergaičių) grupes. Analizuoti penki teoriškai pagrįsti struktūriniai modeliai (CFA) pagal Schermelleh-Engel ir kitų (2003), Rodriguez ir kitų (2016) bei Satorra ir Bentler (2001) kriterijus. Konvergentinis validumas įvertintas

analizuojant konvergentines koreliacijas (įtraukiant BPFSC-11 ir PID-5-BF klausimynus), o konvergentinių ir divergentinių koreliacijų skirtumai, remiantis Zou (2007) metodu, pasitelkti įvertinant diskriminantinį validumą (įtraukiant YSR 11/18 ir KIDSCREEN-10 klausimynus). Klinikinis naudingumas įvertintas Cohen'o efekto dydžiu (d), lyginant abi grupes.

Rezultatai. LoPF-Q 12–18 Short pasižymėjo geru vidiniu suderintumu: Cronbach'o α intervale 0,75 (artimumas) – 0,94 (AFL). Bifaktoriaus modelis, apimantis bendrą AFL faktorių ir keturis tarpusavyje nekoreliuojančius AFL sričių faktorius, buvo tinkamiausias duomenims ir geriau tiko nei viendimensinis modelis ($p < 0,001$), tačiau pasižymėjo ribotu tinkamumu ($\chi^2 = 1195,435$; $df = 558$; CFI = 0,890; TLI = 0,875; RMSEA = 0,053; SRMR = 0,051; žemiausi AIC ir BIC). Šis bifaktoriaus modelis pasižymėjo vienmate struktūra (ECV = 0,808; PUC = 0,867; $\omega_H = 0,915$; ARPB = 0,045, visi $\omega_{HS} < 0,26$). Nustatytas pakankamas konvergentinis validumas (konvergentinės $r > 0,5$) ir ribotas diskriminantinis validumas, reikšmingai diferencijuojant asmenybės funkcionavimo sunkumus tik nuo dalies bendresnės psichopatologijos. Klausimynas vidutiniškai diferencijavo tarp populiacijos ir klinikinės grupių ($p < 0,001$; $d = 0,59$).

Išvada. LoPF-Q 12–18 Short lietuvių kalba geba aptikti paauglius su kliniškai reikšmingais psichologiniais sunkumais ir suteikia galimybę kelti prielaidas apie jų asmenybės funkcionavimo sunkumus, tačiau riboti CFA rezultatai nurodo būtinybę įvertinti klausimyno struktūrą su tikslingiau atrinkta klinicine grupe, pasižyminčia asmenybės disfunkcija.

Raktiniai žodžiai: Asmenybės funkcionavimas, paauglystė, klausimynas, bifaktoriaus modelis, psichometrika

„KAIP TAI GALI BŪTI MAN?“ MOTERŲ IŠGYVENUSIŲ DEPRESIJĄ PO GIMDYMO SAVĖS, TARPASMENINIŲ SANTYKIŲ IR MOTINYSTĖS PATYRIMAS

Gabrielė Lubauskaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Išvadas. Pogimdyminė depresija yra vienas dažniausių psichikos sveikatos sutrikimų, pasireiškiančių moterims po gimdymo. Pasauliniu mastu ją patiria apie 17,7 proc. moterų (Khadka et al., 2024), tačiau net 50 proc. atvejų lieka nediagnozuoti (Amer et al., 2024). Sutrikimas reikšmingai paveikia moters santykį su savimi, kūdikiu, artimaisiais bei motinystės patirtimi (Harasawa et al., 2025; Zhang et al., 2025). Iki šiol dauguma atliktų tyrimų remiasi kiekybiniais metodais, kurie leidžia nustatyti sutrikimo paplitimą ir rizikos veiksnius. Atsižvelgiant į tai, kad kiekybiniai metodai neatskleidžia gelminių išgyvenimų, tikslinga kokybinė analizė, padedanti suprasti, kaip moterys patiria save, santykį su kitais ir motinystėje pogimdyminės depresijos kontekste.

Tikslas. Atskleisti depresiją po gimdymo išgyvenusią moterų motinystės patyrimą: santykio su savimi, su vaiku, aplinkiniais ir pačia motinystėje ypatumus.

Metodika. Tyrime dalyvavo 13 moterų, išgyvenusią pogimdyminę depresiją. Jų amžius 25–40 metų, o jų vaikų amžius nuo 1–6 metų. Taikytas pusiau struktūruotas biografinis interviu (Wengraf, 2011), kuris atliktas gyvai ir nuotoliniu būdu. Surinkti duomenys analizuoti taikant V. Braun ir V. Clarke (2022) teminę analizę.

Radiniai. Duomenų analizės metu išskirtos 4 pagrindinės temos, 19 potemių ir 10 subpotemių. Pagrindinės temos: (1) Aš arba vaikas – sunkumas priimti vaiką neprarandant

savęs; (2) Santykis su aplinkiniais – kai būti kartu nereiškia būti santykyje; (3) Išorinės pagalbos paieška kritiniame taške; 4) Motinos tapatybės integracija gavus išorinę pagalbą. **Išvados.** Tyrimo radiniai atskleidė, kad moterys dar iki gimdymo patyrė vidinę įtampą, abejonę savimi ir sunkumus integruojant naują motinos tapatybę šalia ankstesniojo „aš“. Po gimdymo išryškėjo pasipriešinimas priimti vaiką ir atsiribojimas nuo motinystės patirties. Santykiuose su aplinkiniais moterys dažnai jautėsi vienišos ir nesuprastos, net būdamos kartu su kitais. Pogimdyminės depresijos patyrimo jos išgyveno pyktį, atsiribojimą nuo savęs, vaiko ir kitų aplinkinių. Gavusios išorinę pagalbą susigrąžino savo ankstesnijį „aš“ ir atradusios santykį su motinyste, kuris egzistavo fiziškai, bet emociškai ne, integravo naują tapatybę – motina.

Darbo vadovė: Doc. dr. Asta Adler

Raktiniai žodžiai: pogimdyminė depresija, tapatybė, motinystė

SUSITINKANT "ANT PANAŠIOS PLOKŠTUMOS": EFEKTYVIOS EGZISTENCINĖS SUPERVIZIJOS DIADINĖ PATIRTIS

Elena Monkevičiūtė, Marija Vaštakė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Klinikinės psichologijos katedra

Įvadas. Egzistencinės terapijos supervizija konceptualizuojama kaip dialoginis, fenomenologiniu tyrinėjimu grindžiamas procesas, orientuotas į terapeuto aktualios patirties ir jo buvimo santykyje su klientu refleksiją, o ne intervencinių sprendimų koregavimą ar ekspertinių žinių perdavimą. Ji priešinga hierarchinei „over-seeing“ supervizijos paradigmą ir grindžiama epoche, aprašymo, horizontalizacijos bei ne-žinojimo principais. Egzistencinės supervizijos efektyvumo tyrimai dar tik žengia pirmuosius žingsnius, efektyvumą suprantant kaip santykyje gimstantį procesinį fenomeną, o diadinė analizė šiame lauke iki šiol nebuvo taikyta. Šio tyrimo tikslas – diadiniu lygmeniu atskleisti ir aprašyti, kaip yra patiriamas egzistencinės terapijos supervizijos efektyvumas.

Metodika. Tyrime taikyta aprašomoji naratyvinė intradiadinė analizė, grindžiama interpretacine fenomenologine analize (IPA); analizės vienetas yra 2 dalyvės – supervizorės ir supervizuojamosios diada. Pirmuoju etapu atlikta atskira kiekvieno diados nario IPA, išskiriant idiografines temų struktūras. Antruoju etapu pereita į intradiadinį lygmenį – sistemingai analizuota, kaip patirtys formuojasi santykyje, kokie sutapimai ir skirtumai konstruoja bendrą efektyvumo naratyvą.

Rezultatai. Tyrimas atskleidė, kad egzistencinės terapijos supervizijos efektyvumas diadoje konstruojamas kaip procesinis, santykio fenomenas, kuriame skleidžiasi supervizuojamosios terapinis autentiškumas. Supervizuojamoji efektyvumą patiria per supervizorės tikro žmogiškumo pamatymą, galimybę laisvai kurti savo buvimo būdą, jaučiant nuolatinį palaikymą, išsiplečiantį ir už kabineto durų. Supervizorė efektyvumą apibūdina kaip bendramatiškumo patyrimą saugioje, abipusiškai kuriamoje atmosferoje, kurioje skleidžiasi ir terapeuto pokyčių daugiasluoksniškumas. Abi tyrimo dalyvės išryškino artumą per filosofinę pasaulėžiūrą, kolegiškumo pojūtį, pažeidžiamumo atvėrimo svarbą bei saugią atmosferą. Tačiau pastebėti ir skirtumai tarp šių dviejų požiūrių: supervizorė kolegiškumą mato per artumą filosofinei laikysenai, o supervizuojamoji – per suteikiamą galimybę laisvai „ko-tyrinėti“ terapinį procesą supervizijoje, beje, supervizorė saugumo kūrimą mato per buvimą „čia ir dabar“, o supervizuojamosios saugumo pojūtis išsiplečia už kabineto ribų. Supervizijų procese sukuriama saugi erdvė, kurioje netikėtai kuriasi bičiulystė, mezgama per artimą žvilgsnį filosofijai, mažinantį žinių skirtumą ir leidžiantį rasti trapumui bei laisvei ko-tyrinėti terapinį procesą.

Diskusija. Rezultatai empiriškai pagrindžia egzistencinės terapijos supervizijos prielaidą, kad jos esmė – santykinis fenomenologinis tyrinėjimas, kuriame transformacija vyksta tarp

dalyvių. Tyrimo naujumas – diadinės IPA taikymas egzistencinės supervizijos kontekste ir efektyvumo analizė kaip intersubjektyviai konstruojamo proceso, siūlant efektyvumą konceptualizuoti ne individualaus rezultato, o santykinės dinamikos kategorijomis.

Apibendrinimas ir išvada. Šiame tyrime individualiai atlikus supervizorės ir supervizuojamosios interviu Interpretacinę fenomenologinę analizę, buvo pasitelktas ir diadinis metodas, kuris leido pastebėti abipusį dviejų žmonių įsitraukimą į supervizinio santykio kūrimą bei atskleidė, kaip skirtingai matomi tie patys efektyvumo veiksniai. Efektyvumas pasireiškia kaip fenomenologinis supervizuojamosios laikysenos poslinkis ir santykinės dinamikos transformacija, o ne kaip sprendimo gavimas.

Darbo vadovė: Asist., Dr. Marija Vaštakė

Raktiniai žodžiai: egzistencinės terapijos supervizija, supervizijos efektyvumas, diadinė analizė, IPA, intersubjektyvumas.

KARJEROS STAGNACIJA MOTERŲ VIDURIO AMŽIUIJE: PATYRIMAS, IŠŠŪKIAI IR GALIMA ĮVEIKA

Aura Mykolaitytė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos katedra

Įvadas. Lietuvoje, kaip ir daugelyje Europos šalių, stebimas visuomenės senėjimas, o vyresnio ir vidutinio amžiaus gyventojų dalyvavimas darbo rinkoje nuosekliai didėja. Duomenys rodo, kad didžiausias moterų užimtumo lygis pasiekiamas būtent vidutinio amžiaus grupėje. Nors vidurio amžius dažnai siejamas su profesine branda ir stabilumu, dalis moterų šiame gyvenimo etape patiria karjeros stagnaciją. Ji gali pasireikšti kaip hierarchinė arba kaip darbo turinio stagnacija. Ilgą laiką karjeros patirtys buvo analizuojamos remiantis vyriškais karjeros modeliais, tačiau naujesni tyrimai rodo, kad moterų karjeros raidą formuoja specifinių veiksnių visuma, galinti ir karjeros stagnacijai suteikti savitų bruožų.

Metodika. Tyrimas atliktas taikant refleksyviąją teminę analizę pagal Braun ir Clarke metodiką. Imtį sudarė 10 moterų, kurios per pastaruosius dvejus metus patyrė karjeros stagnaciją. Dalyvių amžiaus vidurkis – 42,5 metai. Dauguma tyrimo dalyvių profesinę veiklą vykdė verslo organizacijose ir ėjo vadovaujančias pareigas.

Preliminarūs rezultatai. Tyrimo rezultatai rodo, kad karjeros stagnacija išgyvenama kaip vidinis psichologinis procesas, pasireiškiantis prasmės trūkumu, profesinio augimo stokos jausmu ir motyvacijos sumažėjimu. Verslo organizacijų kontekstas veikia kaip stagnaciją stiprinantis veiksnys, esant vertybiniam neatitikimui, dideliam darbo krūviui ar ribotoms tobulėjimo galimybėms. Dalyvių pasakojimai leidžia suprasti amžiaus, lyties ir motinystės įtaką tiek objektyvioms karjeros galimybėms, tiek subjektyviam savo vertės darbo rinkoje suvokimui. Taip pat identifikuota vidinė psichologinė įtampa, susijusi su profesinio tapatumo persvarstymu, augimo ir saugumo poreikių priešprieša bei konkuruojančiais darbo ir šeimos prioritetais. Karjeros stagnacijos įveika atsiskleidžia kaip nelinijinis procesas, apimantis stagnacijos suvokimą, alternatyvų tyrinėjimą ir sprendimų priėmimą, kuriame svarbūs tiek vidiniai, tiek išoriniai resursai.

Preliminarios išvados. Gauti rezultatai papildo ankstesnius tyrimus, siejančius karjeros stagnaciją su prastesne psichologine savijauta ir mažesniu pasitenkinimu darbu, bei atskleidžia šio reiškinio specifiką vidurio amžiaus moterų kontekste. Ypač išryškėja vidinis procesas, susijęs su profesinio tapatumo persvarstymu. Taip pat socialinio palaikymo ir karjeros konsultavimo svarba stagnacijos įveikos procese.

Darbo vadovė: Doc. dr. Ieva Urbanavičiūtė

Darbo konsultantė: dr. Greta Kaluževičiūtė

Raktiniai žodžiai: karjeros stagnacija, vidurio amžiaus moterys

LAISVĖS ATĖMIMO BAUSMĘ ATLIEKANČIŲ SUAUGUSIŲ ASMENŲ SĄLYČIO SU KITŲ KALINAMŲ ASMENŲ SAVIŽUDIŠKU ELGESIU, POTRAUMINIO STRESO POŽYMIŲ IR SUICIDIŠKUMO SĄSAJOS

Viktorija Narkevičė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Savižudybė kalėjimuose – viena dažniausių mirties priežasčių, viršijanti bendrosios populiacijos savižudybių rodiklius (Mundt et al., 2024). Lietuvoje 2024 m. 100 tūkst. gyventojų teko 19,6 savižudybės (Higienos institutas, 2025), o Lietuvos kalėjimuose 100 tūkst. kalinamųjų – 286,33 savižudybės (Lietuvos kalėjimų tarnyba, 2025). Buvimas kalėjime didina riziką susidurti su kito asmens savižudišku elgesiu, kas gali būti potencialiai trauminė patirtis ar sudaryti prielaidas savižudiško elgesio imitavimui. Tyrimo tikslas – ištirti sąlyčio su savižudišku elgesiu, potrauminio streso požymių ir suicidiškumo sąsajas kalinamųjų suaugusiųjų imtyje. Tyrimas yra platesnio projekto „Sąlytį su suicidiniu elgesiu kalėjimuose išgyvenusių darbuotojų bei bausmę atliekančių asmenų patirtis ir psichikos sveikata“ dalis.

Metodika. Tyrime dalyvavo 290 asmenų, atliekančių bausmę septyniuose Lietuvos kalėjimuose. Tyrimo dalyviams pateiktas savistatos klausimynų paketas. Sąlyčio su savižudišku elgesiu patirčiai atskleisti naudotas projekto komandos parengtas klausimynas, suicidiškumui įvertinti – Savižudiško elgesio klausimynas (SBQ-R; Osman et al., 2001), potrauminio streso požymiams įvertinti – Įvykio poveikio skalė (IES-R; Weiss ir Marmar, 1997). Taip pat pateikta sociodemografinių duomenų anketa.

Rezultatai parodė, kad 57,6% tyrimo dalyvių pastaraisiais metais susidūrė su kito asmens savižala, 37,9% – su bandymu nusižudyti, 49,7% – su savižudybe. 41,4% nurodė, kad sąlytis su kito asmens savižudišku elgesiu juos paveikė. Didesnis suicidiškumas pasireiškė susidūrusiems su kito asmens savižala ($Z = -4,085$, $p < 0,001$), bandymu nusižudyti ($Z = -5,477$, $p < 0,001$) bei savižudybe ($Z = -3,400$, $p < 0,001$), lyginant su nesusidūrusiais su tokiais įvykiais. Regresine analize patikrinta, ar potrauminio streso požymiai ir sąlytis (tiesioginis/netiesioginis) su savižudišku elgesiu prognozuoja suicidiškumą ($R^2 = 0,296$, $F(3, 80) = 11,24$, $p < 0,001$): potrauminio streso požymiai reikšmingai susiję su suicidiškumu ($\beta = 0,54$, $t = 5,709$, $p < 0,001$); sąlyčio su kito asmens savižudišku elgesiu pobūdis suicidiškumo neprognozuoja ($p = 0,541$, $p = 0,932$).

Išvados. Tyrimas atskleidė sąlyčio su savižudišku elgesiu įkalinimo įstaigose mastą, didesni patyrusiųjų savižudiško elgesio sąlytį suicidiškumą bei suicidiškumui reikšmingus potrauminio streso požymių veiksnius.

Darbo vadovas: Doc. Dr. Said Dadašev

Raktiniai žodžiai: Sąlytis su savižudišku elgesiu, suicidiškumas, potrauminio streso požymiai, kalinamieji

Į KŪNO FUNKCIONALUMĄ IR IŠVAIZDĄ ORIENTUOTO TURINIO SOCIALINIAME TINKLE „INSTAGRAM“ ĮTAKA JAUNŲ MOTERŲ KETINIMAMS MANKŠTINTIS IR KŪNO PRIPAŽINIMUI

Austėja Pakamorytė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Socialiniai tinklai, ypač „Instagram“, gali daryti reikšmingą įtaką jaunų moterų kūno suvokimui ir su fiziniu aktyvumu susijusioms nuostatoms (Faelens et al., 2021; Saiphoo & Vahedi, 2019). Šioje platformoje plačiai paplitęs išvaizdą akcentuojantis turinys dažnai skatina išvaizda grindžiamą motyvaciją sportuoti ir yra siejamas su didesniu nepasitenkinimu kūnu (Barron et al., 2021; Tiggemann & Zaccardo, 2015). Pastaraisiais metais vis daugiau dėmesio skiriama kūno funkcionalumą pabrėžiančiam požiūriui, kuris skatina vertinti kūną dėl jo gebėjimų ir prisideda prie pozityvesnio kūno vertinimo bei autonominės mankštinimosi motyvacijos (Alleva et al., 2015; Homan & Tylka, 2018). Tyrimo tikslas – įvertinti funkcionalumą ir išvaizdą akcentuojančio „Instagram“ turinio įtaką jaunų moterų kūno pripažinimui ir ketinimams mankštintis, taip pat nustatyti šiuos ketinimus prognozuojančius individualius veiksnius.

Metodika. Tyrime dalyvavo 121 18-35 metų moteris ($M = 23,6$, $SD = 3,21$). Taikyta atsitiktinių grupių prieštestavimo – potestavimo eksperimento schema. Dalyvės atsitiktinai priskirtos vienai iš trijų sąlygų: funkcionalumą akcentuojančių, išvaizdą akcentuojančių arba neutralių (gamtos) nuotraukų peržiūros. Ketinimai mankštintis ir kūno pripažinimas vertinti prieš ir po nuotraukų peržiūros. Ketinimai mankštintis vertinti trimis teiginiais, sudarytais remiantis ankstesniais tyrimais (Wilson & Rodgers, 2004), o kūno pripažinimas – Kūno pripažinimo būsenos skale (SBAS-2; Homan, 2016). Prieš intervenciją taip pat įvertintas dalyvių fizinio aktyvumo lygis, naudojant Godino laisvalaikio fizinio aktyvumo klausimyną (LTEQ; Godin, 2011), ir mankštinimosi motyvacija, taikant Mankštinimosi motyvacijos klausimyną (BREQ-2; Markland & Tobin, 2004).

Rezultatai. Ketinimai mankštintis reikšmingai padidėjo po funkcionalumą akcentuojančio turinio peržiūros ($p = 0,023$, $d = 0,37$), tačiau tarp grupių skirtumai nebuvo reikšmingi. Kūno pripažinimas padidėjo visose tyrimo sąlygose ($p = 0,023$, $\eta^2 = 0,043$), o reikšmingi grupių skirtumai nenustatyti. Regresinė analizė parodė, kad modelis buvo reikšmingas ($R^2 = 0,429$, $p < 0,001$): stipriausi ketinimų mankštintis prediktoriai buvo vidinė motyvacija ($\beta = 0,416$, $p < 0,001$) ir fizinio aktyvumo lygis ($\beta = 0,179$, $p = 0,022$), o turinio tipas ir kūno pripažinimas reikšmingos prognozinės reikšmės neturėjo.

Išvados. Rezultatai rodo, kad funkcionalumą akcentuojantis socialinių tinklų turinys gali trumpam padidinti ketinimus mankštintis, tačiau šiuos ketinimus labiau lemia stabilesni motyvaciniai veiksniai, tokie kaip vidinė motyvacija ir susiformavę fizinio aktyvumo įpročiai.

Darbo vadovė: doc. dr. Vita Mikuličiūtė

Raktiniai žodžiai: kūno funkcionalumas, ketinimai mankštintis, kūno pripažinimas, „Instagram“, mankštinimosi motyvacija.

JAUNŲ SUAUGUSIŲJŲ, TURINČIŲ AKTYVUMO IR DĖMESIO SUTRIKIMĄ, PSICHIKOS SVEIKATA

Ema Paškevičiūtė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Klinikinės psichologijos katedra

Įvadas. Aktyvumo ir dėmesio sutrikimas (trumpinys – ADS) gali neigiamai paveikti daugelį skirtingų gyvenimo sričių: fizinę sveikatą, santykius su kitais, mokslo pasiekimus, karjerą (French et al., 2024). Yra žinoma, kad nemaža dalis suaugusiųjų, turinčių ADS taip pat turi kitų psichikos sveikatos sutrikimų, tokių kaip nuotaikos sutrikimai, nerimo sutrikimai, priklausomybės, valgymo sutrikimai, miego sutrikimai, asmenybės sutrikimai, psichoziniai sutrikimai (Yazıcı & Puşuroğlu, 2025; Katzman et al., 2017). Šio tyrimo tikslas – išsiaiškinti jaunų suaugusiųjų, turinčių aktyvumo ir dėmesio sutrikimą, psichikos sveikatos sunkumų rizikos veiksnius.

Metodika. Iš platesnio tyrimo duomenų atrinkta dalis tyrimo dalyvių (N = 271). Dalyvių amžius 18–29 m. (M = 22,53; SD = 3,08). Imtį sudarė 57,2% (n = 155) moterų, 38% (n = 103) vyrų, 3,3% (n = 9) nebinarinės lyties, 1,1% (n = 3) nenorėjo atskleisti lyties ir 0,4% (n = 1) pažymėjo „kita“. Tyrimui atlikti taikytas apklausos metodas ir naudotos Beck depresijos (BDI-II), Beck nerimo (BAI) ir Beck nevilties skalės (BHS), ASRS-v1.1 (ADS simptomams), TAPS (psichoaktyviųjų medžiagų vartojimui), pasitenkinimo gyvenimo klausimas bei sociodemografiniai klausimai.

Rezultatai. Grupės skyrėsi tik pagal depresijos įverčius: ADS diagnozę turintys ir ADS sau įtariantys pasižymėjo aukštesniais depresiškumo balais nei kontrolinė grupė. Pagal nerimastingumą, neviltį, pasitenkinimą gyvenimu ir psichoaktyviųjų medžiagų vartojimą grupės nesiskyrė. ADS sau įtariančių dalyvių depresiškumas ir nerimastingumas vidutiniškai teigiamai koreliavo su nedėmesingumu, hiperaktyvumu ir bendru ADS įverčiu. Didesnį depresiškumą ir nerimastingumą prognozavo jaunesnis amžius, moteriškoji lytis, mažesnis pasitenkinimas gyvenimu ir didesnis hiperaktyvumas, o didesnę neviltį – mažesnis pasitenkinimas gyvenimu.

Išvados. Jaunų suaugusiųjų, turinčių ADS ir jį sau įtariančių emociniai sunkumai labiausiai susiję su mažesniu pasitenkinimu gyvenimu, o depresiškumo ir nerimastingumo atveju svarbią reikšmę turi ir didesnis hiperaktyvumas. Tai leidžia manyti, kad vertinant psichikos sveikatos rizikos veiksnius svarbu atsižvelgti ne tik į ADS simptomus, bet ir į pasitenkinimą gyvenimu bei emocinės savijautos rodiklius.

Darbo vadovė: Prof. dr. Neringa Grigutytė

Raktiniai žodžiai: jauni suaugusieji; neuroraidos sutrikimai; aktyvumo ir dėmesio sutrikimas (ADS).

ĮSITRAUKIMO Į NUOTOLINES KONSULTACIJAS VEIKSNIŲ TYRIMAS

Paulina Paškevičiūtė, Alfredas Laurinavičius, Neringa Grigutytė, Jonas Eimontas
Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Nuotolinės paslaugos, įskaitant ir nuotolinį psichologinį konsultavimą, tampa vis populiareesnės ir padeda spręsti psichologinių paslaugų prieinamumo problemas. Tačiau, lieka nemažai neatsakytų klausimų apie įsitraukimą į konsultavimo procesą ar jo ankstyvąjį nutraukimą. Šalia techninės specifikos veiksnių, įsitraukimas į nuotolinį psichologinį konsultavimą ar jo nutraukimas siejamas su veiksniais, susijusiais tiek su klientu, tiek su psichologu.

Šio tyrimo tikslas – įvertinti įsitraukimo į nuotolinį konsultavimą veiksnius.

Metodika. Tyrimo dalyviai – internetinės platformos <https://www.pasikalbek.lt/> klientai ir juos konsultuojantys psichologai. Kartotiniai matavimai buvo atliekami prieš pirmą konsultaciją, ir po 1,2,3,5,10 konsultacijų.

Instrumentai: Didžiojo penketo klausimynas-2 (BFI-2; Soto & John, 2017), Depresijos, nerimo ir streso klausimynas (DASS-21; Lovibond & Lovibond, 1995), Milvokio lūkesčių dėl terapijos skalė (MPEQ-B; Normberg et al., 2011), Terapinio bendradarbiavimo skalė (WAI; Hatcher & Gillaspay, 2006), Terapeuto tikėjimo skalė (THCS); Bartholomew et al., 2020) ir tyrėjų parengti klausimai. Įsitraukimas į nuotolines konsultacijas buvo operacionalizuotas turėtų konsultacijų skaičiumi. Pranešime pristatoma analizė, paremta 83 klientų ir 31 psichologo pateiktais atsakymais.

Rezultatai. Tyrimo duomenys parodė, kad apie pusė nuotolinio konsultavimo klientų dalyvavo 1 ar 2 konsultacijose, o maždaug pusė iš jų baigė konsultacijas išsprendę savo problemas. Psichologai terapinį aljansą su šiais klientais vertino palankiau, taip pat išreiškė didesnę tikėjimą šių klientų terapijos veiksmingumu. Konsultacijų tęsimas buvo susijęs su didesniu depresiškumu ir intravertiškumu.

Diskusija. Preliminarūs rezultatai rodo, kad nuotolinį konsultavimą internetu tęsia apie pusę klientų. Sprendimas, tęsti konsultacijas ar ne, priimamas po pirmų dviejų konsultacijų, kai jų metu klientas gauna atsakymus į jam rūpimus klausimus. Įsitraukimas į konsultacijas yra susijęs su labiau išreikštomis klientų problemomis ir asmenybės bruožais.

Tyrimas yra finansuojamas Lietuvos mokslo tarybos (P-MIP-24-136).

Darbo vadovas: doc. dr. Alfredas Laurinavičius

Raktiniai žodžiai: psichologinis konsultavimas, nuotolinės konsultacijos, terapinis aljansas.

PERFEKCIONIZMU PASIŽYMINČIŲ STUDENTŲ SUBJEKTYVAUS GYVYBINGUMO STIPRINIMAS TAIKANT TRUMPAS DĖMESINGO ĮSISĄMONINIMO IR ATJAUTOS SAU INTERVENCIJAS

Emilija Petraitytė

Vilniaus Universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos instituto Sveikatos psichologijos katedra

Įvadas. Kaip rodo moksliniai tyrimai, daugėja perfekcionistinių tendencijų, ypač tarp studentų, o tai yra rizikos veiksnys jų gerovei. Studijuojant itin svarbus subjektyvus

gyvybingumas - energingumo ir gyvumo pojūtis, padedantis išlaikyti motyvaciją, įveikti akademinis iššūkius ir kryptingai siekti tikslų. Perfekcionizmas, ypač neadaptivus, gali gyvybingumą silpninti, nes siejasi su didesne savikritika ir bazinių psichologinių poreikių frustracija. Dėmesingas įsisąmoninimas ir atjauta sau gali būti laikomi adaptyviomis įveikos strategijomis, nes padeda patenkinti autonomijos, kompetencijos ir susietumo poreikius, stiprina subjektyvų gyvybingumą ir švelnina neigiamas perfekcionizmo pasekmes. Tad šio tyrimo tikslas buvo išsiaiškinti, ar trumpos dėmesingumo ir atjautos sau intervencijos gali padidinti perfekcionizmu pasižyminčių studentų subjektyvų gyvybingumą bei bazinių psichologinių poreikių patenkinimą.

Metodika. Tyrime dalyvavo 108 studentai nuo 18 iki 44 metų, iš jų 80,6% buvo moterys. Atliktas eksperimentinis tyrimas. Registracijos į tyrimą metu dalyviai užpildė Beveik tobulą skalę (pataisytą versiją). Tyrimo pradžioje dalyviai atliko logines ir matematinės užduotis, kurioms buvo parinktas per trumpas laikas, taip buvo siekta sukelti lūkesčių neatitikimo patirtį. Po to jie įvertino savo savijautą užpildydami Sukaupto dėmesio ir įsisąmoninimo skalę (būsenos versiją), Būsenos atjautos sau skalę (trumpąją versiją), Subjektyvaus gyvybingumo skalę (būsenos versiją) ir Bazinių psichologinių poreikių patenkinimo skalę. Toliau, priklausomai nuo eksperimentinės grupės (atjautos sau arba dėmesingo įsisąmoninimo) ar kontrolinės grupės (autogeninė treniruotė) į kurią atsitiktiniu būdu buvo priskirti, dalyviai individualiai išklaušė trumpą autogeninės treniruotės, dėmesingo įsisąmoninimo meditacijos arba atjautos sau meditacijos įrašą, o tuomet dar kartą užpildė tas pačias skales. Duomenys analizuoti lyginant pakartotinių matavimų vidurkius.

Rezultatai. Gauti rezultatai atskleidė reikšmingus tyrimo dalyvių savijautos pokyčius. Išklaušius autogeninę treniruotę statistiškai reikšmingai padidėjo neadaptivių perfekcionistų atjautos sau, gyvybingumo, autonomijos, kompetencijos ir susietumo poreikių patenkinimo įverčiai (visi $p < 0,05$). Po dėmesingumo ir atjautos sau intervencijų reikšmingų gyvybingumo įverčių pokyčio šioje dalyvių grupėje nebuvo stebima ($p > 0,05$). Adaptivių perfekcionistų grupėje reikšmingi pokyčiai buvo aptikti tik po atjautos sau intervencijos: padidėjo atjautos sau, tačiau sumažėjo dėmesingumo įverčiai ($p < 0,05$).

Diskusija. Tyrimo rezultatai pagrindžia perfekcionizmo nevienalytiškumą bei skirtingus poreikius. Šie duomenys yra svarbūs tiek tolimesniems tyrimams, nagrinėjantiems efektyvias įveikos strategijas ir ilgalaikį jų poveikį, tiek praktinėje veikloje skatinant studentų gerovę, pritaikant pagalbos priemones pagal perfekcionizmo tipą.

Raktiniai žodžiai: perfekcionizmas; gyvybingumas; atjauta sau; dėmesingumas; baziniai psichologiniai poreikiai.

RELIGINIŲ IR DVASINIŲ SUNKUMŲ VAIDMUO SIEJANT POTENCIALIAI TRAUMUOJANČIUS ĮVYKIUS SU PSICHOLOGINIAIS SUNKUMAIS: SISTEMINĖ LITERATŪROS APŽVALGA

Adelė Petravičiūtė

*Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas, Klinikinės
psichologijos katedra*

Įvadas. Siekiant geriau suprasti potencialių trauminių įvykių (PTĮ) ryšio su psichologiniais sunkumais ypatumus, tyrimuose nagrinėjami papildomi ir tarpiniai veiksniai, tarp jų – religiniai ir dvasiniai sunkumai. Patiriama įtampa ir konfliktai, susiję su dvasiniais klausimais, gali sustiprinti šį ryšį arba veikti kaip tarpininkai, trauminėms patirtims paveikus individo bazinius įsitikinimus ar prasmės sistemą (Pirutinsky, 2024; Wortmann et al., 2011). Norint apžvelgti tyrimus, tikrinančius mediacinį ir moderacinį religinių ir dvasinių sunkumų vaidmenį siejant PTĮ su psichologiniais sunkumais, buvo atlikta sisteminė literatūros apžvalga.

Metodika. Sisteminė literatūros paieška buvo vykdoma 2025 m. spalį „Scopus“, „EBSCOhost“ ir „PsycINFO“ duomenų bazėse, vadovaujantis PRISMA gairėmis. Įtraukimo kriterijai: kiekybiniai recenzuoti tyrimai, publikuoti lietuvių arba anglų kalba; suaugusiųjų imtis; matuojamas bent vieno PTĮ patyrimas arba jų skaičius, religinių ir dvasinių bei psichologinių sunkumų išreikštumas; pateiktas bent vienas modelis, kuriame tikrinama, ar religiniai ir dvasiniai sunkumai moderuoja arba medijuoja ryšį tarp PTĮ ir psichologinių sunkumų. Pirminę santraukų peržiūrą nepriklausomai atliko du tyrėjai, tolimesnę viso teksto peržiūrą atliko vienas tyrėjas, kurios dalį patikrino antrasis nepriklausomas tyrėjas. Metodologinė publikacijų kokybė buvo įvertinta naudojantis AXIS įrankiu.

Rezultatai. Į apžvalgą buvo įtraukti 26 tyrimai, iš kurių didžioji dalis buvo koreliacinio dizaino (92,3 %), atlikti JAV (92,3%) bei nagrinėję negatyvią religinę įveiką (69,2%). Bendras tiriamųjų skaičius siekė 21 430 asmenų, patyrusių įvairių PTĮ. 92,3 % tyrimų, kuriuose buvo tikrinamas mediacinis religinių ir dvasinių sunkumų vaidmuo, jį patvirtino siejant PTĮ su psichologiniais sunkumais, tokiais kaip potrauminio streso, depresijos ir nerimo simptomai. Moderacinio modelio pagrindimas tyrimuose buvo mažiau nuoseklus (35,71%).

Diskusija ir išvados. Apžvelgti tyrimai rodo, jog religiniai ir dvasiniai sunkumai gali būti svarbus veiksnys susiduriant su potencialiai trauminėmis patirtimis ir galimai dažniau funkcionuoja kaip tarpinis mechanizmas, siejantis PTĮ su prastesne psichologine adaptacija, nei kaip moderuojantis veiksnys. Siekiant geriau suprasti priežastinius ryšius skirtingose populiacijose ir pagrįsti klinikinės praktikos rekomendacijas, reikalinga vykdyti iššęstinius tyrimus įvairesniuose kultūriniuose ir religiniuose kontekstuose.

Darbo vadovas: Doc. dr. Jonas Eimontas

Raktiniai žodžiai: potencialiai trauminiai įvykiai, religiniai ir dvasiniai sunkumai, potrauminis stresas, depresiškumas, nerimastingumas

DEŠIMTOKŲ RIZIKINGO TRANSPORTO PRIEMONIŲ VAIRAVIMO SĄSAJA SU APRAŠOMOSIOMIS BEI ĮSAKOMOSIOMIS DRAUGŲ NORMOMIS

Klaidas Aretas Petručionis, Gabrielė Pupkevičiūtė

Vytauto Didžiojo universitetas, Socialinių mokslų fakultetas, Psichologijos katedra

Įvadas. Paauglių rizikingas motorinių transporto priemonių vairavimas yra plačiai tyrinėjamas, kadangi jie dažnai patiria šių transporto priemonių avarijas ir sudaro didelę dalį eismo įvykių aukų skaičiaus (Alderman et al., 2018). Nors rizikingas dviračių vairavimas susijęs su didesne avarių ir traumų rizika (Huang et al., 2023; Twisk et al. 2018), rizikingas nemotorinių transporto priemonių, ypač e-paspirtukų, vairavimas yra itin mažai tyrinėtas. Pastebima, kad rizikingas vairavimas yra susijęs su socialinėmis normomis – ypač aprašomosiomis ir įsakomosiomis (Nicolls et al., 2022). Jei paaugliai suvokia rizikingą vairavimą kaip paplitusį tarp bendraamžių (aprašomoji norma) ir jaučia stipresnę bendraamžių pritarimą rizikavimui eisme (įsakomoji norma), didėja rizikingo vairavimo tikimybė (Beck & Watters, 2016; Nicolls et al., 2022). Tyrimu siekiama nustatyti ryšį tarp dešimtokų rizikingo transporto priemonių vairavimo ir aprašomųjų bei įsakomųjų draugų normų.

Metodas. Tyrime dalyvavo 887 dešimtokai (61,1% merginų; Mamžius=16,23, SD=0,45) iš įvairių Lietuvos miestų. Iš jų 451 bent kartą per mėnesį važiavo paspirtuku ar dviračiu, 85 turi vairuotojo pažymėjimą ir vairuoja bent kartą per mėnesį. Aprašomosios ir įsakomosios draugų normos matuotos mokslininkų komandos sukurtomis skalėmis, remiantis Socialinių normų teorija (Perkins & Berkowitz, 1986) ir jos taikymo tyrimuose praktika (pvz., Geber et al., 2017). Rizikingas e-paspirtukų ir dviračių vairavimas matuotas sujungus Dviračių elgesio klausimyną (Useche et al. 2018) ir e-paspirtukų elgesio klausimyną (Useche et al., 2022), rizikingas vairavimas - DBQ-24 pažeidimų skale (Parker et al., 1995).

Rezultatai. Vaikinai rizikingiau vairuoja transporto priemones ir dažniau mano, kad jų draugai vairuoja rizikingai ir labiau pritarę rizikingam vairavimui, nei merginos. Dešimtokai, manantys, jog jų draugai pritaria rizikingam vairavimui ar rizikingai vairuoja, yra labiau linkę patys rizikingai vairuoti transporto priemones.

Išvados. Tyrimas padeda geriau suprasti ryšį tarp suvokiamų draugų normų ir paauglių rizikingo vairavimo. Rezultatai rodo, kad svarbu kurti ir taikyti prevenciją bei intervencijas ne tik individualiam paaugliui, bet visai klasei. Taip pat svarbu atsižvelgti ir į mokinių lytį.

Raktiniai žodžiai: Rizikingas vairavimas, draugų normos, transporto priemonės

PEDAGOGŲ STRESO PATYRIMAS IR STRESO ĮVEIKOS STRATEGIJOS: LITERATŪROS ANALIZĖ

Ramunė Račinskaitė
Klaipėdos universitetas

Įvadas. Šiuolaikiniame gyvenime vis dažniau susiduriame su patiriamu stresu, vis daugiau patiriame įtampos, kuri sukelia įvairius susirgimus, žmogus tampa labiau pažeidžiamas susidūręs su kasdieniniais iššūkiais ir sunkumais. Tai kenkia ir psichinei, ir fizinei sveikatai. Mokytojai savo darbe taip pat patiria didelį stresą, nuolat susidūria su kasdieniais iššūkiais, dideliu darbo krūviu, nuolatinėmis vykstančiomis reformomis, kasdien sąveikauja su mokiniais ir kolegomis. Tai kelia įtampą, kuri veikia mokytojo asmenybę tiek fiziškai, tiek emociškai, tiek psichologiškai. Stresas, neigiamai veikiantis sveikatą, kelia mokytojams nepasitenkinimą darbu, mažina darbo produktyvumą.

Metodika. Šio pranešimo tikslas-išanalizuoti pedagogų patiriamo streso ypatumus ir aptarti streso įveikos strategijas. Buvo taikyta mokslinės literatūros analizė, norint atskleisti problemos klausimus.

Rezultatai. Dauguma analizuotų šaltinių leidžia daryti prielaidą, jog mokytojai patiria stresą dėl išteklių, laiko stokos, didelio darbo krūvio, dėl netinkamo mokinių elgesio, dėl blogų darbo sąlygų, bendravimo ir bendradarbiavimo su kolegomis. Jiems taip pat stresą kelia maži atlyginimai, nuolatiniai tėvų bei administracijos reikalavimai, nuolatinės reformos ir kontrolė iš mokinių tėvų.

Moksliniuose straipsniuose dažnai pabrėžiama, kad norėdami įveikti stresą, mokytojai turėtų kuo daugiau įveikinti mokinius, tinkamai suplanuoti dienos ir savaitės darbų ritmą, ugdyti streso valdymo kompetenciją, neprisiimti per daug atsakomybių, rūpintis savo sveikata, pasvarstyti apie įvairias laisvalaikio praleidimo galimybes ir apie bendradarbiavimą su kolegomis.

Išvados. Literatūros analizė atskleidė, kad mokytojų streso priežasčių yra labai daug ir įvairių, jos priklauso nuo amžiaus, patirties, kvalifikacijos, nuo atsparumo stresui, nuo darbo sąlygų ir kt. Išanalizuoti šaltiniai rodo, kad pedagogų streso įveikos strategijos priklauso nuo pedagoginio darbo stažo, emocinio intelekto, organizacijos paramos ir asmeninių savybių. Pedagogai dažniausiai renkasi konstruktyvius, į problemą orientuotus sprendimus.

Raktiniai žodžiai: streso poveikis, streso įveikos strategijos, pedagogų streso lygis.

ŠEIMOS IR DRAUGŲ BENDRUOMENIŲ VAIDMUO LIETUVIŲ VYRŲ SAVIŽUDYBIŲ RIZIKOJE

Giedrius Rupšys, Dovilė Grigienė, Miglė Marcinkevičiūtė, Jurgita Rimkevičienė
Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas, Suicidologijos tyrimų centras

Įvadas. Lietuva išsiskiria vienais aukščiausių vyrų savižudybių rodiklių pasaulyje, todėl vyrų savižudybių priežastys išlieka aktuali tyrimų sritis. Savižudybių teorijose dažnai akcentuojami intrapsichiniai veiksniai, tokie kaip žlugimo ir įspėstumo jausmas (angl. *Defeat and Entrapment*), ribotai atsižvelgiant į bendruomeninį kontekstą, formuojantį individą. Tai pagrindžia poreikį analizuoti bendruomenės reikšmę suicidiškumui, atsižvelgiant į galimą intrapsichinių veiksnių tarpininkavimo vaidmenį. Todėl šio tyrimo tikslas - ištirti bendruomenės patyrimo (angl. *Sense of Community*) ir savižudybės rizikos sąsajas lietuvių vyrų imtyje, vertinant tiek tiesioginį, tiek netiesioginį ryšį per žlugimo ir įspėstumo jausmą.

Metodika. Duomenys buvo surinkti naudojant internetinę apklausą; tyrimo dizainas - skerspjuvinis. Imtį sudarė 510 Lietuvos vyrų, 18 - 86 metų amžiaus ($M = 44,34$; $SD = 15,67$). Bendruomenės patyrimas buvo vertinamas BSCS skale (Peterson et al., 2008), žlugimo ir įspėstumo jausmas - SDES skale (Griffiths et al., 2015), o savižudybės rizika - SBQ-R klausimynu (Osman et al., 2001). Duomenų analizė buvo grįsta struktūrinių lygčių modeliavimu (SEM) naudojant MLR įvertinimo metodą. Tyrimą finansavo Lietuvos mokslo taryba (LMTLT), sutarties Nr. S-MIP-24-77.

Rezultatai. Modelio atitikimas duomenims yra adekvatus ($\chi^2 = 783,445$; $df = 336$; $p < 0,001$; $CFI = 0,935$; $TLI = 0,927$; $RMSEA = 0,062$; $SRMR = 0,047$). Nustatyta, jog stipresnis šeimos bendruomenės patyrimas siejosi su mažesne savižudybės rizika ($\beta = -0,485$; $p < 0,001$) tiek tiesiogiai ($\beta = -0,274$; $p = 0,005$), tiek netiesiogiai per žlugimo ir įspėstumo jausmą ($\beta = -0,210$; $p < 0,001$). Tuo tarpu draugų bendruomenės patyrimas nebuvo susijęs su savižudybės rizika ($\beta = 0,039$; $p = 0,672$).

Diskusija. Nustatyta, jog šeimos bendruomenės patyrimas yra galimas apsauginis veiksnys nuo vyrų savižudybių. Dalį šio mechanizmo paaiškina silpnesnis žlugimo ir įspėstumo jausmas, t. y., turėdami stipresnį ryšį su šeima vyrai rečiau jaučiasi beverčiai, praradę statusą ir nematantys išeities. Tuo tarpu, draugų bendruomenės patyrimas nėra siejamas su suicidiškumu, o tai išryškina išskirtinį šeimos bendruomenės vaidmenį ir svarbą bendruomenės lygmens intervencijose.

Raktiniai žodžiai: savižudybės rizika; bendruomenės patyrimas; žlugimo ir įspėstumo jausmas; struktūrinių lygčių modeliavimas

TRAUMINĖS PATIRTYS, INTERNALIZUOTA STIGMA IR BENDRAS FUNKCIONAVIMAS: KAIP TAI SUSIJĘ TAPSMO SUAUGUSIUOJU LAIKOTARPIU?

Ramunė Serapinė, Livija Žiemienė, Austėja Dumarkaitė
Vilniaus universitetas, Psichologijos institutas, Psichotraumatologijos centras

Įvadas. Jauno suaugusiojo amžiaus tarpsnis – reikšmingas pereinamasis etapas, susijęs su intensyviais gyvenimo pokyčiais ir didesniu pažeidžiamumu psichikos sveikatai (Arnett, 2000; Solmi et al., 2022). Vienas iš rizikos veiksnių – trauminės patirtys (Truskauskaitė ir kt., 2023). Šias patirtis svarbu vertinti platesniame socialiniame kontekste – vis dar stebimos neigiamos nuostatos psichikos sveikatos atžvilgiu. Jaunas žmogus jas gali perimti, o

internalizuota stigma siejama su prastesniu funkcionavimu (van Beukering ir kt., 2022). Atsižvelgiant į raidos etapo reikšmingumą ir tyrimų trūkumą šia tema, svarbu geriau suprasti minėtų konstrukty tarpusavio ryšius. Šio tyrimo tikslas – įvertinti trauminių patirčių, internalizuotos stigos dėl psichikos sunkumų bendru funkcionavimu sąsajas jaunų suaugusiųjų imtyje. Šis tyrimas yra platesnio Vilniaus universiteto Psichotraumatologijos centro projekto dalis.

Metodika. Tyrime dalyvavo 80 dalyvių ($M = 20,5$; $SD = 2,08$; 84 % moterys). Jie registravosi nuotolinei streso mažinimo programai, streso įvertis pagal K6 ≥ 8 balai (Kessler et al., 2002). Tyrime naudotas Tarptautinis trauminių patirčių klausimynas (ITEM; Hyland et al., 2021), Internalizuotos stigos dėl psichikos sunkumų skalė (ISMI-10; Boyd et al., 2014), Savistigos dėl kreipimosi pagalbos skalė – itin trumpa versija (SSOSH-3; Brenner et al., 2020) ir Pasaulio sveikatos organizacijos negalios vertinimo klausimynas 2.0 (WHODAS 2.0; WHO, 2010).

Rezultatai. Tyrimo metu rasta, kad bent vieną trauminių įvykių jaunų suaugusiųjų imtyje patyrė 94 % ($n = 75$) tyrimo dalyvių; trauminių įvykių vidurkis buvo 4,9 ($SD = 3,02$). Nustatyta vidutinio stiprumo sąsaja tarp internalizuotos stigos dėl psichikos sunkumų ir bendro funkcionavimo ($r = 0,45$; $p = 0,001$) bei internalizuotos stigos dėl kreipimosi pagalbos ($r_s = 0,33$; $p = 0,003$). Nenustatyta sąsajų tarp trauminių patirčių skaičiaus ir internalizuotos stigos bei bendro funkcionavimo.

Išvados. Jaunų suaugusiųjų imtyje trauminių patirčių paplitimas didelis, tačiau jų skaičius nebuvo susijęs su internalizuota stigma ir bendru funkcionavimu. Tuo tarpu didesnė internalizuota stigma dėl psichikos sunkumų siejosi su prastesniu bendru funkcionavimu ir didesne internalizuota stigma dėl kreipimosi pagalbos. Pranešimo metu bus pristatyti ir aptarti atlikto tyrimo rezultatai, jų reikšmė bei praktinio pritaikymo galimybės.

Darbo vadovė: dr. Austėja Dumarkaitė

Raktiniai žodžiai: jauni suaugusieji, trauminės patirtys, internalizuota stigma, bendras funkcionavimas.

JAUNŲ SUAUGUSIŲ VYRŲ IR MOTERŲ AMŽISTINIŲ NUOSTATŲ SKIRTUMAI

Tomas Sinkevičius

Vytauto Didžiojo universitetas, Socialinių mokslų fakultetas, Psichologijos katedra

Įvadas. Visuomenės senėjimas yra ryški šio amžiaus problema. STRATA (2020) duomenimis, 2020 metais Lietuvoje vyresni suaugę sudarė apie penktadalį visos populiacijos ir prognozuojama, kad apie 2070 metus ši amžiaus grupė gali sudaryti daugiau nei trečdalį. Augant vyresnio amžiaus asmenų skaičiui, amžizmas susilaukia vis daugiau tyrėjų dėmesio. Visgi, moksliniuose tyrimuose nurodomas nevienareikšmiškas lyties poveikis amžistinėms nuostatomis, o Lietuvoje amžizmo tyrimų itin trūksta. Tad šio tyrimo tikslas – įvertinti jaunų suaugusių vyrų ir moterų amžistinių nuostatų skirtumus.

Metodika. Tyrime dalyvavo 189 asmenys (123 moterys, 66 vyrai), vidutinis amžius – 22,48 metai ($SD = 2,637$). Tyrime naudota Fraboni amžizmo skalė (FSA) (Fraboni et al., 1990) pagal Rupp ir kitų (2005) pasiūlytą faktorinę struktūrą, klausimai apie tiesioginio kontakto dažnį ir kokybę bei netiesioginį kontaktą su vyresniais suaugusiais (Drury et al., 2016), trumpoji Marlowe-Crowne socialinio pageidaujamos versija (Reynolds, 1982).

Rezultatai. Rezultatų analizė atskleidė, kad vyrai pasižymi labiau neigiamomis amžistinėmis nuostatomis nei moterys. Atlikus kovariančių analizę (ANCOVA) ir kontroliuojant tiesioginio kontakto kokybę ir netiesioginį kontaktą su vyresniais suaugusiais, vyrai yra linkę turėti labiau neigiamas bendras ($p < 0,001$) ir stereotipizuojančias ($p = 0,002$) amžistines nuostatas, didesnę norą atsiriboti nuo vyresnių suaugusių ($p < 0,001$), tačiau

stigmatizuojančiomis emocijomis vyresnių žmonių atžvilgiu skirtumai tarp vyrų ir moterų išnyko ($p = 0,108$).

Išvados. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad jauni suaugę vyrai yra labiau linkę į amžizmą. Kokybiškas tiesioginis ir dažnesnis netiesioginis kontaktas su vyresniais žmonėmis buvo susijęs su žemesniu amžizmo lygiu. Kontroliuojant šiuos kintamuosius, vyrai ir moterys nebesiskyrė tik stigmatizuojančiomis emocijomis vyresnių žmonių atžvilgiu.

Darbo vadovė: dr. Rasa Markšaitytė

Raktiniai žodžiai: amžizmas; amžistinės nuostatos; tiesioginio kontakto dažnis; tiesioginio kontakto kokybė; netiesioginis kontaktas.

SOMATINĖS INTERVENCIJOS „DANCE-WALK“ POVEIKIS SUBJEKTYVIAM GYVYBINGUMUI IR PSICHIKOS SVEIKATAI

Kotryna Sipavičiūtė¹, Gabija Rutkūnaitė²

¹ *Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Sveikatos psichologijos katedra*

² *Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos padalinys*

Įvadas. Alternatyvių psichikos sveikatos stiprinimo būdų plėtra išlieka svarbi, siekiant padėti daugiau žmonių ir geriau atliepti individualius poreikius (WHO, 2022). Vienas iš būdų tai įgyvendinti – įtraukti somatinės intervencijas, kurios psichologines patirtis sieja su kūno pojūčiais, judesiu ir autonominės nervų sistemos veikla (Kuhfuß et al., 2021). Somatinės intervencijos gali būti naudingos, sprendžiant įvairius psichikos sveikatos sunkumus, įskaitant stresą, nerimą, depresijos simptomus (Grasser & Marusak, 2023). Vienas iš tokių itin mažai tyrinėtų kūno-proto sąveika grįstų metodų yra „Dance-Walk“, kurio metu sujungiami ėjimas-šokimas grupėje bei išlaikomas sąmoningumas savo kūno pojūčiams ir aplinkai. Šiuo tyrimu siekta įvertinti somatinės intervencijos „Dance-Walk“ poveikį subjektyviam gyvybingumui ir psichikos sveikatai, analizuojant subjektyvaus gyvybingumo vaidmenį kaip galimą intervencijos poveikio mechanizmą.

Metodika. Tyrimo imtis – 18 m. ir vyresni asmenys, siekiantys pagerinti savo psichologinę savijautą. Tyrime dalyvavo 69 asmenys (amžius: $M = 40,2$; $SD = 10,27$), iš kurių 97,1 % – moterys ($n = 67$) ir 2,9 % vyrai ($n = 2$). Buvo atliktas intervencinės ir atidėto poveikio kontrolinės grupių randomizuotas kontroliuojamas eksperimentas su dviem matavimais (prieš ir po intervencijos, tyrimas registruotas ClinicalTrials.gov: NCT07024901). Programos efektyvumas buvo vertintas Subjektyvaus gyvybingumo skale (Ryan ir Frederick, 1997), Depresijos, Nerimo ir Streso Skalėmis (Lovibond & Lovibond, 1995) bei Pozityvios Psichikos Sveikatos Skale (Lukat et al., 2016). Rezultatai buvo analizuojami naudojant pakartotinių matavimų ANOVA ir mediacinės kelių analizės metodus.

Rezultatai. Rezultatai atskleidė, kad somatinė intervencinė programa „Dance-Walk“ prisidėjo prie dalyvių subjektyvaus gyvybingumo ($p = 0,01$; $\eta^2 = 0,22$) ir pozityviosios psichikos sveikatos ($p = 0,021$; $\eta^2 = 0,18$) padidėjimo bei streso, nerimo ir depresiškumo sumažėjimo (atitinkamai $p = 0,009$; $\eta^2 = 0,23$; $p = 0,002$; $\eta^2 = 0,32$ ir $p = 0,013$; $\eta^2 = 0,21$). Nustatyta, kad subjektyvus gyvybingumas yra svarbus mechanizmas, paaiškinantis somatinės intervencijos poveikį psichikos sveikatos pagerėjimui.

Diskusija. Rezultatai atskleidė, kad somatinė intervencinė programa „Dance-Walk“ gali būti perspektyvi priemonė suaugusiųjų psichikos sveikatai gerinti bei sustiprina esamus įrodymus, kad somatinės intervencijos gali būti veiksmingos gerinant psichikos sveikatą.

Darbo vadovas: Doc. Dr. Inga Truskauskaitė

Raktiniai žodžiai: somatinė intervencija, subjektyvus gyvybingumas, psichikos sveikata.

MELAGINGŲ KETINIMŲ ATPAŽINIMAS ATSAKANT Į NETIKĖTUS KLAUSIMUS: VERBALINIŲ MELO POŽYMIŲ YPATUMAI

Jordana Šablinska

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Meluojančių ir tiesą sakančių pasakojimuose apie ketinimus yra būdingi skirtingi verbaliniai melo požymiai, kurie gali būti esminiu veiksnio galinčiu padėti identifikuoti melagingus ketinimus. Analizuojama, kad tiksliausias būdas padėsiantis sustiprinti verbalinių melo požymių pasireiškimą tai netikėtų klausimų formulavimas. Vis dėlto atliktų tyrimų rezultatai yra nevienareikšmiai ir keliantys papildomų klausimų dėl netikėtų klausimų tinkamumo diferencijuojant melagingus ketinimus nuo teisingų.

Metodika. Struktūruotame interviu dalyvavo 60 tiriamųjų iš kurių 45 moterys ir 15 vyrų, o jų amžius siekė 20-40 metų ($M=30,17$, $SD=6,825$). Į struktūruoto interviu klausimus apie savo planuojamą kelionę tiriamieji turėjo atsakyti atlikdami vieną iš jiems atsitiktiniu būdu priskirtų vaidmenų, t. y. meluoti arba sakyti tiesą. Užduodami klausimai buvo suskirstyti į tikėtinų ir netikėtų klausimų kategorijas. Remiantis netikėtų klausimų kategorija buvo tikimasi atrasti verbalinius melo požymius, kurie padėtų diferencijuoti melagingus ketinimus nuo teisingų.

Rezultatai. Atsakant į netikėtus klausimus nenustatyta skirtumo tarp teisingų ir melagingų ketinimų verbalinių melo požymių tokių kaip vizualinės, erdvinės, laiko ir kitos specifinės detalės, teiginių ilgis, pasikartojimų ar spontaniškų korekcijų skaičius.

Išvados. Tiek užduodant tikėtinus, tiek netikėtus klausimus nebuvo išskirti verbaliniai melo požymiai, kuriais remiantis būtų galima atpažinti melagingus ketinimus. Nepaisant to, šios temos aktualumas ir svarba formuoja poreikį atlikti išsamesnius tyrimus.

Darbo vadovė: doc. dr. Kristina Vanagaitė

Raktiniai žodžiai: melagingi ketinimai, netikėti klausimai, verbaliniai melo požymiai

IŠMINTIES, EGZISTENCINIO NERIMO BEI PRASMĖS GYVENIME JAUSMO RYŠIAI SU PSICHOLOGINIAIS SUNKUMAIS

Vilius Šlekys

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Pastaraisiais metais sustiprėjęs geopolitinis nestabilumas bei kintanti pasaulio tvarka skatina vidinius egzistencinius klausimus ir psichologinius sunkumus. Stabilumo laikotarpiu nuo egzistencinio nerimo saugantis prasmės gyvenime jausmas gali pranykti kaitos akivaizdoje. Dėl šios priežasties, svarbu pažinti atsparumo resursus, skatinančius prasmės gyvenime jausmą ir taip padedančius išlaikyti vidinį stabilumą. Vienas iš šių potencialių resursų yra asmens išmintis. Asmeninės išminties ryšys su psichikos sveikata susilaukia vis platesnio mokslinio dėmesio. Šio tyrimo tikslas yra ištirti išminties, prasmės gyvenime jausmo ir egzistencinio nerimo tarpusavio ryšius bei jų sąveiką, prognozuojant psichologinius sunkumus (depresiją, nerimą ir stresą).

Metodika. Prie tyrimo, internetinės anketos būdu, prisidėjo 244 asmenys ($M=27,8$; 76,2% moterys). Anketą sudarė demografiniai klausimai bei šie instrumentai: 3D-WS trijų dimensijų išminties skalė (Ardelt, 2003); MLQ prasmės gyvenime klausimynas (Steger, et. al., 2006); ECQ egzistencinių rūpesčių klausimynas (van Bruggen, et. al., 2017); DASS21 (Truskauskaitė-Kunevičienė ir kt., 2019) depresijos, nerimo ir streso skalė. Žvalgomajai

analizei pritaikyta tinklo analizės metodika. Naudotos tiesinės regresijos, mediacinės analizės, struktūrinių lygčių modeliavimo metodai.

Rezultatai. Tiesinė regresija atskleidė, kad prasmės gyvenime jausmą reikšmingai numatė tik refleksyvioji išminties dimensija (kognityvinė ir afektyvinė dimensijos reikšmingo indėlio neturėjo). Egzistencinį nerimą reikšmingai numatė refleksyvi išmintis ir prasmės gyvenime jausmas. Mediacinės analizės atskleidė, kad prasmės gyvenime jausmas medijavo refleksyviosios ir afektyvinės išminties dimensijų sąsajoms su egzistenciniu nerimu. Egzistencinis nerimas medijavo prasmės gyvenime jausmo sąsają su depresija, nerimu ir stresu. Struktūrinis lygčių modeliavimas papildomai parodė tiesioginius ryšius tarp refleksyvios išminties ir egzistencinio nerimo bei tarp prasmės gyvenime jausmo ir depresijos.

Išvados. Rezultatai rodo, jog reflektyvus asmens išminties elementas bei prasmės gyvenime jausmas yra svarbūs patiriamo egzistencinio nerimo, depresijos, streso ir nerimo veiksniai.

Darbo vadovas: doc. dr. Alfredas Laurinavičius

Raktiniai žodžiai: Išmintis, prasmės gyvenime jausmas, egzistencinis nerimas.

KŪNO POZITYVUMO TENDENCIJOS ĮTAKA POŽIŪRIUI Į SVEIKĄ MITYBĄ IR FIZINĮ AKTYVUMĄ

Greta Tilvikaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Kūno pozityvumo tendencija – socialiniuose tinkluose plintantis judėjimas, kurio tikslas yra skatinti ne laikytis dominuojančių išvaizdos idealų, o gerbti visus kūnus, nepriklausomai nuo to, kaip jie atrodo. Nors kūno pozityvumo tendencija gali turėti teigiamų padarinių (pavyzdžiui, teigiamas poveikis psichologinei gerovei), nuogaustaujama, jog ši tendencija gali paskatinti žmones mažiau rūpintis savo sveikata, paveikti gyvenseną. Buvo pasirinkti požiūrio į sveiką mitybą bei požiūrio į fizinį aktyvumą konstruktai, jog būtų galima patikrinti kūno pozityvumo tendencijos poveikį gyvensenai.

Tyrimo tikslas: įvertinti trumpalaikį kūno pozityvumo tendencijos vaizdų poveikį požiūriui į sveiką mitybą ir fizinį aktyvumą.

Metodika. Tyrime dalyvavo 66 tiriamieji, kurių amžius svyravo nuo 18 iki 27 metų (42 moterys, 23 vyrai ir 1 tiriamasis nurodė kitą lytį, amžiaus $M = 21,36$; $SD = 2,09$). Tiriamieji užpildė Požiūrio į sveiką mitybą ir Požiūrio į fizinį aktyvumą skales. Po skalių pildymo tiriamiesiems buvo pateikiama trijų tipų stimulinė medžiaga: kūno pozityvumo tendencijos vaizdai, gamtos vaizdai ir pertrauka. Po stimulinės medžiagos tiriamieji pildė tas pačias skales bei atsakė į demografinius klausimus.

Rezultatai. Atlikus vienfaktorinę dispersinę analizę (ANOVA) gauta, jog visų trijų eksperimentinių grupių Požiūrio į sveiką mitybą skalės rezultatai statistiškai reikšmingai nesiskyrė tarp pildymų prieš stimulinę medžiagą ir po stimulinės medžiagos ($F(2, 65) = 1,261$, $p = 0,290$). Statistiškai reikšmingų skirtumų tarp grupių nebuvo rasta ir Požiūrio į fizinį aktyvumą skalės rezultatuose ($F(2, 65) = 0,017$, $p = 0,983$).

Išvados. Nustatyta, kad skalių rezultatai statistiškai reikšmingai nesiskyrė tarp visų grupių, todėl daroma išvada, jog šiame tyrime kūno pozityvumo tendencijos vaizdų peržiūra neturėjo statistiškai reikšmingos įtakos požiūriui į sveiką mitybą ir fizinį aktyvumą trumpalaikėje perspektyvoje.

Darbo vadovė: Doc. dr. Vita Mikuličiūtė

Raktiniai žodžiai: kūno pozityvumo tendencija, požiūris į sveiką mitybą, požiūris į fizinį aktyvumą, kūno vaizdas, gyvensena.

PSICHOTERAPEUTŲ PATIRTYS IR PSICHOLOGINĖ GEROVĖ KONSULTUOJANT KLIENTUS NUOTOLINIU BŪDU: KOKYBINIS TYRIMAS

Greta Umantaitė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos katedra

Įvadas: Po COVID-19 pandemijos apie 88 % psichoterapeutų tęsia darbą nuotoliniu arba hibridiniu būdu. Nors toks formatas suteikia lankstumo, jis kelia specifinių iššūkių: technologinį stresą, izoliaciją, privatumo užtikrinimo sunkumus bei nykstančias ribas tarp darbo ir asmeninio gyvenimo. Kadangi dauguma esamų tyrimų analizavo pandemijos laikotarpį, kai socialinė izoliacija buvo privaloma, trūksta duomenų apie specialistų savijautą dabartinėmis sąlygomis, kai nuotolinis darbas pasirenkamas laisva valia. Šis tyrimas aktualus siekiant suprasti, kaip pakitusi darbo aplinka veikia specialistų, kurie yra linkę į perdegimą, emocinę sveikatą. Tyrimo tikslas – ištirti, kokias patirtis išgyvena psichoterapeutai konsultuodami klientus nuotoliniu būdu ir kaip tai veikia jų psichologinę gerovę.

Metodika: Pasirinktas kokybinis tyrimas. Apklausti 6 psichoterapeutai (30–55 m.), taikant tikslingą atranką per profesines bendruomenes. Duomenys buvo renkami vykdant pusiau struktūruotus interviu (trukmė 40–60 min.), kurie vyko gyvai ir nuotoliu. Duomenys buvo transkribuojami ir apdorojami taikant refleksyviają teminę analizę pagal šešis etapus (susipažinimas su duomenimis, kodavimas, temų konstravimas, peržiūra, apibrėžimas ir aprašymas). Tyrimo patikimumas buvo užtikrinamas per tyrėjos refleksiją bei analizės pagrindimą autentiškomis citatomis.

Rezultatai ir išvados: Tyrimo rezultatai atskleidė, kad nuotolinis darbas psichoterapeutams padeda lengviau išlaikyti darbo ir asmeninio gyvenimo balansą bei rūpintis psichologine gerove užtikrinant fizinį komfortą ir kokybiškas pertraukas. Sumažėję finansiniai kaštai leidžia specialistams dirbti su mažesniu klientų skaičiumi, taip mažinant profesinį krūvį. Nustatyta, kad technologiniai trikdžiai nebekelia didelio streso, nes pasitikėjimas skaitmeniniais įrankiais yra išaugęs. Tačiau mažiau kontroliuojama terapijos aplinka apsunkina profesinių ribų išlaikymą. Be to, nuotolinis formatas dar labiau sustiprina profesinės izoliacijos pojūtį.

Darbo vadovė: Doc. dr. Greta Kaluževičiūtė

Raktiniai žodžiai: Psichoterapija, Nuotolinis darbas, psichologinė gerovė

KOKIE ŽMONĖS MAŽIAU PAKLŪSTA AUTORITETUI POLITIKOJE?

Tadas Vadvilavičius

Vytauto Didžiojo universitetas, V. Kavolio transdisciplininių tyrimų institutas

Įvadas. Paklusimas autoritetui yra svarbi socialinės psichologijos tema ir kaip nurodo Europos socialinės psichologijos asociacija, prasideda naujas etapas ir „antroji“, šios srities tyrimų, banga. Paklusimas autoritetui yra vienas iš pagrindinių veiksnių kuris formuoja socialinę santvarką, tačiau kaip atskleidžia tyrimai, pvz., Milgram (1974), autoritetui paklūsta ne visi. Šio tyrimo tikslas yra nustatyti, kokie žmonės yra linkę mažiau paklusti autoritetui.

Metodika. Tyrimo tikslui pasiekti buvo naudojami Europos socialinio tyrimo 11-osios bangos duomenys. Iš viso analizuoti 1290 Lietuvos gyventojų, iš kurių 61,4% moterys, duomenys. Latentinei klasių analizei atlikti buvo naudoti 2 teiginiai naudojami Europos socialiniame tyrime, patikslinti Ghirelli et al. (2021): „Paklusnumas ir pagarba autoritetui yra svarbiausios vertybės, kurių vaikai turėtų išmokti“ ir „Tai, ko labiausiai reikia [šalis] – lojalumas savo politiniams lyderiams“. Teiginiai buvo vertinami nuo 1 (visiškai sutinku) iki 5 (visiškai

nesutinku). Analizė atlikta naudojant R atviro kodo programą ir polCA paketą. Profilių palyginimui buvo naudoti demografiniai klausimai, klausimas apie domėjimąsi politika, vidinio ($\alpha = 0,78$) ir išorinio ($\alpha = 0,76$) politinio saviveiksmingumo skalės (Europos socialinis tyrimas, n.d.).

Rezultatai ir išvados. Duomenų analizė atskleidė, jog tinkamiausias yra 2 profilių sprendinys (AIC = 6766,18; BIC = 6853,94; entropija = 0,78). Pirmasis profilis apibūdinamas kaip „nelinkę paklusti“ (n = 179) ir tai yra tik 13,9% visų tyrime dalyvavusių tyrimo dalyvių. Antrasis profilis apibūdinamas kaip „linkę paklusti“ (n = 1111). Profilių palyginimas atskleidė, jog profiliai reikšmingai nesiskiria pagal lyčių pasiskirstymą, domėjimąsi politika, laiko praleidžiamo skaitant ar klausant naujienų apie politiką, ar tai, ar žmonės balsavo paskutinių rinkimų metu. Tuo tarpu „nelinkusių paklusti“ profilio atstovai yra statistiškai reikšmingai jaunesni, daugiau metų mokėsi, pasižymi aukštesniu vidiniu ir išoriniu politiniu saviveiksmingumu. Galima kelti prielaidą, jog „nelinkę paklusti“ suvokia turintys aukštesnę gebėjimą ir galimybę paveikti sistemą. Šis suvokiamas gebėjimas gali skatinti abejoti politiniu autoritetu, todėl mažėja paklusimo autoritetui lygis. Tuo tarpu jaunesni žmonės, dėl savo amžiaus ypatumų, pvz., asmeninio identiteto formavimosi, gali suvokti paklusimą autoritetui kaip pavojų savo identitetui. Visgi, reikalingi išsamesni šio srities tyrimai.

Raktiniai žodžiai: Paklusnumas; Europos socialinis tyrimas; Latentinė klasių analizė;

PAAUGLIŲ PROBLEMINIO INTERNETO NAUDOJIMO RIZIKA: LYTIES, PATIRIAMO NERIMO, VEIKLŲ INTERNETE DAŽNIO IR NEADAPTYVIŲ ASMENYBĖS SAVYBIŲ REIKŠMĖ

Rugilė Vaišvilė

Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Internetas tampa integralia paauglių gyvenimo dalimi, atsiranda poreikis probleminio interneto naudojimo (PIN) rizikos veiksnių tyrimams, kuriais remiantis galėtų būti kuriamos prevencijos ir intervencijos programos. Todėl iškeltas tikslas iširti paauglių probleminio interneto naudojimo riziką: lyties, patiriamo nerimo, veiklų internete ir neadaptyvių asmenybės savybių reikšmę. Šiame tyrime naudoti duomenys surinkti Jusienės ir kitų vykdyto tyrimo „Paauglių probleminio interneto naudojimo atpažinimo instrumentų pritaikymas naudojimui prevencijos ir intervencijos tikslais“ metu (<https://www.mediavaikai.lt/lt/pin-atpazinimas-apie>). Šis tyrimas yra dalis projekto „Probleminio interneto naudojimo atpažinimo instrumentų pritaikymas plačiajai visuomenei prevencijos ir intervencijos tikslais“, 2022-2024 metais finansuoto Valstybinio sveikatos stiprinimo fondo (sutarties Nr. S-64; projekto vadovas dr. J.Burkauskas). Šiame koreliaciniame tyrime analizuojami 395-ų 14-17 metų dalyvių (M = 15,1; SD = 1,1; iš jų 216 (54,7%) merginos) duomenys. Tiriamieji pildė anketas, kuriose pateikta Probleminio interneto naudojimo klausimyno devynių klausimų versija, Generalizuoto nerimo sutrikimo skalė-7, DSM-5 Asmenybės inventorių, trumpoji forma. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad reikšmingai vidutinę arba aukštą PIN riziką prognozavo lankymasis socialiniuose tinkluose kasdien arba beveik kasdien, nesivaldymas ir patiriamas nerimas. Lytis nemoderavo tiriamų prediktorių ir PIN ryšio. Išvada: paauglių PIN rizika siejasi su patiriamu nerimu, neadaptyviomis asmenybės savybėmis (ypač nesivaldymu), specifinėmis veiklomis internete (ypač lankymusi socialiniuose tinkluose).

Darbo vadovė: prof. dr. R. Jusienė

Raktiniai žodžiai: Probleminis interneto naudojimas, neadaptyvios asmenybės savybės, nerimas, paaugliai, veiklos internete

JAUNŲ SUAUGUSIŲJŲ ĮSITIKINIMŲ PAGAL SVEIKATOS ĮSITIKINIMO MODELĮ IR D TIPO ASMENYBĖS BRUOŽŲ SAŠAJOS SU SVEIKATAI NEPALANKIU ELGESIU

Viktorija Vasiliauskaitė, Prof. Dr. Aidas Perminas
Vytauto Didžiojo universitetas, Socialinių mokslų fakultetas, Psichologijos katedra

Tyrimo problema. Pasaulyje ir Lietuvoje yra didelis lėtinių neinfekcinių ligų paplitimas (WHO, 2024). Šių ligų rizikos veiksniai dažnai susiję su elgesiu, pavyzdžiui, rūkymu, menku fiziniu aktyvumu, ir alkoholio vartojimu (Wood et al., 2021). Sveikatos psichologijos tyrimai siekia suprasti veiksnius, prognozuojančius su sveikata susijusį elgesį, ir integruoti juos į prevencinių programų kūrimą (Conner, 2015). Šiuo tyrimu siekta nustatyti jaunų suaugusiųjų D tipo asmenybės bruožų ir įsitikinimų apie širdies kraujagyslių sistemos ligą pagal Sveikatos įsitikinimų modelį (Champion & Skinner, 2008) sąsajas su sveikatai nepalankiu elgesiu.

Medžiaga ir metodai. Atliktas kiekybinis tyrimas. Apklausa buvo patalpintas interneto svetainėje. Ją sudarė socialiniai demografiniai klausimai, D tipo asmenybės klausimyno (Denollet, 2005) neigiamo afektyvumo ir socialinio varžymosi subskalės, alkoholio vartojimo intensyvumo skalė (Lac et al., 2013), rūkymo intensyvumo skalė (Glazunov et al., 1981), tarptautinis fizinio aktyvumo klausimynas (IPAQ) (Craig et al., 2003) ir Sveikatos įsitikinimo modelio kintamųjų klausimynas sukurtas šio darbo autorės (klausimyno validumui ir patikimumui patikrinti buvo atliktas pilotinis tyrimas). Analizėje naudoti 555 respondentų duomenys, iš kurių 414 moterų (74,6%), 141 vyras (25,4%). Tiriamųjų amžius pasiskirstė nuo 20 iki 35 metų, o amžiaus vidurkis buvo 24,8 (SN = 3,22778).

Rezultatai ir diskusija. Tyrimas parodė, kad D tipo asmenybės bruožai ir sveikatos įsitikinimai siejasi su sveikatai nepalankiu jaunų suaugusiųjų elgesiu. Neigiamas afektyvumas ir lytis buvo susiję su intensyvesniu alkoholio vartojimu, o socialinis varžymasis – su mažesniu fiziniu aktyvumu; sąsajų su rūkymo intensyvumu nenustatyta. Mažesnis saviveiksmingumas siejosi su didesniu alkoholio vartojimu ir rūkymu bei paaiškino ryšį tarp neigiamo afektyvumo ir šių elgesio formų. Rezultatai pabrėžia sveikatos įsitikinimų modelio praktinę reikšmę prevencijai.

Išvados. Jaunų suaugusiųjų neigiamas afektyvumas siejasi su intensyvesniu alkoholio vartojimu, o socialinis varžymasis – su mažesniu fiziniu aktyvumu. Sveikatos įsitikinimai, ypač saviveiksmingumas, suvokiamos kliūtys keisti elgesį ir suvokiamas jautrumas, yra svarbūs veiksniai, susiję su sveikatai nepalankiu elgesiu. Sveikatos įsitikinimai medijuoja sąsają tarp neigiamo afektyvumo ir intensyvesnio rūkymo bei alkoholio vartojimo.

Darbo vadovas: Prof. Dr. Aidas Perminas

Raktiniai žodžiai: D tipo asmenybė, neigiamo afektyvumo bruožas, socialinio varžymosi bruožas, rūkymas, alkoholio vartojimas, fizinis aktyvumas.

NERIMO DĖL KLIMATO KAITOS IR JO ĮVEIKOS RYŠYS: NERIMASTINGUMO, NEUROTISKUMO IR DEPRESIJOS, NERIMO BEI STRESO SIMPTOMŲ VAIDMUO

Viltė Zaveckaitė
Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Klinikinės psichologijos katedra

Išvadas. Klimato kaitos akistatoje visuomenei kyla iššūkių apsaugoti psichikos sveikatą nuo neigiamų padarinių ir išlaikyti įsitraukimą į aplinkosauginių problemų sprendimą. Todėl atsižvelgus į tai, kad mokslinėje literatūroje trūksta duomenų šia tema, tyrime buvo

nagrinėjamas nerimo dėl klimato kaitos ir jo įveikos ryšys bei nerimastingumo, neurotiškumo, nerimo, depresijos ir streso simptomų vaidmuo.

Metodika. Tyrinėjant ryšius tarp konstruktų buvo vykdomas koreliacinis tyrimas. Renkant tyrimo dalyvius buvo taikoma netikimybinė patogioji atranka. Tyrimo imtį sudarė 429 tyrimo dalyviai (316 moterų, 93 vyrai, 8 nedvinarės lyties asmenys ir 12 lyties nenorėjusių įvardinti respondentų), kurių amžius svyravo nuo 18 iki 72 metų amžiaus. Nerimui dėl klimato kaitos įvertinti buvo pasitelkta Hogg nerimo dėl klimato kaitos skalė, klimato nerimo įveikai matuoti buvo pasirinkta Nerimo dėl klimato kaitos įveikos skalė, nerimastingumui įvertinti buvo naudojama Pensilvanijos valstijos nerimastingumo klausimyno trumpoji versija, depresijos, nerimo ir streso simptomams matuoti buvo pasitelkta Depresijos, nerimo ir streso skalė – 21, neurotiškumui įvertinti buvo naudojami Mini-Tarptautinio asmenybės teiginių klausimyno neurotiškumą matuojantys teiginiai.

Rezultatai. Į problemą orientuotą įveiką statistiškai reikšmingai prognozavo įkyrus mąstymas ($\beta = 0,25$, $p = 0,001$) ir nerimas dėl asmeninio poveikio ($\beta = 0,48$, $p < 0,001$), į vengimą orientuotą įveiką - įkyrus mąstymas ($\beta = 0,14$, $p = 0,045$) ir elgesio simptomai ($\beta = 0,18$, $p = 0,009$). Klimato nerimas buvo silpnai susijęs su nerimastingumu (koreliacijos koeficientai svyravo nuo 0,30 iki 0,44) ir neurotiškumu (koreliacijos koeficientai svyravo nuo 0,24 iki 0,35), silpnai siejosi su depresijos, nerimo ir streso simptomais (koreliacijos koeficientai svyravo nuo 0,23 iki 0,44).

Diskusija. Tiriamieji, susidurdami su klimato nerimu nenaudojo į prasmę orientuotos įveikos, dažniau rinkosi vengti arba įsitraukti į problemos sprendimą. Moderacijos analizė parodė, kad daugelis modelių buvo nereikšmingi, daugeliu atveju nepriklausomi kintamieji paaiškino tik labai nedidelę dalį taikomų įveikos strategijų, o tai rodo, kad svarbūs yra kiti veiksniai. Tyrime analizuojama tema gali būti reikšminga klinikinėje psichologų praktikoje.

Darbo vadovė: asist. dr. Dovilė Šorytė

Darbo konsultantė: doc. dr. Neringa Grigutytė

Raktiniai žodžiai: nerimas dėl klimato kaitos, įveika, nerimastingumas, neurotiškumas, neigiamos emocinės būsenos.

POKALBIŲ ROBOTU PAREMTŲ INTERVENCIJŲ POVEIKIS JAUNIMO PSICHIKOS SVEIKATAI: SISTEMINĖ APŽVALGA

Livija Žiemienė¹, Austėja Dumarkaitė¹, Jorge Grimaldos²

¹*Psichotraumatologijos centras, Psichologijos institutas, Filosofijos fakultetas, Vilniaus universitetas*

²*Department of Basic and Clinical Psychology and Psychobiology, Universitat Jaume I, Castellón, Spain*

Įvadas. Jaunų suaugusiųjų raidos tarpsnis pasižymi padidėjusia psichikos sveikatos sutrikimų atsiradimo rizika ir gyvenimo stresorių patyrimu, ypač globalių iššūkių kontekste (Feng et al., 2025). Nors pagalbos poreikis yra didelis, jį riboja specialistų trūkumas, išteklių stoka ir stigma (Li et al., 2025). Skaitmeninės technologijos, įskaitant pokalbių robotus (angl. *Chatbot*), gali padėti mažinti jaunimo psichikos sveikatos sunkumus, tačiau jų poveikis jaunimo psichikos sveikatai vis dar nėra pakankamai ištirtas. Šios sisteminės apžvalgos tikslas – susisteminti tyrimų duomenis apie jaunimui (16-25 m.) skirtų pokalbių robotais grįstų intervencijų 1) charakteristikas, 2) veiksmingumą ir 3) diegimo rodiklius.

Metodika. Tyrimas atliktas pagal PRISMA 2020 gaires, protokolas registruotas PROSPERO (CRD420251068055). Publikacijų paieška atlikta 5 duomenų bazėse – PubMed, PsycINFO, Scopus, Web of Science ir IEEE Xplore. Identifikuoti straipsniai (N = 5155) įkelti į „Rayyan“, pašalinti dublikatai (n = 2208). Du nepriklausomi tyrėjai atrinko

straipsnius pagal pavadinimus ir santraukas (n = 2947) ir viso teksto peržiūrą (n = 186). Nesutapimai spręsti su trečiuoju tyrėju. Duomenys ištraukti pagal standartizuota procedūrą ir apibendrinti naratyvine forma.

Rezultatai. Į sisteminę apžvalgą įtrauktas 31 empirinis 2017-2025 m. tyrimas (17 – atsitiktinių imčių kontroliuojami tyrimai). 1) Dauguma intervencijų buvo pagrįstos dirbtiniu intelektu (DI) (54,8%), kognityvine elgesio terapija (74,2%), truko iki 2 savaičių (54,8%) dažniausiai įdiegtos į mobilią aplikaciją (41,9%). 2) Vyravo depresijos ir nerimo simptomų (74,2%) ir psichologinio distreso rodiklių vertinimas (45,2%). Stebėtas mažas-didelis poveikis simptomams ($d = 0.11-1.53$), tačiau dalis tyrimų neparodė statistiškai reikšmingo efekto ($p > 0.05$). 3) Pokalbių robotai pasižymėjo aukštu naudojimo patogumu, priimtumu, pasitenkinimu ir skatino savirefleksiją, nors taisyklėmis grįsti robotai stokojo personalizacijos, o DI – nuoseklumo ir saugumo protokolų; formalūs ekonominiai vertinimai nebuvo atlikti.

Išvados. Pokalbių robotai yra perspektyvi ir priimtina savigalbos priemonė jaunimo psichikos sveikatai stiprinti, tačiau būtini tolesni išsamūs tyrimai, ekonominio vertinimo atlikimas bei bendrakūrimo metodų taikymas efektyvumui, priimtinumui ir tvarumui patvirtinti.

Darbo vadovas: Prof. dr. Evaldas Kazlauskas

Raktiniai žodžiai: pokalbių robotai, jaunimas, psichikos sveikata, sisteminė apžvalga.

ŽODINIAI PRANEŠIMAI ANGLŲ KALBA || ORAL PRESENTATIONS IN ENGLISH

OLFACTION, A COGNITIVE AND NEUROBIOLOGICAL PATHWAY THAT CONSOLIDATES OUR MEMORY

Martin Andrade

Mykolas Romeris University, Faculty of Human and Social Studies, Department of Psychology

Introduction: In a current technological world where we are increasingly nurturing our sense of sight and hearing, we might be losing fundamental information in other senses. In this review, it was aimed to explore the neurobiological relationship between our olfactory system and memory, with an emphasis on learning. Theoretical revision was made within declarative and non-declarative memory for cognitive psychology, emphasizing previously conducted experimental research.

Methodology: A systematic review of the existing literature in psychological and neurobiological databases (PsycINFO, PubMed, Scopus, Google Scholar) was conducted following PRISMA 2020 guidelines. The keywords included: olfactory memory, Proust phenomenon, synesthesia, and odor cue-context activation. Experiments involving magnetic resonance imaging and cognitive experiments that involved the olfactory system were included.

Results: The evidence demonstrates a strong link between the olfactory system and memory, especially between olfactory pathways and limbic structures, particularly the hippocampus and amygdala. It was found that odors allow more vivid and emotional information retention experiences. This functions as a support for the consolidation of information in memory, with neurological markers such as glutamate.

Conclusions: In the present review, it has been shown that the olfactory system demonstrates a primordial link in memory and possibly in the learning process itself, allowing for theoretical development and future implementation as an educational strategy.

Keywords: Olfactory memory, olfaction and cognition, neurobiological mechanisms of smell and memory.

LINKING CORE-SELF EVALUATION AND SELF-ASSESSED INTELLIGENCE TO OVERRELIANCE ON AI TOOLS

Mikita Bondarau, Mikhail Dubovik, Kristupas Gaidamavičius,
Rimantas Vosylis

Mykolas Romeris University, Faculty of Human Studies, Institute of Psychology

Introduction. Following the public release of ChatGPT in 2022, large language models have been rapidly adopted in personal and institutional settings (Liang et al., 2025). However, concerns have arisen that individuals might become overly dependent on AI, leading to diminished critical thinking or memory retention (Bai et al., 2023). This has prompted new research into AI use's causes and consequences. Building on previous studies on automated bias (Moiser & Skitka, 1996; Cummings, 2004), this study explores the relationship between individuals' core self-evaluations, self-rated intelligence, and their tendency to over-rely on AI.

Methods. The study involved 142 young adults (mainly aged 18-24; 55.6% female) who completed an online survey. Participants were recruited via social media platforms like Instagram, WhatsApp, Telegram, and campus posters.

Using a team-based approach, researchers developed a 14-item scale (e.g., “Usually I accept AI recommendations without double-checking them”) to measure overreliance on AI. Factor analysis showed a unidimensional structure ($\alpha = .922$). Core self-evaluations were assessed with a 12-item ($\alpha = .82$) scale (Sharma and Misra, 2017). Self-rated intelligence was measured through a precomputed score, allowing participants to rate their IQ using the “Bell Curve” (Chamorro-Premuzic and Furnham, 2006). Additional questions addressed common motivations for AI use.

Results. Higher core self-evaluation scores correlated with lower reliance on AI ($\rho = -0.20$, $p = .017$, $N = 142$). Self-rated intelligence also significantly related to overreliance ($\rho = -0.21$, $p = .011$, $N = 142$). These findings suggest that stronger self-perceptions, both overall and in specific intelligence domains, reduce dependence on AI.

Discussion. This study provides a new, reliable scale for measuring AI overreliance and a basis for future validation. Findings indicate that overreliance arises from general tendencies toward efficiency and personality vulnerabilities: individuals with lower core self-evaluations and self-rated intelligence tend to overrely on AI, even when unnecessary. Results also support the automation-bias framework (Mosier & Skitka, 1996), suggesting that strengthening self-beliefs could promote more appropriate use of AI.

Key words: AI Overreliance, Core-Self Evaluations, Self-rated intelligence, Automation Bias, Large Language Models

CAN TRUST IN ONE’S MEMORY PROTECT AGAINST SOCIAL INFLUENCE?

Anna Chumak

Mykolas Romeris University, Faculty of Human and Social Studies

Introduction. In the field of cognitive psychology, it remains unclear the association between trust in memory and memory performance in the social contexts. The aim of the current study was to analyze if there was a positive link between person’s trust in their own memory and the performance in the oral and written memory tasks once exposed to social influence.

Methodology. 32 participants (19 females; 13 males) took part in the experiment. Each person was sampled individually and went through several experimental phases together with two present confederates who performed the role of participants. The experimental phases included Encoding phase followed by Collaborative phase that had three conditions: Control, All Incorrect (incorrect confederates’ answers), All Correct (correct confederates’ answers). Recall was assessed using oral responses of participants in the presence of confederates and individual written recognition tests. The experiment finished with the self-report question designed to measure trust in memory.

Results. The results did not show significant correlation between memory trust and memory performance across “Control Condition” (oral: $r_s = -0.071$, $p = 0.650$; written: $r_s = 0.219$, $p = 0.115$), “All incorrect Condition” (oral: $r_s = 0.198$, $p = 0.138$; written: $r_s = 0.159$, $p = 0.193$) and oral responses in “All correct Condition” ($r_s = 0.105$, $p = 0.283$). Nevertheless, in “All correct Condition” there was a positive correlation between a person’s memory trust and their written answers ($r_s = 0.314$, $p = 0.040$).

Discussion and Conclusions. The findings of this study revealed that even if people reported high trust in their memory, they were still sensitive to the confederates’ answers,

resulting in performing worse. However, there was a positive association in the written recognition test in the last condition, suggesting that answering written test individually after exposure to correct answers from confederates may have shown positive correlation between trust in memory and actual performance. Overall, the study presented a complex relationship between memory trust and memory performance when social influence occurred.

Supervisor: Doc. dr. Arvydas Kuzinas.

Keywords: memory trust, memory performance, social influence.

IS THIS PAIN YOURS? A LITERATURE REVIEW ON TRANSMISSION OF HISTORICAL INTERGENERATIONAL TRAUMA AND RESILIENCE

Miglė Povilėnaitė
London Metropolitan University

This integrative literature review examines the psychological transmission of historical intergenerational trauma and resilience in families affected by Nazi and Soviet genocides. Despite comparable victim tolls, Soviet-committed genocides remain understudied, with limited documentation and acknowledgment hindering trauma processing in affected communities. Twenty-three empirical studies were analysed using thematic analysis to address how trauma and resilience transmit through attachment styles, parenting approaches, and family communication patterns.

The review reveals three primary transmission mechanisms. First, insecure attachment styles - particularly ambivalent and disorganised patterns - were transmitted to second and third generations, often rooted in parental anxiety, fear, and overprotectiveness stemming from traumatic experiences. Second, parenting approaches characterised by emotional avoidance, parent-child role reversal, and reduced autonomy facilitated trauma transmission. Third, family communication emerged as the most significant pathway: absent or fragmented communication amplified traumatic effects, whereas open, reflective dialogue facilitated trauma integration and transmitted resilience through strengthened family identity and meaning-making.

Notably, resilience was transmitted alongside vulnerability in many families, manifesting through patriotism, empathy, activism, and surprisingly higher well-being in some genocide-affected families compared to control groups. Third-generation participants showed more trauma integration and coherent narratives than second-generation, suggesting progressive healing across generations - though these examples are few and primarily qualitative, limiting generalisation.

Key differences between samples included political silence enforced by Soviet regimes beyond the genocide period, and transmitted mistrust and helplessness more prominent in Soviet-affected families - consequences potentially linked to inadequate societal acknowledgment of these crimes. The findings underscore the need for therapeutic interventions promoting open family communication, expanded research on the impact of Soviet regime, and societal recognition to facilitate communal trauma processing and break intergenerational cycles.

Key words: intergenerational trauma, historical trauma, intergenerational resilience, genocide

IS BURNOUT IN HOME CARE PROFESSIONALS ASSOCIATED WITH OLDER ADULT CLIENT OUTCOMES? EXPLORING DEPRESSIVE SYMPTOMS, PAIN, HEALTH-RELATED QUALITY OF LIFE, AND THE MODERATING ROLE OF DEPENDENCY

Gabrielė Rudytė¹, Henriëtte G. Van der Roest², Hein van Hout²

¹*Amsterdam University Medical Centre, Vrije Universiteit, Dept. of General Practice, Amsterdam Public Health Research Institute & Leiden University, Faculty of Social Sciences, Institute of Psychology, Health, Medical and Neuropsychology Unit*

²*Amsterdam University Medical Centre, Vrije Universiteit, Dept. of General Practice, Amsterdam Public Health Research Institute*

Introduction. Ensuring high-quality, accessible home care is essential to support safe, sustainable ageing in a rapidly greying Europe. In a sector facing persistent staffing shortages and increasing care demands, caregiver burnout poses a potential risk to both workforce well-being and the quality of care provided. This study investigated the association between organisational levels of personal, work-related, and client-related burnout in home care organisations and the progression of depressive symptoms, pain, and health-related quality of life among older clients after six months of care. It further examined whether client dependency levels moderated these associations.

Methodology. Data were derived from the Identifying Best Practices for Care-Dependent Elderly by Benchmarking Costs and Outcomes of Community Care (IBenC) project, comprising 22 home care organisations across six European countries. The sample included 2,284 clients and 1,056 staff members. Burnout was assessed using the Copenhagen Burnout Inventory. Client outcomes were measured with the Depression Rating Scale (DRS), 4-Point Pain Scale, Health Utility Index (HUI3), and the Activities of Daily Living (ADL) Long Form. Organisational-level associations were analysed using robust regression models based on M-estimation.

Results. No significant associations were found between organisational burnout levels and changes in clients' depressive symptoms, pain, or health-related quality of life. Client dependency levels did not moderate these relationships.

Conclusions. Organisational burnout levels among home care staff were not associated with changes in key client health outcomes over six months. However, the use of aggregated organisational data may have obscured dyadic associations between individual caregivers' burnout and client outcomes. Future research should examine caregiver–client dynamics at the dyadic level.

Supervisor: Hein van Hout

Key words: home care, caregiving, burnout.

THE RELATIONSHIP BETWEEN INSTAGRAM USE, FEAR OF MISSING OUT AND LIFE SATISFACTION AMONG UNIVERSITY STUDENTS STUDYING ABROAD

Seray Sarısu
Mykolas Romeris University

Introduction: Social media is widely used among university students studying abroad who rely on online platforms to stay connected. Fear of Missing Out (FoMO), the feeling that others may be having rewarding experiences without you has been linked to social media use and life satisfaction. This study examined the relationships between Instagram use, FoMO and life satisfaction among students studying abroad.

Methodology: The study included 116 university students currently studying abroad. Data were collected via an online questionnaire using the Social Media Use Scale (SMUS), State-

Trait FoMO Scale (ST-FoMO), Satisfaction with Life Scale (SWLS), and Satisfaction with Life Domains Scale (SLDS). Pearson correlations and hierarchical regression analyses were conducted, controlling for gender.

Results: Instagram use was strongly correlated with both state FoMO ($r = .670, p < .001$) and trait FoMO ($r = .604, p < .001$). Hierarchical regression for trait FoMO was significant, $F(3,100) = 17.9, p < .001, R^2 = .349$; Instagram use ($B = 0.379, p < .001$) and life satisfaction ($B = -0.120, p = .042$) were significant predictors, while gender was not. For state FoMO, the model was also significant, $F(3,100) = 21.35, p < .001, R^2 = .390$; only Instagram use significantly predicted state FoMO ($B = 0.400, p < .001$).

Discussion and Conclusions: Higher Instagram use was associated with higher FoMO among students studying abroad, while life satisfaction negatively predicted trait but not state FoMO, suggesting a stronger link between life satisfaction and dispositional FoMO. These results suggest that social media use may influence FoMO without necessarily affecting life satisfaction among students studying abroad.

Supervisor: Jurate Laukyte

Key words: Fear of Missing Out, Instagram use, social media, life satisfaction, students studying abroad

STENDINIAI PRANEŠIMAI || POSTER PRESENTATIONS

PRIKLAUSOMŲ ASMENŲ MELO MOTYVAI, PRIERAIŠUMO STILIAI IR VIENIŠUMO JAUSMAS

Valentina Dundaitė
Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas

Įvadas. Melavimas priklausomybės kontekste yra struktūrinis mechanizmas, palaikantis saviapgaulę ir ardantis tarpasmeninius santykius (Kemp, 2009). Nors nesaugus prieraišumas ir vienišumas laikomi svarbiais priklausomybės rizikos veiksniais, tyrimų, kuriuose melavimas, prieraišumo stiliai ir vienišumo jausmas būtų nagrinėjami kartu, vis dar trūksta. Tyrimo tikslas – įvertinti priklausomybės ligomis sergančių asmenų melo motyvų, melavimo dažnio, prieraišumo stilių ir vienišumo jausmo sąsajas.

Metodika. Tyrime dalyvavo 80 nuo psichoaktyviųjų medžiagų priklausomų asmenų (56,25 % vyrų; $M = 41,76$ m.; $SD = 9,73$), atrinktų patogiosios atrankos būdu. Taikytas koreliacinis tyrimo dizainas; melo motyvams vertinti naudotas melo motyvų klausimynas (CEMA-A), prieraišumo stiliams – prieraišumo stilių klausimynas (ASQ), vienišumui – patikslinta UCLA vienišumo skalė (R-UCLA). Papildomai vertintas bendrasis melavimo dažnis ir melavimas skirtingiems adresatams. Duomenys analizuoti taikant vidurkių palyginimo, koreliacinę bei hierarchinę tiesinę regresinę analizes.

Rezultatai. Tiriamieji meluoja dažniau nei vidutiniškai; stipriausiai pasireiškė vidinė ir tarpasmeninė melo motyvacijos, silpniausiai – piktybinė. Dominavo vengiantis prieraišumas. Vieną priklausomybę turintis asmenys pasižymėjo aukštesniu saugaus ($d = 0,89$) ir žemesniu vengiančio prieraišumo ($d = -0,63$) rodikliu. Vidinė melo motyvacija koreliavo su visais melavimo rodikliais ($r = 0,28-0,39$). Nerimastingas prieraišumas siejosi su melavimu sau ($\rho = 0,45$), vienišumas – su bendruoju melavimo dažniu ($r = 0,23$). Regresinė analizė parodė, kad melavimo dažnį prognozuoja vidinė melo motyvacija ($\beta = 0,37$) ir užimtumo neturėjimas ($\beta = -0,24$); modelis paaiškino 24 % dispersijos ($F(4, 71) = 5,59$; $p < 0,001$).

Išvados. Melavimas atlieka saviapgaulės, o ne piktybinę funkciją; vidinė motyvacija, nesaugus prieraišumas, vienišumas ir užimtumo nebuvimas susiję su dažnesniu melavimu. Rezultatai pabrėžia poreikį priklausomybių gydyme integruoti į prieraišumą bei emocijų priėmimą orientuotas intervencijas ir skatinti darbinę reintegraciją.

Darbo vadovė: prof. dr. Laima Bulotaitė

Raktiniai žodžiai: priklausomybės, melo motyvai, prieraišumas, vienišumas.

EMOCIJŲ REGULIACIJOS STRATEGIJŲ SĄSAJOS SU NUOTAIKOS SVYRAVIMAIS ATSIŽVELGIANT Į NEPALANKIAS VAIKYSTĖS PATIRTIS IR EMOCINIŲ PAŽEIDŽIAMUMĄ

Luka Kemežytė
Vilniaus universitetas, Filosofijos fakultetas, Psichologijos institutas

Įvadas. Nuotaikos svyravimai – intensyvi ir nenusipėjama emocijų kaita – svarbi įvairių psichologinių sunkumų dalis, siejami su tarpasmeninių santykių problemomis. Šis tyrimas buvo grindžiamas biosocialiniu Linehan modeliu, kurio teorinis pagrindas išryškina esminius konstruktus nulemiančius nuotaikos svyravimus (Linehan, 1993).

Tikslas. Įvertinti emocijų reguliacijos strategijų, nepalankių vaikystės patirčių ir emocinio pažeidžiamumo sąsajas su nuotaikos svyravimais.

Metodika. Tyrime dalyvavo 64 suaugusieji (20–60 m., $M = 25,28$; $SD = 4,38$), iš kurių 62,5% sudarė moterys, 35,9% vyrai ir 1,6% nurodė kitą lytį. Dalyviai užpildė Afektinio Temperamento (Azevedo et al., 2023), Reakcijų į Teigiamas Emocijas (Feldman et al., 2008), Tėvų Reakcijų į Teigiamas Emocijas Paauglystėje (S. Nelis et al., 2019), Vaikystės Emocinio Pažeidžiamumo (Sauer & Baer, 2010), Emocijų Reguliavimo Profilio (D. Nelis et al., 2011), Emocijų Reaguliavimo Sunkumų (Victor & Klonsky, 2016) Afektinio Labilumo (Oliver & Simons, 2004), Subjektyviai Suvokto Emocijų Validavimo (Zielinski & Veilleux, 2018) ir Nepalankių Patirčių Vaikystėje (Mountford et al., 2007) klausimynus. Tuomet dalyviai buvo pakviesti septynias dienas, penkis kartus per dieną, M-Path programėle atsakyti į momentinio vertinimo klausimus apie nuotaiką, bei kartą per dieną – Vidinių Būsenų klausimyną (Bauer et al., 2000).

Rezultatai. Rezultatai atskleidė, kad nepalankios vaikystės patirtys prognozuoja didesnius nuotaikos svyravimus. Mediacinė analizė parodė, kad emocijų nepriėmimas reikšmingai tarpininkauja šiame ryšyje, rodydamas, kad nepalankios patirtys siejasi su konkrečiom emocijų reguliacijos strategijomis, o šios prognozuoja didesnę nuotaikos nestabilumą. Aukštesnis emocinio pažeidžiamumo lygis taip pat reikšmingai koreliavo su didesniais nuotaikos svyravimų rodikliais, tačiau, priešingai nei tikėtasi, nepasitvirtino kaip statistiškai reikšmingas moderatorius. Lyčių skirtumai pagrindiniuose ryšiuose nebuvo reikšmingi.

Išvados. Rezultatai pirmą kartą parodė, kad emocijų nepriėmimas kaip emocijų reguliacijos strategija yra svarbus mechanizmas, siejantis nepalankias vaikystės patirtis su nuotaikos svyravimais, o emocinis pažeidžiamumas veikia kaip nepriklausomas rizikos veiksnys. Tyrimas papildė ankstesnius tyrimus ir pirmą kartą nagrinėjo šiuos ryšius Lietuvos kontekste.

Darbo vadovė: doc. dr. Neringa Grigutytė

Raktiniai žodžiai: Nuotaikos svyravimai, emocijų reguliacija, emocinis pažeidžiamumas, nepalankios vaikystės patirtys, emocinis validavimas

ŠEIMAI PALANKAUS VADOVO ELGESIO IR DARBUOTOJŲ SAVIVEIKSMINGUMO RYŠYS: SISTEMINĖ LITERATŪROS ANALIZĖ

Melita Kučinskaitė, Tadas Vadvilavičius

Vytauto Didžiojo universitetas, Socialinių mokslų fakultetas, Psichologijos katedra

Išvadas. Tyrimai vienašališkai rodo, jog vadovų teikiama socialinė parama yra teigiamai susijusi su darbuotojų saviveiksmingumu (pvz., Shao et al., 2019). Taip pat, tyrimai atskleidžia ir tai, jog vadovų teikiama parama orientuota į darbo ir šeimos vaidmenų derinimą yra susijusi su geresniu darbuotojų darbo ir šeimos vaidmenų derinimu (pvz., Guo et al., 2024), tačiau tyrimai neatskleidžia koks yra šio ryšio psichologinis mechanizmas. Keliami prielaida, jog darbuotojų suvokiamas šeimai palankus vadovo elgesys yra teigiamai susijęs su darbuotojų darbo ir šeimos derinimo saviveiksmingumu.

Metodika. Literatūros analizei buvo panaudota sisteminės literatūros apžvalgos procedūra, vykdant mokslinių straipsnių paiešką Scopus, ScienceDirect ir Web of Science duomenų bazėse. Buvo rasti 127 moksliniai straipsniai. Straipsnių atranką atliko du tyrėjai. Tyrėjų sutarumo lygis pagal Cohen's kappa - 0,64.

Rezultatai. Į analizę įtraukti 5 straipsniai. Visuose atrinktuose tyrimuose nustatytas statistiškai reikšmingas, teigiamas ryšys tarp suvokiamo šeimą palaikančio vadovo elgesio ir darbuotojų saviveiksmingumo. Tik dvejuose tyrimuose buvo analizuotas ryšys tarp suvokiamo šeimai palankaus vadovo elgesio ir su darbo ir šeimos vaidmenų derinimu susijusio saviveiksmingumo (Ellis et al., 2023; Mao et al., 2023). Kituose straipsniuose buvo matuojamas bendrasis saviveiksmingumas (Luo et al., 2022), darbo saviveiksmingumas

(Mills et al., 2014) ir karjeros saviveiksmingumas (Zhang et al., 2024). Galiausiai, tik vienas tyrimas atskleidė atskirų šeimai palankaus vadovo elgesio poskalių ir saviveiksmingumo ryšį.

Diskusija. Sisteminė literatūros analizė atskleidė, jog suvokiamas šeimai palankus vadovo elgesys yra susijęs su didesniu darbuotojų saviveiksmingumu. Galima kelti prielaidą, jog vadovai teikdami paramą padeda darbuotojams tiesiogiai dorotis su įvairiais darbe kylančiais reikalavimais ir taip padeda suderinti darbą ir šeimą. Taip pat, galima kelti prielaidą, jog vadovai ugdo darbuotojų saviveiksmingumą būdami sektinu pavyzdžiu (vienas iš šeimą palaikančio vadovo paramos komponentų), tačiau šiai prielaidai atskleisti reikalingi tolimesni tyrimai.

Raktiniai žodžiai: šeimą palaikantis vadovo elgesys; saviveiksmingumas sisteminė literatūros analizė

JAUNO SUAUGUSIOJO SAVIVERTĖS RAIŠKA KINETINIAME ŠEIMOS PIEŠINYJE

Vilija Liebutė

Klaipėdos universitetas, Socialinių mokslų fakultetas, Psichologijos katedra

Įvadas. Savivertė – tai individualios nuostatos apie savo vertę ir kompetenciją, kuri atspindi tiek emocinį pasitenkinimą savimi, tiek suvokimą apie savo gebėjimus (Rosenberg, 1965). Tai ypač aktualu jauname amžiuje, kai reikia pradėti užmegzti naujus santykius, mokytis priimti iššūkius dėl atsakomybių, (Orth & Robins, 2014). Vienas iš būdų tirti savivertės raišką gali būti projekcinės metodikos. Pasitelkiant šias metodikas atsiveria galimybės netiesiogiai atskleisti žmogaus išgyvenimus, emocinę raišką, vidinius konfliktus, blokus. Tai kas nupiešta, kaip nupiešta, atspindi individo vidinį santykį su šeima, ir savęs vertinimą, suvokimą, išjautimą (Handler & Reyher, 1965). Tikslas: ištirti jauno suaugusiojo savivertės raišką kinetiniame šeimos piešinyje.

Metodika. Žvalgomajame tyrime dalyvavo 18 metų IV gimnazinės klasės jauno suaugusiojo amžiaus moksleiviai. Viso 17 jaunuolių. Analizė buvo atliekama pagal G. Chomentausko (1983) kinetinio šeimos piešinio (KŠP) kriterijus, taikant kiekybinę sistemą, Buvo gautas teigiamas ar neigiamas emocinio santykio su šeimos nariais balas. Savivertei įvertinti buvo panaudota Daugiamatė mokinių pasitenkinimo gyvenimu skalė (MSLSS) „Aš pats“ poskalė. (Gedutienė & Lukšaitė-Samaitienė, 2018). Ieškota koreliacijų tarp savivertės ir KŠP emocinio santykio su šeimos nariais.

Rezultatai. Nustatytas teigiamas, vidutinio stiprumo statistiškai reikšmingas ryšys tarp Emocinio santykio su broliu/ sese pobūdžio ir Pasitenkinimo savimi (savivertės) $r = 0,55$, $p = 0,02$. Tai reiškia, kad pozityvesnis emocinis santykis su broliu ar sese yra susijęs su didesniu pasitenkinimu savimi.

Išvados. Ieškant sąsajų tarp emocinio santykio pobūdžio įverčių, kurie reprezentuoja jaunuolių emocinį santykį su šeimos nariais ir pasitenkinimo savimi nustatytas teigiamas vidutinio stiprumo statistiškai reikšmingas ryšys. Negalima teigti, kad emocinis santykis su broliu/sese tiesiogiai lemia pasitenkinimą savimi. Šis rezultatas sutampa su Orth ir Robins (2022) teiginiu, jog brolių ir seserų santykiai yra svarbūs emocinio funkcionavimo elementai, tačiau jų įtaka savivertei nėra tiesioginė, dažniau – tarpinė.

Darbo vadovė: Daiva Jakubonienė

Raktiniai žodžiai: Jauno suaugusiojo amžius, savivertė, kinetinis šeimos piešinys, emocinis santykis.

DEŠIMTOKŲ NUOSTATŲ Į RIZIKINGĄ VAIRAVIMĄ SĄSAJOS SU ĮSPŪDŽIŲ SIEKIMU IR SUVOKIAMU BENDRAAMŽIŲ SPAUDIMU

Gabrielė Pupkevičiūtė, Klaidas Aretas Petručionis

Vytauto Didžiojo universitetas, Socialinių mokslų fakultetas, Psichologijos katedra

Įvadas. Paaugliai neretai siekia įgyti vairuotojo pažymėjimą, kad galėtų būti mažiau priklausomi nuo suaugusiųjų ir savarankiškai keliauti į mokyklą ar įvairius socialinius renginius. Vis dėlto paaugliai, palyginus su kitomis amžiaus grupėmis, itin dažnai patiria motorinių transporto priemonių avarijas ir sudaro didelę dalį eismo įvykių aukų skaičiaus (Alderman et al., 2018). Siekiant užtikrinti paauglių saugumą kelyje svarbu įvertinti veiksnius, susijusius su rizikingo vairavimo nuostatomis. Nors moksliniuose tyimuose randamas teigiamas ryšys tarp paauglių nuostatų dėl rizikingo elgesio ir įspūdžių siekimo bei suvokiamo draugų spaudimo (Siraj et al., 2021), šių veiksnių ryšys su paauglių nuostatomis dėl rizikingo vairavimo, ypač Lietuvos kontekste, yra netyrinėtas. Taigi, šiuo tyrimu siekiama nustatyti ryšį tarp dešimtokų nuostatų dėl rizikingo vairavimo ir įspūdžių siekimo bei suvokiamo bendraamžių spaudimu.

Metodas. Tyrime dalyvavo 887 dešimtokai (61,1% merginų; $M_{amžius}=16,23$, $SD=0,45$) iš įvairių Lietuvos miestų. Tyrime naudotas Trumpas įspūdžių siekimo klausimynas (Hoyle et al., 2002), Suvokiamo bendraamžių spaudimo skalė (Palani & Mani, 2016), nuostatos dėl rizikingo vairavimo buvo vertinamos naudojant papildytą Iversen ir Rundmo (2004) klausimyną.

Rezultatai. Vaikinai ir mokiniai, anksčiau patekę į eismo įvykį, pasižymi didesniu įspūdžių siekimu bei palankesnėmis nuostatomis dėl rizikingo vairavimo nei merginos ir anksčiau į eismo įvykį nepatekę mokiniai. Nustatyta, kad dešimtokai, kurie labiau siekia įspūdžių ir nurodo stipresnį suvokiamą bendraamžių spaudimą, palankiau vertina rizikingą vairavimą. Reikšmingos teigiamos koreliacijos išliko net ir kontroliuojant dalyvių lytį, amžių ir patekimą į eismo įvykius.

Išvados. Tyrimas padeda geriau suprasti tai, kaip įspūdžių siekimas ir suvokiamas bendraamžių spaudimas veikia paauglių nuostatas dėl rizikingo vairavimo. Rizikingo vairavimo prevencijos ir intervencijų metu turėtų būti skiriama dėmesio paauglių atsparumo bendraamžių spaudimui didinimui. Taip pat kuriant ir taikant prevenciją ir intervencijas verta atsižvelgti į mokinių lytį, anksčiau patirtus eismo įvykius bei paauglių įspūdžių siekimo išreikštumą.

Raktiniai žodžiai: nuostatos, rizikingas vairavimas, įspūdžių siekimas, bendraamžių spaudimas.

SĄSAJOS TARP AKADEMINIO SAVIVEIKSMINGUMO IR AUKŠTOJO MOKSLO LŪKESČIŲ DĖL REZULTATŲ STUDIJUOJANČIŲ VYRŲ IR MOTERŲ IMTYSE

Augustas Rimkevičius

Mykolo Romerio universitetas, Žmogaus ir visuomenės studijų fakultetas, Psichologijos institutas

ĮVADAS. Remiantis socialine kognityvine karjeros teorija (Lent, Brown ir Hackett, 1994), akademinis saviveiksmingumas ir lūkesčiai dėl rezultatų yra pagrindiniai kognityviniai konstruktai, padedantys prognozuoti studentų motyvaciją ir tikslų siekimą. Bandura (1997) pabrėžia saviveiksmingumo svarbą veiksnių organizavime ir vykdyme, siekiant nusistatyti tikslų. Tyrimo tikslas - ištirti akademinio saviveiksmingumo ir aukštojo mokslo lūkesčių dėl rezultatų sąsajas tarp vyrų ir moterų.

METODIKA. Tyrime dalyvavo 174 studentai (116 moterų ir 58 vyrai), jų amžius - nuo 18 iki 50 metų. Duomenys rinkti naudojant internetinę apklausą. Akademiniam saviveiksmingumui

matuoti naudota studentų akademinio saviveiksmingumo skalė (angl. *College Academic Self-Efficacy Scale*, sutr. CASES; Owen ir Froman, 1988), kurios Cronbach α šiame tyrime buvo 0.919. Lūkesčiams dėl rezultatų matuoti naudota aukštojo mokslo lūkesčių dėl rezultatų skalė (angl. *College Outcome Expectations*, sutr. COE; Flores, 2008), kurios Cronbach α šiame tyrime buvo 0.915. Ryšiams tarp kintamųjų nustatyti taikytas Pearson r koreliacijos koeficientas, o moterų grupėje - Spearman koreliacijos koeficientas. Prognoistinei vertei nustatyti taikyta paprastosios linijinės regresijos analizė.

REZULTATAI. Tarp akademinio saviveiksmingumo skalės ir aukštojo mokslo lūkesčių dėl rezultatų skalės nustatytas statistiškai reikšmingas vidutinis teigiamas ryšys ($r = 0.419$; $p < 0.001$). Moterų imtyje nustatyta statistiškai reikšminga vidutinio stiprumo teigiama ranginė koreliacija ($p = 0.464$; $p < 0.001$). Vyrų imtyje nustatytas statistiškai reikšmingas vidutinis teigiamas ryšys ($r = 0.420$; $p < 0.001$). Paprastosios linijinės regresijos modelis buvo statistiškai reikšmingas ($F(1.172) = 36.69$; $p < 0.001$) ir paaiškino 17.6 proc. aukštojo mokslo lūkesčių dėl rezultatų skalės įverčių sklaidos ($R^2 = 0.176$). Akademinio saviveiksmingumo skalės standartizuotas regresijos koeficientas buvo teigiamas ir statistiškai reikšmingas ($\beta = 0.419$; $p < 0.001$). Sąveikos efektas nebuvo statistiškai reikšmingas ($b = 0.228$; $p = 0.492$), todėl lytis nemoderavo ryšio tarp akademinio saviveiksmingumo ir lūkesčių dėl rezultatų.

IŠVADOS. Bendroje studentų imtyje akademinis saviveiksmingumas buvo teigiamai susijęs su aukštojo mokslo lūkesčiais dėl rezultatų: nustatytas vidutinio stiprumo ryšys.

Studijuojančių moterų imtyje akademinis saviveiksmingumas buvo statistiškai reikšmingai teigiamai susijęs su aukštojo mokslo lūkesčiais dėl rezultatų. Studijuojančių vyrų imtyje akademinis saviveiksmingumas buvo statistiškai reikšmingai teigiamai susijęs su aukštojo mokslo lūkesčiais dėl rezultatų. Studentų akademinis saviveiksmingumas statistiškai reikšmingai teigiamai prognozavo aukštojo mokslo lūkesčius dėl rezultatų: nustatytas vidutinio stiprumo ryšys. Tyrimo rezultatai parodė, kad lytis nemoderavo ryšio tarp akademinio saviveiksmingumo ir aukštojo mokslo lūkesčių dėl rezultatų.

Raktiniai žodžiai: akademinis saviveiksmingumas, aukštojo mokslo lūkesčiai dėl rezultatų, socialinė kognityvinė karjeros teorija.

PSICHOLOGIJA ŠIANDIEN: tarp stabilumo ir kaitos. XXIII-oji Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencija / [sudarė Agnė Grigaitė, Lauryna Vilutytė, Jurgita Tilingaitė]. – Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2026. 57 psl.

DOI <https://doi.org/10.15388/JMPK.2026>
ISSN 2669-0357

Santraukų rinkinyje pristatomos XXIII-osios Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencijos „PSICHOLOGIJA ŠIANDIEN: tarp stabilumo ir kaitos“ pranešimų santraukos. Konferencija vyko 2026 m. gegužės 15 d. Vilniaus universiteto Filosofijos fakultete.

The collection of abstracts presents the summaries of the presentations of the 23rd Conference of Junior Researchers in Psychology "PSYCHOLOGY TODAY: between stability and change". The conference was held on 15 May, 2026 at Vilnius University, Faculty of Philosophy.

**PSICHOLOGIJA ŠIANDIEN: tarp stabilumo ir kaitos | PSYCHOLOGY TODAY:
between stability and change**

XXIII-oji Jaunųjų mokslininkų psichologų konferencija | 23rd Conference of Junior
Researchers in Psychology

Recenzuotas konferencijos pranešimų santraukų leidinys | Peer-reviewed Conference
Abstract Book

Sudarė ir redagavo | Editors
Agnė Grigaitė, Lauryna Vilutytė, Jurgita Tilingaitė

Dizainas | Design
Paulina Smolskaitė

Už pranešimų turinį atsako autoriai | Authors are responsible for the abstracts content

Išleido Vilniaus universiteto leidykla
Saulėtekio al. 9, LT-10222, Vilnius
El. paštas: info@leidykla.vu.lt
www.leidykla.vu.lt
Knygos internete knygynas.vu.lt
Mokslo periodikos žurnalai zurnalai.vu.lt

JMPK

**JAUNŲJŲ MOKSLININKŲ PSICHOLOGŲ
KONFERENCIJA**

www.jmpk.fsf.vu.lt